

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

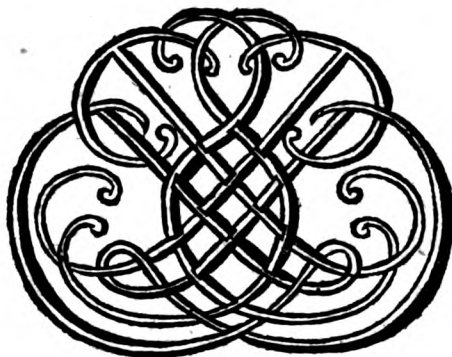
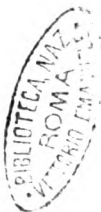
Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

IO. GOTTL. DE HACKEMAN
COMMENTATIO
DE
IVRE NATVRAE
GENVINO
IVRIVM RELIQVORVM
PARENTE
CVM
INDICE RERVVM ET AVCTORVM.

HELMSTADII
EX OFFICINA SCHNORRIANA
MDCCXXXVII.

PRAEFATIO
LECTORI BENEUOLO
S. P. D.
IO. GOTTL. DE HACKEMAN.

Raeclaris iam tum existentibus
Uirorum summorum scriptis,
qui in iuris Naturae cum Ro-
mano conciliatione operam
suam inpenderunt, plures e-
ius argumenti conquirere ra-
tiones, inconsultum prima
fronte uidebatur. *Non enim*
a 2 *esse*

PRAEFATIO.

esse artis confarcinare permulta, adducere testimonia, distendere periodos, diuagari, hac atque illac currere, decidere nihil, turbare omnia, miscere ex B. GYNDLINGII in praefatione ad ius Naturae admonitione altiori mente perpendentes, nostrarum meditationum quidquam publici iuris facere saepiuscule dubitauimus. Quid enim post tot tantorumque Virorum messem, haec spicilegia? Quominus tamen praesentem de IVRE NATVRAE GENVINO IVRIVM RELIQVORVM PARENTE tractatum praelo subiiceremus adductae rationes obicem nobis ponere haut potuerunt. Quamuis enim tantum nobis gloriae minime gentium uindicemus, vt pro hodierni saeculi iactantia neminem vnquam uel thematis inuentione, uel rerum in scripto nostro contentarum dignitate palmam nobis praeripuisse contendamus: Nihilo minus illud nobis iure nostro adsumimus, quod in antiquos scriptores scribendo commentaria, quibus eruditus orbis non amplius indiget, eidem neuiquam inposuerimus. Quem quidem naeuum Venerab. MOSHEMIVS p. 47. Orat. de eo quod in studiis criticis nimium est, lectissimis hisce uerborum globulis adumbrat: *Si forte noua scriptoris editio curanda sit, omnium, qui in e-*

237

PRAEFATIO.

um aliquid commentati sunt, lucubrationes, nullo selectu habito adiungunt, nec commentationes solum, sed & praefationes, dedicationes, & si quid hisce leuius. Miror indices errorum, quos operae commiserant, aut priuilegia, ut uocant, nondum adiecta esse. Numerosam deinde dari graculorum turbam, interpretum perexiguum esse numerum, certum est. Illorum uero incoctas farragines ex tenebris denuo producere, non litterarum esse consulere commodis, sed obesse. Spernamus homines, qui optimis auctoribus conmaculandis nati fuisse uidentur, ut rusticorum spernimus opifices, a quorum operibus omnis elegantia remota est. Aureum dogma, & cupidis curiosisque ingeniis inprimendum!

Neque tamen & eius conmatis, de quo illud ualeat, in scribendo selegimus argumentum: Non conuenire quaestionem moueri, de quo dicitur, neminem dubitare *L. 27. qui testam. fac. poss.* Nempe ciuilem iuris Romani prudentiam, nec non uniuersae iurisprudentiae principia ex Iuris Naturae uisceribus haurienda quidem esse Uiri de orbe litterato optime meriti dudum ante nos existimarunt: Ast uero an omnia omnino inter homines negotia ad aequi-

PRAEFATIO.

tatis naturalis normam duntaxat componenda sint, nulla prorsus adhibita legum positivarum & constitutionum singularium cura, id certe est, de quo alii inter se diu. multumque contenderunt. Strictae iuris regulae magis, quam decet, inhaerentes nonnullos & iuris apicibus satque spinosa eius interpretatione superbientes *aequitatem* fere negligere uidemus. JEAN BARBEYRAC *Discours sur la permission de loix*. Itaque haec, quam de *iure Naturae & aequitate* suscepimus, meditatio, inter res, quae vndique circumferendo uiluerunt, nec vllum in uita humana vsum praestant, neutiquam erit referenda. Specierum in iurisprudencia uarietas ipsarumque uarietatum haut raro mutata facies, sollicitam vtriusque iuris curam desiderant. In academiis praesertim munere docentium rite funguntur ii, qui in doctrina quauis tradenda iuris Naturae cum positiuo iure quandam conspirationem fideliter exponunt & concinnam eius docent conuenientiam. Praejudicia atque errores haec & illa ex parte occurrentes, illi, qui iurium principia inbibere gestiunt ad solidam & feliciorum iuris peruenturi notitiam, in tempore refecant, ne radices altius actas maiori molestiarum taedio funditus extirpare cogantur. *conf.*
ILL.

PRAEFATIO.

ILL. DN. HOFFMANN *P.V.IX. in praefat. & P.VII. p. 617. der unparth. Ged. über die Journalale.* Praemeditata itaque opera in *nimum legum Romanarum amorem* inquisuimus. Multum certe commodi in vniuerso iuris studio haec quaestio adfert, quippe quae in quantum legibus fides sit habenda in primis demonstrat. Pari ratione de *earundem conciliatione* carptim & breuiter egimus. Verum legis sensum eruere non tam facile est, vt uulgo creditur. Dantur leges, quae plane conciliari nequeunt. Quare CUIACIUS IV, 17. se *L. 69. D. pro Socio* nondum intelligere fateri haut erubescit. Quam uero vna cum *L. 38. D. de cond. indeb.* PET. de TOVLIEV, Professor Ultraiectinus *Diff. sing. conciliare* est adnissus. Quando scilicet in lege priori per *nundinas* intelligit conuiuia inter mercatores Romanos in nundinis frequentia. Porro de iuris Romani *auctoritate*, de qua CONRINGII aeuo sat multae lites in foris Germaniae extiterunt, quaedam adiecimus, KVLPIII, *Conradi Sinceri* nomen mutuantis, nec non I. C. HEYDELMANNI sub Anonymo latitantis scripta uoluendo. Denique de *DDrum auctoritate; de consuetudinis ui & efficacia; de Philosophia Ictum expoliente*, aliisque parui haut du-
cendis

PRAEFATIO.

cendis rerum eius modi momenti sermones instituimus. Cassianum hodie passim regnat praecidium. Neque fallimur, si in dies illud in maius ad crescere adfirmemus. Nostra uero, quam dicta ratione suscepimus, tractatio, licet primo intuitu res haut ignotas complectatur, tamen probatas fert secum Uirorum illustrium decisiones ac testimonia omni exceptione maiora, quae dictorum pondere ipsummet pallidum explodent facile liuorem. Intellectum est enim nobis quidem in multis & maxime in nobismet ipsis, dum studia, quae uocant, academica, consideratius tractauimus, legendis praesertim Latii iuris auctoribus, illum in eius denique uiscera penetrare, qui postpositis Pragmaticorum disceptatiunculis, fontes adeat limpidissimos. Illud, fatemur, certum esse, quod is, qui humanissimorum Ictorum lectione labor adhibetur litterati mentem commoueat atque excitet; adeoque, si qua sit diligentia in acquirendis politioribus litteris suscepta, legenti ualeat ad laetitiam & emolumentum. Studio huic inter caeteros in primis inseruierunt MENAGIUS, SPANHEMIUS, BYNKERSHOECK, VAN DER WATER, & plurimum Uiri illustris EVOTTONIS, amoenioribus ueluti musis dicatus
iuris

PRAEFATIO.

iuris Romani thesaurus. Accedunt eorum, quibus hoc opusculum est refertum tam docentium, quam inter fori strepitus uersantium non respuendae obseruationes.

Quorundam saltim eiusmodi auctorum ad scopum nostrum quidquam praeter ea facientium, scripta propter insignem, qua ualent, auctoritatem uel nominasse hic iuuabit. Spissum illud diuersisque partibus uolumen constans, quod IEAN DOMAT *les loix ciuiles dans leur ordre naturelles*, consarcinauit, uariis in elaborando cogitationibus occasionem dedit. Pari modo IO. SCHILTERI, quem *de uera, nec simulata iurisprudencia* tractatum conscripsit, nobis admodum profuit. Eius enim CAP. I. breuibus explicatur, cuinam philosophiae ueteres dediti fuerint ICTi. Capita insequentia iurisprudenciae finem eiusque obiectum, philosophiae morali subordinatum, nec non alias, huc quidem non spectantes, v. g. de religione, cultu diuino, luctu carnis & spiritus, de anima, de intellectu & uoluntate earumque effectibus quaestiones continet, quae tamen adiecta obseruatione de iurisprudenciae certitudine locum legitimum ibi inueniunt.

b

quis

PRAEFATIO.

quis Capitibus de statu hominum, iure adfectuum, de bono & malo, de principiis actionum humanarum, de uirtutibus ut iustitia, prudentia, amicitia & societate auctor ille fidelissime agit. Quae, licet magis ad Philosophiam & moralium uirtutum praecepta, atque ad eam, quam de iurisprudencia instituit, tractationem spectent, pluribus tamen hinc & inde ex ea fluentibus inseruiunt argumentis quaestiones haut contemnendae. Porro huc pertinere uidebatur LAURENTII ARNOLDI *Conlatio Philosophiae moralis cum iure scripto*. Francofurti cl. b. c. i. in 4to in duas diuisa partes; in quarum priori sistitur *Parenteseu Phocylidaeorum ad praecepta Decalogi relatarum explicatio earumque cum iure Diuino, Canonico, Ciuili & aliis principum Constitutionibus maleficiorum poenas describentibus conlatio*. Subnectuntur tractatiunculae de homicidiis, de iudicio inquisitorio, de sponsalibus & matrimoniis, nec non centuria cautelarum in contractu mutui obseruandarum; item notae siue cautelae practicae; denique compendiosa Instit. synopsis & processus iudicarij epitome. Pars II da completitur praeceptum Dei sextum, ubi curiosas de hoc crimine adducit leges ex uariis inperii con-

PRAEFATIO.

constitutionibus. Totum interim opus, iis, quae salua conscientia omitti potuissent, est re- fertum. Quam multa v. c. de fide, spe, timo- re, dilectione & patientia ex triplici iam me- morato iure inmiscet, quibus lectoris, harum uirtutum haut inscii, aures ueluti obtundit. Simili, quo scriptum est exorsus, ordine pro- greditur, quando scilicet ex quibusuis Decalo- gi praeceptis uitia uitanda proponens eorum ex inperii legibus coercionem adiungit. 10. EY- SENHARTII *Dissert. de usu principiorum mo- ralis Philosophiae in iure Ciuili interpretan- do* VII. Capitibus constans Helmstadii anno MDCLXXIII. est habita. Integra ea iuxta Aristotelicorum conscripta est principia. Mo- do de summo bono, prouidentia Numinis & animae humanae notionibus; modo de serui erga dominum officio, nec non de libera & coacta uoluntate multa ex Aristotele auctor ad- fert. Quibus doctrinis absolutis, pergit ad iustitiae species, ordiendo ab amicitia, quam de actibus licitis & non licitis tractatio sequi- tur. Capite IV. leges ciuiles rebus publicis ad- comodandas esse, & qua ratione societas ini- ri debeat, iusta qualitate & aequalitate obser- uata, ostendit. Porro in distributione salario-
b 2 rum,

rum, stipendiorum, pensionum, munerum patrimoniorum, commutationum, inmunitatum, geometricam habendam esse rationem praedicto ex Philosopho arguit. Denique rationem corrigendae iniquitatis in commutationibus exhibet. Capite *ultimo*, quum de aestimatione delictorum & poenarum ad coercionem illorum, siue poenae inrogationem recte suscipiendam agit, eas dimetitur secundum uoluntatem agendi, quantitatem damni, qualitatem personarum, locum, tempus, modum, instrumenta & adiuuantia. Denique BERNARDVS KLEPPERBEIN, Ictus Lipsiensis, scriptum, quod inscribit: *Bernünfftige Einigkeit des natürlichen und Bürgerlichen Rechts, Lipsiae 1714.* promulgauit. Summa eius coedit: Faciliorem multo in iure & fori caussis fore progressum, si in iudicando plus ad ius Naturae, quam positium ius quoddam respiciatur. Legislatorem casus futuros tam accurate non prouidere posse, ac is ualeat, qui secundum rationem iustum ab iniusto in specie oblata separet. Uerum enim uero, etsi legis ratio in speciali facto quodam saepius locum non inueniat, manet tamen ratio in sua generalitate, uel si mauis, latitudine, cui specialia sub-

PRAEFATIO.

subiici fas est. Vel, licet sana nunquam pereat ratio, non raro tamen circa eius modi negotia occupatur, quae nec reiicit, nec imperat, & quae solum a legislatoris arbitrio dependent. Ad quos a nobis iam memoratos scriptores alios etiam optimae notae viros adiunximus, ut praeter GROTIUM & PUFENDORFFIUM, MEVIUM, THOMASIVM, GUNDELINGIUM, GRIBNERVM, HOBBSIVM, BARBEYRACIVM, & GLAFEY iuris Naturae principia firmiter inculcantes, nec non quoad ius Romanum multum nobis profuerunt BALDWINI, SCHULTINGII, WESTENBERGII, OTTONIS, NOODTII, HUBERI, TITII, SCHILTERI, VOETII, & permultorum aliorum nostra aetate consummatissimorum opera, quae fideli industria euoluimus. Quorum uero doctrinis & sententiis pro ingenii modulo uaria de nostro partim addidimus, partim ubi uidebatur, decenti modestia dissentendi adiecimus rationes, hac in parte Romanorum imitati Ictos *L. 7. de ann. leg. & Inper. IVSTINIANVM in L. 22. §. 3. C. de furt.* Qua optima ueritatem indagandi uia incedentes certo confidimus fore, ut BENEVOLVS

PRAEFATIO.

LECTOR, humanae sortis memor, quidquid
harum est pagellarum iusta aequitatis lance se-
cundum illud; *Nihil est ab omni parte bea-
tum*, dimetiatur. VALE & FAVE. EX
Academia Iulia XVI. Kal. Mai.
cblcccxxxvii.

CON-

CONSPECTVS.

CAP. I.

De uaria Iurisprudentiae cultura.

SECT. I.

Nimum LL. Romanarum amorem sistens.

SECT. II.

Effata DD. eorumque sententias adumbrans.

SECT. III.

*Prudens consuetudinis, morum & constitutio-
num obseruatio.*

SECT. IV.

Sublimioris Philosophiae demonstratio.

CAP. II.

*De Iuris Naturae in Iurisprudentia ad-
plicatione.*

SECT. I.

SECT. I.

Normae fundamentum exhibens.

SECT. II.

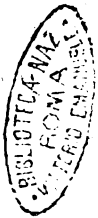
Vsus Iuris Naturae in Ciuilibus.

SECT. III.

Vsus Iuris Naturae in Politicis.

GAP. III.

De Iure Naturae Vnico Iurisprudentiae principio, in quo ad genuinam iuris aequae Romani ac Patrii rationem amplissima Iuris Naturae & Ciuilis prudentiae fundamenta quam solidissime exiguntur, explicantur, uindicantur.

I. N. D.

I. N. D. N. I. G.

CAPVT I.

DE

VARIA IVRISPRVDENTIAE CVLTVRA.

SECT. I.

NIMIVM LL. ROMANARVM AMOREM SISTENS.

SVMMARIA.

Ingressus, de meliori Actorum uoluntate euoluendi ratione. I. LL. Romanarum amore capti uarios committunt errores, quorum quidam recensentur. II. Verus Jur. Rom. usus, otiosa criticae arte reiecta, demonstratur. III. Romanorum doctrinae de Actionibus nimium indulgetur, ut methodo Mathematicae, quae, qua ratione in Iuris studio toleranda, ostenditur. IV. Ad LL. Romanas omnia quorundam metiri ex iis superflue probando, decidendo, adlegando. V. An iste error excusationem admittat, disquiritur.	VI. In explicandis Rom. legibus fictiones adhibentur, quarum auctor Praetor fuit Romanus. VII. Verior de Rom. fictionibus doctrina, earumque, nec non VIII. Ecclesiasticarum, ut IX. Et in Iure Feud. sistere adhibitarum recensio. X. Studium excogitandi nouas fisiones ex superstitioso Iur. Rom. cultu prouenit. XI. Triplex DD. de iuris antinomis sententia. XII. Studii Iuris Rom. utilitas, legissimo cum XIII. Temperamento,

A

IN-

INGRESSVS.

*De melio-
ri ICto-
rum vo-
lumina
evoluendi
ratione.*

Iurisprudentiae studio deditos, vbi ad Philosophiam praeter ea animum applicarunt, plerumque aut in defectu aut in excessu peccare, ideoque sagaciorum reprehensionem merito incurrere, tam notum est, quam quod notissimum. Peccant videlicet in defectu isti, qui, etiamsi in Philosophorum scholis diu multumque uersati sunt, & non recte solum cogitandi artem bene perspectam sibi reddiderunt, sed & sapientiae uiuidioris saniorisque prudentiae genuina principia ex limpido tam theoreticarum, quam practicarum scientiarum fonte hauserunt, nihilo secius nequidquam inde utilitatis resultare, iis posse autumant, qui aut prima Iurisprudentiae limina salutare, aut sacra eius penitus intrare adyta secum constituerunt. Hi omne, quidquid leges continent, uel ex inperantium potenti arbitrio, uel ex consuetudinum passim cum tempore receptarum & praescriptionum indole, uel denique ex uirorum spectatissimorum effatis, decretis ac placitis vnice dependere sibi immaginantur. Susque deque habent eiusmodi rerum Philosophicarum contemtores, quidquid ad idoneam legum illarum seu consuetudinum, uel etiam placitorum deductionem, & ex firmioribus rectae rationis principiis demonstrationem, pertinere uidetur. Statu rationis se prius deiici patiuntur, quam sententiam semel adsumtam uelint mutare, aut ab ea uel latum vnguem recedere. conf. BERN. SCHVLZ & HOPPERVS *de Vera Iurispr.* VINC. PLACCIUS *in ICto perfecto*, passim.

sim. E contrario in excessu peccant alii, qui etiam omnes fere libros iuridici argumenti fastidiunt, lectionem illorum rabulis atque causidicis penitus relinquentes. Hi, non nisi rationibus & philosophicis excursionibus uacant, omnesque in uita ciuili occurrentes actiones, causas, edicta, conuenta, immunitates, pacta, maiorum instituta, lites & sic porro ad rationis coticulam uelut ad lapidem Lydium examinandas iudicant. Dantur hodie, qui eum demonstrandi rigorem, quo certa Philosophiae argumenta sese dilucidari passa sunt, ex rebus etiam ciuilibus quam sollicitissime ab vno quoque exigunt obseruandum. Equidem non nego, certitudinem incertitudine, opinione scientiam, ueritatem fuco multis parasangis, immo tantundem ac lucem tenebris praeualere. Interim & hic merito salis granum commendari potest. Vel nominasse hos sufficiat. De prioribus adhuc nonnulla in sequentibus adferre nostri argumenti suadet conditio,

§. I.

Nimio legum Romanarum amore capti in iis extollen-
dis plus saepius, quam par est, occupantur. Legu-
leiorum glebae se adscribi, quod tamen res ipsa postulat,
acerrime indignantur. Viuidus eorum a GOTTL. GERH. *Varij ex nimio LL. Rom. amore errores pro-*
TITIO in *Iurispr. Priu. Lib. 1. c. 1. §. 32.* proditur caracter; *ueniunt.*
Omnia, inquit, ex iure Romano repetunt, ratio & congenita eius dictamina uelut obprimuntur, ut ea, quae omnibus hominibus communia sint, a Romanis dependere fere existimetur. Immo eo usque Legistarum insania procedere solet, ut communia ratiocinandi principia aliasque ueritates, propriis principiis suffultas, ex legibus Romanis deducant.
B. GVNDLING *Obs. Sel. T. IV. obs. XVIII. §. 1.* Hæc propria illorum est natura atque indoles, ut, quo maior eorum opinioni
A 2 forsan

forſan accedat auctoritas, iſtam proluxa iuris adlegatione conrobore nitantur. Conter. **SCHOEN.** *Diff. ſing. de Leguleiſmo.* Tritas in uita comuni quaestiones ſuperſtitioſa iuris Romani fiducia iuxta principia illius examinant eaſque decidunt. Neque hoc quidem pruritu exſatiantur. Praetoris quoque caſtra ingrediuntur, & eius in medium uocando remedia, uarios caſus dirimunt forenſes. Sic tali quidam iuris Romani amore ducuntur, vt malint hodiernum bonorum poſſeſſionem a magiſtrato petere, quam actionem hereditatis inſtituere. **SAM. STRYK** *Diff. IX. C. 4. n. 22.* **IOACH. HOPP.** *ad l. Tit. de bon. poſſ.* Vel, licet ſcrupuloſam bonorum poſſeſſionis ſollempnitatem hodie ſublataſſe fateantur, tamen vtilem eſſe adhuc ſimplicem quandam imitationem, vt heres magiſtrato ſe inſinuet, atque illic auxilium petat, nonnulli autumant, quomodo cum reliquis **IO. CHRISTOPH. SCHAMBOGEN** *cit. Tit. l. ſtatuit.* Sed quum hodie ſucceſſorio Iuſtiniani ordine in **Nou. cxviii.** vtamur, Praetoris auxilium vltro exulat. Et certe, quum Praetor, legibus hereditatem negantibus, bonorum dedit poſſeſſionem, in *effectu* heredem effecit. Sine enim quis ex *vtili*, quod Praetor conceſſit, ſiue, ſi heres ſit inſtitutus, ex dominio *directo* hereditatem capiat, nihil reuera intereſt. Id quod etiam innuit **GAIVS** in **L. 24. de V. S.** *Nihil eſt aliud, inquit, hereditas, quam ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit.* Nec non **PAVLVS** in **L. 138. de Verb. Sign.** *Hereditatis adpellatione bonorum quoque poſſeſſionem contineri, dicens.* Conſentit **B. THOMASIVS** in *naeu. lurisprud. anteiuſt. l. 7. p. 31.* quando Praetorem uerbis luſiſſe fatetur. Similem fouet ſententiam **Ill. IO. GOTTL. HEINECC.** *antiqu. Rom. L. 3. Tit. 10. pr. & §. 1.* Inter vtrumque tamen & Praetorium & Ciuile remedium binas adhuc ſuperelle differentias **CVIACIVS** *Obj. XXI. c. 36.* & **GALVANVS** *de uſu-*

usufruct. c. 25. n. 11. obseruant. Sic bonorum possessionem non proprie dicendo hereditatem esse, sed bonorum possessores quasi & ueluti heredes *ex tit. f. de bon. poss., nec non Tit. D. & Cod. de bon. poss. sec. tabb.,* inter ignorantes non ignoramus. Cont. PETR. OSTERMANN. *rational. ad f. cit. tit.* Quare dicitur *L. iuste. de acquir. uel amitt. poss.* quod bonorum possessores sint loco heredum, quia heredes non sunt, nisi secundum ius Ciuile, quamuis quoad effectum non differant, *uid. 10. CHRISTOPH SCHAMBOGEN cit. loc.* Fac inde a nonnullis utriusque remedii defendi differentiam, eius tamen hodie non foret usus. *Conf. SCHILT. ad D. Exerc. XLI. §. 9.* Praetorem etiam saepius non ex necessitate, sed pro lubitu edixisse, adparet. *uid. L. 1. pr. de publ. & uect. it. tit. 1. de ui bon. rapt.* Licet hoc passu praetorem excuset Iulianus in *L. II. ad L. Aquil.* Sic ex abundanti edictum de alienatione iudicii mutandi ergo facta, dedit, reiuidicatione ciuili idem operante. Confer. GONZAL. *X. ad b. t. STRYK in V. M. b.* Romae si uiueres, Romano utereris more. Publico nunc rerum statu inmutato, absurditatem saperet miserandam, Latii praecepta omnia ad Germaniae mores adplicare. Persapienter differentem consule GOTHOFRED. *Cap. II. Diff. de imp. mar. Romanis legibus,* ait, *utuntur omnia regna populique, tanquam aequi bonique fonte, quo qui aliter utuntur, nae illi perquam suaues sunt, parumque sibi consulunt, quum uerso hodie regnorum populorumque statu, in aliam, quam Romanum olim imperium habuit formam iuri Romano non nisi absurde quisquam se illiget.* *Conf. omnino OBRECHT §. 69. Diff. de iurisdic.* ubi eos admodum hallucinare ostendit ICtos, qui Romanorum circa iurisdictionem praecepta hodiernum quam strictissime obseruari uolunt.

§. II.

*Verus Iur.
Rom. usus.*

Quam Iuris Romani alia longe atque Romanis olim fuit, obtinet obseruatio! STRVV. *S. I. C. Exerc. II. Th. 26.* Ad simplicitatem iuris gentium omnia propemodum quum iam sint redacta, nec Praetoris amplius integumento in praxi indigemus, neque eius modi, quibus Icti Romani fori negotia inutili disputatione perturbabant, opus hodie est subtilitatibus. Hoc litium & contentionum mater est, hoc contrahentibus circumueniendi ansam porrigit, & eorum interuertit uoluntatem. *uid. L. 1. C. ut act. ab hered.* Exempli loco nobis sit *L. 23. de S. P. V.* ubi PAVLLVS inani subtilitate de seruitutis constitutione sermocinatur; quem uero in ordinem redegit B. THOMAS. *Diff. de seruitut. stillicid.* Sic etiam usufructuarium, ne consentiente quidem proprietario, seruitutem praediis inponere posse, dicitur *L. 15. de usufr.* Immo ueteres Ictos otiose & anxie uocabulo utilitatis inhaesisse, ostendit HOTOMANN. *lib. V. obs. XI. uid. L. 4. fin. regund. L. 49. ad L. Aquil.* Quae sane critica ad acutas pertinet ineptias. Interim subtilitates illas ad neruosam Iuris interpretationem, illudque rite intelligendi facientes, minime contemnendas putamus. *L. I. C. de Prof. qui in urb. const. conf.* omnino DETLEV. LANGEBECK *cap. 28. in utili ac commoda interpretatione L. si filius familias 18. D. ad L. Falcid.*, ubi, quomodo ueterum Ictorum argumentationes sint explicandæ, ostendit. Utilioribus saepe & magis necessariis sepositis, in iis, quae paruum, uel minimum usum praebent, quidam desudant. *Torquent sese,* inquit, Venerab. Abbas IO. LAUR. MOSHEMIVS in Orat. de Eo, quod nimium in studiis criticis, *sudant, coniiiciunt, uolumina conscribunt. Cur? quaso! ut uerba quaedam illuminent.* - - *Aurum cupio, ferrum, quamuis antiquissimum*

num, non desidero. - - Non deerunt, si laborare uelimus, alia, in quibus ingenium & solertiam feliciter exercere possimus. Mittamus igitur ista, ex quibus, si quid sperari potest, nihil aliud, nisi hoc exspectandum est: In rebus longe incertissimis aliquid nos protulisse, quod elegantis somnii non dissimile est. Inde quam rectissime B. THOMAS. *diff. de fundament. det. causl. matrim. haecenus receptor. insufficientia: Sudamus, ait, in multis rebus, quae nullum usum habent, aut exiguum, negligimus plures adhuc res, aut superficialiter eas tractamus, quae usus quotidiani sunt.* Omnes enim artes, EX TVLLII DE ORATOR. Ill. sententia, aliter ab iis tractantur, qui eas ad usum transferunt, aliter ab iis, qui ipsarum artium tractatu nihil in uita aliud sunt acturi. Necessum omnino est, ut penes iudicem earum sit cognitio, quo iustitiam recte administret L. 13. C. *de iudic.* Quo modo ICtus in legum rationes inquirat, ut eas rite possit adplicare, quam erudite ostendit Dn. CHR. GOTT. IÖCHER *in der Vorrede P. II. Gundlings Europ. Staaten §. 6.* De laude iurisprudentiae criticae eleganter Ill. Dn. HOFFMANN *Part. X. p. 845. 51. der unparth. Gedanken über die Journale.*

§. III.

Simili amore in actionum doctrina e iure Ciuili accersita captos quosdam deprehendimus, Romano-^{Romanor. doctrinas de action.}rum more rituque ueteri diuidendo eas & distinguendo ^{nimum indulgentes. An, & in quantum meth.}maximam iuris absolui autumant partem. Doctrinam ^{in quantum meth.}iuridicam plane uniuersam actiones secundum Romanas dimetiuntur, eos imitando, qui methodo delectati ^{Math. in}ta, corollaria & scholia spirant, & cum his instar pleni ^{lure toleranda?}follis

follis prorumpunt. Cura vtrorumque praecordia angit maxima. Illi genuinum actionis nomen interiturum, hi eleganti matheſeos ſuae methodo eiusque inuentioni facili ad modum negotio parentatum iri, metuunt, niſi vbique illam adplicarent. Aſt, nonnunquam infelix eius in iure forſan foret adplicatio, ſiquidem tam multae exceptiones in illo regulas uix admittent generales, ideoque inuentioni eorum optatus non reſponderit ſucceſſus. Quodſi v. c. diſciplina uelut in aliam transferretur, methodo, diſciplinae alicui haecenus propria, vniuerſis aliis adplicata, neceſſarium illud, de metaphora, non male quadraret TVLLII monitum: *Verecunda*, inquiringis, eſſe debet *translatio*, ut *deducta eſſe in alienum locum, non inruiffe, atque ut precario, non ui ueniſſe uideatur*, lib. III. de Orator. Sic v. c. in rebus operisque conmutandis, non exactiſſima, & qualem Mathematicus poſtularet, quaerenda eſt aequalitas. Ob rerum enim uarietatem pene infinitam haec haberi nequit; dum non tantum plurimae ſpecies, ſed & ad eandem ſpeciem pertinentia plurima indiuidua, haec uero conmutantur, ualore differunt. Ne alter uero nimis ingens lucrum, alter nimis ingens damnum accipiat, ea certe exaequatio, quae ad uſum ſat exacta ſit, poteſt inſtitui. IO. EYSENHART *Diff. de Uſu principior. moralis Philoſoph. in iure Ciu. interpretando c. V. §. XI.* Equidem haud abs re eſſe cum Ill. IO. GOTTL. HEINECCIO aliisque cenſemus, methodo apud Mathematicos uſitatae id laudis eſſe tribuendum, quod eius ductu adiutos ad ſolidam de quouis obiecto ſcientiam recto & inreprehenſibili tramite deducat, adeoque in uotis proſecto habendum ſit, ut omnes omnino bonarum artium regulae & poſitiones hac methodo proponerentur. Quum enim illa methodus nil plane aliud inuokuat, quam ut praecepta boni ordinis ab omnibus Logicorum filiis exhi-

exhi-

exhibita, in tradendis cuiusvis disciplinae principiis adhibeantur, adeoque cum ipsa systematibus Logicis sic dicta methodo demonstratiua prorsus coincidat, nihil ex ea periculi metuendum, sed potius ex eiusdem adplicatione sperandum, lasciuis dissentientium obiectionibus praegravam ea ipsa obicem ponendum fore. Quare etiam facile patet, quam falsis nitantur opinionibus, qui sibi persuadent, per methodum mathematicam omnia aliarum disciplinarum capita ex principiis Mathematicis aut explicari aut demonstrari, id quod neque poscit methodus Mathematica, neque per eam effici potest, aut debet. Casus in iure obuenientes non in abstracto considerantur & ad mensuram Geometricam dimeriuntur, ut sibi etiam fingit MEVIUS in *nucl. J. N. Insp. VIII. §. 15. p. 445.* quando in Mathematicorum disciplina proportionales ad iurisprudentiae regulas transferre dissuadet. Et haec forsitan ratio fuit, quae III. LVDEWIGIVM, methodum demonstrativam e iurisprudentia eliminandam esse mouerit; cui vero quam solidissime IO. VLR. CRAMER *Diff. sing. Profess. Marburg.*, sese obponit. Negligentiae potius docentium, vel etiam proterviae adscribendum esse videtur, eam non ubique aut in singularum disciplinarum expositione haecenus fuisse adhibitam. Ostenderunt certe Mathematici in innocenti sua, nulliusque auctoritatem, quod in aliis plerumque fit disciplinis, praesubponente materia, commodissime eam in profitendis reliquis scientiarum obiectis & argumentis adplicari posse. Nihilominus, quum paucis datum sit, methodo illa recte, aut sine vlla naeuorum particula ubique & in omnibus omnino uti disciplinis, quales v. c. sunt morales, politicae & in primis quae flexibili ICtorum auctoritate iudicio saque probabilitate nituntur, haut imprudenter sine dubio statuendum, quod iurisprudentiae cultoribus, ubi forsitan ad mathematicae

B

metho-

methodi rigorem in tradendis suis praeceptis non satis sollicitè respexerint, hoc illis non statim criminis loco sit inputandum. Sufficit, quod quantum nunc licet, strenue efficiant, futuris vero temporibus etiam aliquid proficendi & ad maius excellentiae culmen euehendi sui studii placide relinquunt.

Ius itaque Romanum, ex tam perfectorum uariae aetatis in iuris peritia uirorum scriptis consutum, quale §. 3. l. de testam ord. exemplum praebet, vid. *НОТОМА-НУС & THOMAS. Diff. de sensu L. Decemuir.*, erroribus & mendis uindican purissimum. Qui ex legulegis istis sapientiam adfectant nimiam; si rationis tantum mica gauderent, perfectum hoc cognoscerent quam imperfectum. Tanta vero iuris Romani eos incessit superstitio, ut non circumspēcte satis de illo eiusque ualore iudicare ualeant, sed legum cortici inhaerendo, uim ac potestatem earundem in adplicatione negligant. *Conf. THOMAS. Iurispr. diu. c. 3. it. in der Vernunft Lehre TITIVS in iure priu. Lib. I. c. 17.*

§. IV.

*Ad LL. Rom. omnia mem-
tiuntur,
ex iis su-
perflue
proban-
do, deci-
dendo, ad-
legando.*

Neque vero in hoc tantum hi iuris Romani defensores adquiescunt, ualde quidpe ingeniosi. Nitide scilicet depictis quibusdam principiis, quo secius iis & melius aduescatur, uaria excogitarunt media. Communia quaeuis & uulgo pernota momenta iuris Romani textibus absque necessitate probant. Cui enim non innotescit, in toto partem contineri, nisi insuper ex iure ciuili probaretur L. 113. de R. I. Sic etiam v. c. absque Iuris Romani ope illud constat, statui conuenire, ne quis re sua male utatur, ad id tamen probandum adcersitur §. 2. l. De his qui sui l. al. iur. uaria uideri licet exempla apud Illustr. HEINECC. Praefat. ad Pandect. Omnes inter omnes exortas controuersias e iure Romano decidere gestiunt. Ad iuris

iuris Publici partes spectantia Romano in iure decisionem inuenire suam existimant; quum tamen iuris Publici controuersiae e iure Iustiniano decidi non possint, id quod etiam multi plena manu ab Ill. KRESSIO *citati in Comm. ad theses Boehmerianas Helmst. 1735.* loco Diss. habitas, satis euincunt. Dicit ibi Vir illustris ille: Iura Statuum Imperii discenda esse aus den Landtag- & Abschieden/ Landes Priuilegien in Prouinciis, & ex Priuilegiis, reformationibus, Verträgen/ Vergleichen/ Sitten/ Herkommen in vrbibus papisque. Latius hanc materiam persequitur HERT. *de superiorit. territ. c. 3. prob.* In tempore ideo illud, cuius memorat ZIEGLER. *Praef. ad Grot. de J.B. & P.* est fugiendum: *Et ni fallor, inquit, saeculi nostri haec labes est, quod in Academiis ad leges Romanas ita adsueseri cogantur homines, ut in omni controuersia etiam ubi inter summos principes lis vertitur, non aliunde decisionem petendam credere oporteat, quam ex legibus Romanorum isti vni reipublicae adcommo-* datis. *Fac mihi iam talem publico regimini admoueri, & de lege condenda deliberationem institui, subnixo ille animo leges quas didicit, ad nauseam euomet, & Romanorum instituta ut τεπέων έπα observabit, nec admittet legem nouam aliter scribi.* conf. omnino HUGO *de Statu region. Germ. c. VI. §. 14.* LANSIVS *de Academiis & infr. Cap. III. §. V.* In Academiis uero docentibus licet, immo ad id sunt obligati, vt, vbi ius ciuile Romanum contra iuris Naturae principia impingit, vbi adsunt fictiones, tropi & figurae in iure frequentes, illudque emendationem meretur, quam fidelissime discantibus exponant. VAL. GVIL. FORSTERVS *L.I. c. 2. §. 31. 32. de lur. interpret.* Serio tamen cauendum, ne legibus sinistrum adfingendo intellectum, illis inrideamus, easque uilipendere cogamur. Quodsi ad publicum Imperii Statum respicimus, docentium in Academiis officii est, Caesaris & Imperii iura indubitatis ex fontibus ita

proponere, vt vera reipublicae indoles iuuentuti inprimatur B. THOMAS. J. D. L. III. c. 6. §. 47. 48. celeb. GOTTL. SAM. TREVER *Diff. de officiis academ. Germaniae in Caesarem & imperium cap. 2. §. 3. 5.*

§. V.

*Erroris
excusatio.*

Ast uenia illis, a Glossatoribus forsan deceptis, danda videtur. Miseri hi in publicis rebus heroes, nisi, quae edocti, dare potuerunt responsa. Ius Romanum terram & coelum, seque illius auxilio, acherontem adeo mouere posse, sincere confidebant. Seruilia eorum ingenia, vt serui, quo essent ab aliorum iniuria securi ad ius Ciuile, ceu ad Principis statuam confugiebant. Ita praeiudicii atque auctoritatis vinculo inretitos castra Romanae sapientiae inconsulte petiisse, adparet. Nimiis legum Romanarum amor nimiam quoque produxit diligentiam. Quam alacres sunt in iis adlegandis, vbi adeo plane earum ope non indigemus. Sit nobis species, si uasallus eum in testamento instituit, cui iam prima inuestitura de successione erat prospectum, ejus causa legem iuris Ciuilis *fin. C. de edict. D. Adr. toll.* ea mente adcersunt, quo bonorum possessionem citius eo adipiscatur. Salua autem conscientia illam omittamus. Quum enim uasallus inuestiturae litteris gaudeat, vt documento guarentigiato, paratum sibi semper habet exequutiue agendi auxilium. Non vna alteraue, non tribus quatuorue legibus sententiam probant suam; ingentem earum conquirunt cumulum, ne legibus stipatos quis reuellere possit & in uiam rationis ducat. Vt isti enim centum, & quod excurrit, Doctorum muniti sententiis partim anplam scientiam suam, partim conruscantem quasi puicritudinem ostendere, partim denique operis breuitatem extendere, aut potius vilitatem emendare cupiunt; Ita legum praesidiis exornati, prae caete-

caeteris quendam sibi praerogatiuam conciliare videntur
atque eminentiam. *conf. Rec. Imp. de anno 1654. §. 96.*, vbi
nimia iuris Ciuilis & disputationum adlegatio valde in-
terdicitur, nec non *Dn. PARENS in Nucleo LL. Germ. p. 561.*

§. VI.

Quod saepius a nobis memoratum ius Romanum, *In expl.*
vbi omni ex parte perfectum esse nequit; ita eius adora- *candis*
tores in eo extollendo haut defessi, varias admittere de- *Rom. LL.*
bent fictiones. Quin! vltro eas ingenii excolendi ergo *fictioni-*
quaerunt. Desiniunt quidem iuris Romani fictionem, *bus indul-*
quod sit falsi seu ficti pro vero, aequitate suadente, ad- *getur.*
sumtio *L. 39. n. de oper. libert.* Quare fictionem non adesse
dicunt, vbi non adsit aequitas. Ast quanta huius con-
mentitii iuris saepius est aequitas, adiungo, quanta pru-
dentia! Quaedam ideo in iure Romano in praetextum &
tantum perfunctorie excogitata esse, ostendit *GVIL. FOR-*
NFRIVS Lib. III. Select. cap. 29. apud *Ill. EV. OTTONEM T. II.*
Thef. Iur. Rom. Nonne admodum in iure Romano ridicu-
la & tantum non exhibilanda erat iuris postliminii fictio?
Fingebatur in ciuitatem reuersus nunquam ex ea abfuis-
se, quo iura ciuis Romani ei conseruarentur integra §. 5.
I. quib. mod. P. P. solu. Qua vero opus hic fuit fictione?
conf. IO. FRID. RHET. Diff. de pace cap. V. n. 36. Lege
caueri potuisset expressa, vt in ciuitatem reuersi iisdem,
qua olim, frui deberent, priuilegiis. Et fuisse etiam le-
gem Reipublicae uictricis, docet *GOTTL. GERH. TITIVS*
Iur. Priu. p. 96. §. 6. Quid aliud quam iniquitas saepius est
fictio, penes Romanos ideo acceptata, quia ope illius
circumuenire homines & defraudare iuris & aequitatis
vmbra poterant. Quum ordinaria iuris uia ingredi non
licebat, nec legibus actionem re potiundi concedentibus,
ad fictiones cito pede confugiebatur. *cit. TITIVS Diff. de*

fiction. Rom. natura & inconcinnitate. DAN. FRID. HOHEISEL *de fictionib. Iur. e Iurisprud. elimin.*, nec non I. N. KOCH *Diff. sing.* Eo vsque hae in fingendo processerunt libidines & astutiae, vt Praetor, uir ceteroquin iustae integraeque auctoritatis inpiis & iniustis hominum desideriis satisfaceret, faxque ille & tuba fieret in adhibendis pro legum euerfione fictionibus. Quae in tantum quum abiret iniustitiae proteruitas, expresse edicto est cautum: *Quod quisque iuris in alterum statuerit, vt ipse eodem iure utatur.* Ill. HEINECC. *Antiqu. Rom. Lib. I. tit. 2. §. 23. 24.* Illius alias in eo consistebat officium, vti PAPIANVS in *L. 7. de I. & I.* indicat, vt ius conrigat, subpleat, idque adiuet, non contra leges, sed praeter leges faciat, & in eo iuri Ciuili succurrat, vbi voluntatem lex non expresserat, *L. 12. §. si prius de B. P. Temperare Praetor iuris Ciuilis rigorem §. 9. I. de hered. quae ab intest.*, debebat. Porro, puniat Praetor, vt LABEO ait, *L. 1. §. 1. si is, qui test. lib., vbi ciuilis deficit actio, sed natura aequum est, non esse impunitum.* Exinde etiam est, quod MARCIANVS in *L. 8. de I. & I.* ius Honorarium *uiuam iuris Ciuilis uocem* nominet. Quam late uero ab officio Praetor deflexerit, pluribus non est, quod explicemus. Historiam de Praetorum edictis exhibet RADVLPH. FORNERIVS *rer. quotid. L. V. c. 9. p. 262. thes. cit.* In cassum itaque laborant, qui Praetorem, quod pro legum euerfione fictionibus coloribusque vsus sit, uel ideo etiam excusant, quia legislatores ueras legum rationes ex regulis prudentiae studio occultarent, de qua principum cautela egimus *infr. Cap. III. §. XIV. XVI.* quam quoque artem, vt vt praeter rationem saepius adhibitam, inuenire licet in *§. 5. I. de I. N. G. & C. §. 2. I., qui & quib. ex caus.*, vbi Inperator a libertate testamentum condendi ad libertatis dationem falso argumentum ducit. Nam ibi non defuncti voluntas, sed creditorum iura inspiciantur. Accedit,

cedit, quod durissimae Romanorum leges in obaeratos fuerint. Sic §. 7. I. *ead.* a testamenti factione ad manumissionem non rite argumentatur, ut ostendit THOMAS. *Diff. de usu pract. L. Ael. sent.*, & iam ante illum BACHOUIVS & HOTOMANNVS *ad Instit. b.* Interim Iustinianum ob rationem status manumissionibus prudenter fuisse QVIR. GOTTH. SCHACHER *Diff. sing.* ostendit. Verum enim uero, licet legum correctiones uariis inuoluere fictionum schematibus Praetori & prudentia & necessitas interdum suaserint: Quam absurde tamen atque ieiune infelix Praetor ille in dandis pro legum euerfione fictionibus partes suas haut raro interposuerit, exempla insequentia liquido probant. Quae, si ita fictionum fit explicatio, maximam partem conuenimus cum Dn. FRED. AVG. HOMMEL *Orat. Culpandusne sit Praetor Romanus, quod ueris rationibus dissimulatis fictionibus usus sit.* Lips. 1735., in qua *Diff.* similis argumenti proxime edendam promittit, quae uero lucem nondum adspexit.

§. VII.

Absurde adeo liberis exheredatis hoc colore Praetor subueniebat, quasi non sanae mentis parentes fuerint, quum testamentum ordinarent. De querela filii praetoriti quam elegantissime IOSEPH NERIVS *Lib. II. c. 15. analect. T. II. p. 416. laud. thes.* Neque obstat; filio patris in pugnandi testamentum nullam primis temporibus concessam fuisse actionem, licet dein patris ad officium pertinuerit, filium in testamento instituere HUBER. *ad pr. l. de inoff. test.* Et, quum inopia saepe a parentibus facta exheredatio non sit probanda, vid. *l. 7. §. 1. D. unde lib. L. 7. π. de bon. damnat.*, hocce tamen figmentum semper adhibere, nefas utique ducendum. Cur non aliam ingeniosus alias Praetor liberis testamentum paternum in pugnandi dedit actionem, quo iura patris testamentum non tam friuolare ratione

Breuis fictionum Rom. §

ratione annullandi, seruantur integra, contra filialem sane reuerentiam parentum fingendo insaniam. De caetero notemus, originem querelae inofficiosi esse incertam. Alii eam interpretationi prudentum, alii legi Falcidiae, alii legi Gliciae ob inscriptionem *L. 4. D. de inoff. test.*, adtribuunt. Praetoria etiam bonorum possessio contra tabb. maximam saepius sapiebat iniquitatem, quando Praetor liberis emancipatis iura aequae cum suis succedendi concessit communia. Sui enim, seu domestici heredes patri, emancipati sibi adquisierant Ill. HEINECC. *antiq. Rom. lib. 2. tit. 9.* Quanta ideo vtriusque aequali ratione in bona parentum succedendi suberat aequitas! vid. *pr. & §. 1. l. de B. P. L. 2. & 6. §. 1. D. de B. P.* Neque obstant *L. 1. §. 5. D. de Collat. L. 1. §. 13. de coniung. cum emancip. lib.*, in quibus Praetoris existat edictum, quod alterum nec locupletiores fieri; alterum nec *damnum* sentire cupit. Praetoris enim iniquitas quam luculentissime est ostensa. Quid porro fictione in liberis per subsequens matrimonium legitimatis opus est, *L. 5. C. de natur. lib.*, qua matrimonium iuris fictione ad tempus conceptionis retrahitur. Ob partus fauorem, ne a successionis comodo excludatur, fictionum non indiget circumstantiis, sed lex expressa cum ratione admittit limitationem. Eiusdem farinae est fictio in actione rescissoria, si quis reipublicae causa vel captiuitate retentus abfuerit. Quo casu res vsucapta pro non vsucapta habetur, & pristinus rei dominus adhuc dominus a praetore fingitur, ne eius absentia ipsi sit detrimento, & dominus rem ex causa absentiae vsucaptam vt non vsucaptam vindicet. vid. *l. §. 5. de action. L. 28. C. de postlim. reuers. L. ult. C. de tempor.* Nonne simpliciter, & in genere, si quis iustas absentiae causas probauerit, lex limitari potuerat, vt tali modo absens eo gaudeat fauore, ne quis alius inter ea res suas occuparet, nec constitutus
alias

alias in iure vsucapionis terminus tam rigorose sit adtendendus. Probant sententiam *L. 9. & 26. §. vlt. D. ex quib. causis maior.* Qualis itaque fictionum Romanarum subest prudentia & famosa aequitatis probatio! Quis earum hodiernum uis sit & ualor & an vsum in foro praestent, liquido patescit. conf. *ALCIATVS lib. VI. parerg. cap. I. PRVCKMANN Conf. 2. n. 238. & conf. 38. n. 103. seqq.*

§. VII.

Similem & ferme iniquiorem fingendi sub aequita- *Ecclesiasti-*
tis praetextu a Romanorum Praetore artem & astutiam *carum, nec*
aliquando mutuatur in renouanda uocatione patroni, mi- *non*
nistri legum ecclesiasticarum. Quid enim aliud faciunt,
inquit, Ill. *BOEHMERVS Iur. eccles. Lib. I. tit. IX. §. 38.*
p. 399. P. I. patroni aliiue, qui pastorem sub hac aequitatis
cautela reuocare adnituntur, quamquod fingunt, ministrum
ecclesiae non fuisse translatum, qui tamen translatus est, re-
signationem non esse factam, quae facta est. Ast hic finge-
re uelle, esset destruere leges ecclesiasticas, & circum-
uenire mentem legis. *uid. L. I. C. ad L. Iul. Maieft.* in pri-
mis, quum hic fictionis, quod plerumque obtendi solet,
fundamentum, aequitas, desit.

§. IX.

Quae fictionum otiosa diligentia, nonnullis ita ad- *In Iur.*
ridet, ut in iure etiam Feudali, eas conmode adhiberi *Feud. fini-*
posse, tuto existiment. Vnum alterumue saltim adpo- *stre adbi-*
nere exemplum liceat. Sic feudum oblatum seu recogni- *itarum,*
tum ex feudi natura inproprium ad feuda tamen propria *recensio.*
ob fictionem breuis manus non male referri *STRYK*
Exam. Iur. Feud. cap. 4. gv. 17. HERT. Vol. I. To. 2. Diss. de
feud oblat., aliique docent. Verum enim uero Romano-
rum hic adhibere fictionem eiusdem foret inconcinnita-
tis, ac si quis quaestionem ius ad Ciuile spectantem, v.
c. quomodo agnatis ius quaeri potuerit, quum alteri pa-

cisci non liceat, si dominus feudum novum iure feudi antiqui concedit, e iure Feudali decidat; siquidem iure Civili per stipulationem sibi quis tantum, non aliis quoque quid adquirebat. Quum igitur quivis rem suam allodiam certis ex causis facere possit feudalem, sicut *Erb. Gut zu Lehn machen und zu Lehn tragen* ROSENTH. c. 6. *Concl.* 68. n. 17. GAIL. *Lib.* 2. *obs.* 158. n. 1., fictione brevis manus plane non opus habemus. Porro liberos per subsequens matrimonium legitimatos ius Feudale a successione in feudis excludit. Fictio enim, quam ius Civile hic adhibet, eam ius Feudale ignorat ob textum 2. *F.* 26. §. *naturales.* conf. LAVTERB. *Vol.* 1. *Diff.* 17. *circa fin.* Sed obiiciat quidam: Feudum, quod praescriptione est quaesitum, ad proprium referri, licet inuestitura non accesserit: Fingi enim, inuestituram re vera intercessisse. At regerimus: Fictionem hic non adesse, nec modum in se mutare qualitatem rei, sed tantum comparationem, quod XXX. annorum possessio sit loco inuestiturae, ut innuit textus 2. *F.* 26. ROSENTH. c. 2. *concl.* 61. Pari ratione ius Feudale fictiones non fouet, quando inuestituram variis signis celebratam legimus. conf. LVNIG. *in Iur. Feud. To.* III. p. 721. n. 56. GVNDLING. *Diff. de feud. vexillif.* Quum enim veteres gentes signis adsuetae fuerint externis, ut earum sensus externi adficerentur, more eo iura cum rebus soli commodissime transferri autumabant. Quare signis illis nulla rei neque ficta neque facta est inutatio. Ill. de LVDEWIG *ad A. B. To.* II.

§. X.

Studium
excogitan-
dandi no-
vas fictio-
nes.

Quas Praetorias fictiones Legistae novis, licet infeliciter excogitatis, subfulcire conantur commentis. Illud plane tolerare nequeunt, quando ius Romanum, quum tamen variae variorum Ictorum de casu simili adsint opiniones atque sententiae, ex quibus re vera gignitur antino-

tinomia, sibi interdum non sāt bene respondens a quibusdam nominatur. Audiamus fermocinantem omni ex parte perfecte esse expolitam iuris Romani prudentiam: *ICTos inter Romanos tantum ac tam singularem esse consensum, vt si fragmentis auctorum nomina & inscriptiones detraxeris, vnum te auctorem in omnibus intueri posse.* W. E. STENBERG *praef. ad Pand.* Ius civile Romanum tanta refertum Grauiua existimat sapientia, vt illud dicat *sanam rationem.* Ideoque Russorum etiam Inperatori adsuasit, vt iura Romana accipiat, quia sint ipsa ratio. Quem tamen solide refutauit B. GVNDLING *in Iur. N. Cap. I. §. 78.* & latius in collegio non ita pridem ad eandem disciplinam edito. Qui uero homines certe sibi, vt leges saepe Romanae, non bene constant. Cui non innotuerunt ueterum ICTorum sectae & inde uariae opiniones atque sententiae. Illustrationis gratia conf. *L. 3. §. 6. 7. de cond. causs. dat. L. 2. §. 47. de O. I.* Quidam Sabino-Cassiani, quidam Proculiano-Pegasiani & Sabiniani, alii Philosophiae Stoicae, alii Eclecticae erant addicti BOEKELN *de diuers. ICTor. famil. it. PETR. PERRENONIVS L. I. c. 10. p. 605.* apud Ill. EV. OTTON. *T. I.*, vbi sectarum memoratarum diuersitatem uel exinde ortam esse adstruit, quia Sabiniani regulas antiquas sartas tectasque retinendas esse, nec ab iis uel latum vnguem recedendum, Proculiani uero satius esse putarint regulas mutari & pro iuris ratione uariari conf. NIC. HENELIVS *de ueterib. ICTis.* Inde fieri non poterat, quin leges ex his uel illis ICTorum libris transsumtae sibi inuicem obstarent. Multum quidem Iustinianus Imperator laborauit in eo, ne leges sibi inuicem contrariae & similes in iuris Ciuili transirent compilationem. In tanta autem legum multitudine ex incuria compilatorum Inperatoris uoluntati ex uoto responderi haut potuit. Immo tantae mansuetudinis & clementiae huma-

nam cogitando sortem IVSTINIANVM in *Constit. de confirmat. D. §. 14.* his uerbis legimus : *Si quid in tanta legum compositione simile forsitan inueniatur, nemo hoc uituperandum existimet ; sed primum quidem inbecillitati humanae, quae naturaliter inest, hoc inscribat. Quia omnium habere memoriam & in nullo peccare, diuinitatis magis, quam mortalitatis est.* conf. omnino ANT. AVGVSTINVS L. I. c. 7. *emend. apud. Ill. EV. OTTONEM in thes. iur. Rom. To. IV. p. 1450. POLYC. LEYSER Diff. de iurisprud. emend. §. VII.* Caeterum malo huic qua ratione praeuenire potuerit, vide sis apud Contium *Oper. Cap. IX. p. 33.* Nonnulli adeo ueterum DD. Ius Civ. à Deo ICTis Papiniano & Paulo esse inditum, superstitiose credebant, donec moratiores ICTorum in quibus primus legitur Kulpisius hasce tollendas putarent officias. Licet in eo, ubi Iuri Ciuili nimium derogauit, non sit probandus. Illum studiose B. Thomas. Kestner, alique sunt aemulati.

XI.

*Triples:
DD. de iuris
Antinomiis
sententia.*

Institutū autem ratio, ut in Antinomiis recensendis multus sit, non permittit. Illud modo obseruasse iuuabit, trigam huc DD. constituere. Quidam nullas plane admittunt, ut HARPRECHT ARVMAEVS, DVARENVS, ZASIVS, MOTTANVS *diff. 3. ad π. 63.* GENTILIS, STRAVCH, *diff. ad Ius Iustinian. alph. 49. dicens : Praestare quidlibet statuere, quam Antinomiam.* Quidam eas liberalius & large magis admittunt, ut ANT. MATTHAEI, SPECKHAHN, MANZIVS, HOTOMANNVS, WISENBACH, THOMASIVS, BACHOVIVS ad TREVTL. *Vol. 2. diff. 13. §. 1 lit. K. ubi ita : Homini erudito esse indignum, ut omnia Imperatoris Iustiniani dicta tanquam oracula habeat.* Sic GUIDO PANZIROLL. *Tr. Var. Lect. L. I. c. 8. centum & triginta octo antinomias in π. inuenit, sed ECKOLD diff. de Antinom. cap. 2. Octo tantum detexit.* Quare ANT. Merenda L. 5. *Controv. Ciuil.*

c. 38. *in fin.* illorum deplorat coecitatem, qui blasphemiam se audire putant, quum quis dicat: in Iure Iustini-
ano dari leges pugnantes. Quidam cum Hubero medi-
am ingrediuntur uiam, nec ubique eas quaerentes, nec
quasdam adparere negantes. Id quod tutius omnino est
quam si textus ubi uerba non statim capias, Antinomi-
am adesse clamites. Speciminis loco nobis sit *L. 10. de*
Iurisd. & *L. 77. de Iudic.* ubi in priori lege exstant uerba:
Patrem liberis suis ius dicere non posse; In posteriori: *Pa-*
trēm posse in causa filii iudicare. In hac lege de Iudice Pe-
daneo, cuius erat iuxta formulam à Praetore praescri-
ptam, iudicare, ideoque ius sine falsi suspitione dicere
poterat; In illa autem de Praetore sermo est, qui ipse
ius dicendi facultate gaudebat, & facile, si adfectibus in-
dulgeret suis, in gratiam filiorum falsam dicere poterat
sententiam. HILLIG. *in DONELL, L. 17. cap. 25. COCCER.*
in Iur. Controv. ad tit. de Re iudic. qu. 9. VINNIUS ad Inst. §.
6. 7. de Actionibus. Pari ratione sibi non sunt contrariae
L. 16. D. de re iudic., & L. 63. pr. D. pro socio. In illa e-
nim de condemnatione in id, quod socius facere potest,
si socius sit uniuersorum bonorum, agitur; in hac autem
si non omnium bonorum, sed unius duntaxat sit rei soci-
us in quantum facere potest, socius condemnatur, PETR.
PERRENONIVS *animadu. & uar. lect. L. II. c. 12. LVD. CHA-*
ROND. L. I. c. 17. 20. 21. & Lib. II. cap. 1-8. ΠΕΙΘΑΝΩΝ seu
Verosimil. apud Ill. EV. OTTONEM *Tom. I. Thes. Iur. Rom. Caer-*
terum conf. hic Thomafius, qui certas antinomiam dete-
gendi tradidit regulas. MATTH. GRIEALD. *MOPHA de ratio-*
ne studior. L. I. c. 14. Dicta illustrantem uide sis L. II. de R. I.

§. XII.

Quibus rite praemissis Juris Civilis Romani naevos Studii ju-
perspicientes cristam, quam erexerunt, sponte demittent. ris Rom.
Non tam coeco adsensu. Ulpiano uel Justiniano blandia- utilitas.

mur, vt non simul ad naturae principia recurramus, & ueras iuris iustitiaeque causas eruamus. IO. SAM. STRYK. *Diss. de usu inutil. in iure* §. 267. Gignit nimius profecto iuris Romani amor uaria praeiudicia atque absurditatis principia. Quorundam, doctrina huius iuris leuiter in-
 tinctorum, alios adspersandi iuris textibus fidem tantam non tribuentes, ingens adrogantia esse uidetur. Absolutam rerum omnium scientiam, immo artem adeo illam, statum quae regat moderetque publicum, penitus sese tenere, dulciter somniant atque insipide. Status ministri & singulorum principalium onerum adiutorem, nisi quis bene iuris Ciuilibus prudentiam habeat perspectam, repraesentare posse, negant. Quem in sensum de THVANO *iunior* relatum legimus: Es sey einem Staats-Mann sehr schädlich sich zu rühmen / daß er kein Juriste sey / und sich nur auf das Jus-Naturae & Gentium und gesunde Vernunft verlasse. SIRIUS in *Hist. Ital.* p. 1194. Quasi ad status ministri exacta iuris Romani cognitio, interdum sat perplexi, absolute pertineret, publica Imperii regionisque, cui praeest, notitia plane neglecta. In alia longe abit Dn. PARENS in *Programm. de Aulicis Juris Nat. & Gent. studiis publ. Helmstadii 1705.*, quum Professionem Philosophiae Moralis Ordinariam susciperet; Sic quoque B. GVNDLING in *Discours über die Politic cap. IV. §. 12. circa fin.* quam false ait: Bey solchen Sachen / die man in der Geschwindigkeit gelernet / ist nichts als confusion; hat einer ja etwas gelernet / so ist es das jus und der Proceß, welches man wohl muß wissen; aber da kan keiner noch nicht die artes regnandi; man muß die Leute kennen / Moral wissen; man muß wissen Leges zu geben. Caeterum diligens iuris Romani lectio iis, qui aliquam iuris cognitionem iam sunt adepti, multum lucis adfundit. conf. GROT. *epist.* 156. ad Gallos. Opus certe est exem-

exemplis, quibus in opinione nostra confirmemur, & casus obuientes ex casibus decisis illustremus; talem uero usum ex legibus Romanis in uniuersum eruere, difficile admodum uidetur. Quum itaque sola legum cognitio non sufficiat, nisi dextra earundem accedat applicatio, quo reip. salus promoueatur: Ex difficili forsan legis Romanae adplicatione parum saepius prouenit utilitatis, cit. STRYK. §. 30. conf. FREISLEBEN *Diff. de difficult. iurisprud. bodier. ex retentis ad stat. Monarch. non aptatis doctrinis.*

§. XIII.

Ne quis uero legum, quas summa cum laude nobis *Temperamentum* reliquit Latium uel contemptorem uel plane osorem nos *dictorum.* existimet, breuibus, si quidam fortassis inueniatur, iam iam obuiam ire, nobis est animus. Minime debitum legibus denegamus obsequium. Quae nostra alia, aduersarium quibus propulsemus, nisi leges, parata sunt arma! Quis rerum arbiter, quid in fori controuersis pondus grauius, quis ut multa paucis complectamur, rixas litteratos inter & indoctos componeret, nisi ex fonte illo sapientiae atque legis solatium haurire liceat? Qualis, leges si remoueas, iustitiae foret administratio, quae idem est in republica, ut anima in corpore. Illorum ideo sententiae adstipulari non possumus, qui iuris Romani receptionem plane inprobant, & in omnia Germaniae fora nulla totius Imperii sanctione illud traductum esse docent. Quorum ex numero est CONRING *de orig. iur. Germ. c. 33.* quem tamen refutatum uid. a IO. OTT. TABORE *Tr. de altero tanto art. 2.* Neque ii sunt terrendi, qui cum SIMONE VAN GROENEWEGEN *Tr. de legib. abrogat.* plus, quam par est, de earum abrogatione, uel iuris Romani correctione deblaterant. Eorum e contrario laus est maxima, in id adlaborantium, ut lex haecenus non obseruata in forum usumque reuocetur & legibus debita tribuatur

tur auctoritas. conf. MICH. HENR. GRIEBNER *Diff. de iure incerto ex dubia LL. quib. utimur, auctoritate oriundo*. Exemplum nobis sistit *L.7. C. unde ui. Vsum huius auxilii plerique hodie nullum superesse crediderunt*. Quando enim aliquandiu lege quadam uel inperitia partium, uel aduocatorum, aut iudicis nemo usus est, uel ea aliquid ex ueterum iudiciorum forma seu statu prae se fert, aut paullo rigidior est, quam ut ea duritie opus esse censeatur, eam in obseruantia non esse, arbitratur. conf. L. B. de LYNCK. *Tr. de Grauamin. Extraiud. P. II. c. 9. §. 44. n. 4*. Quanti Jus Romanum a Germaniae Imperatoribus semper sit factum, non modo ex *Recessu Imperii de ao. 1654. §. 77. 99. 116. 157.* adparet, sed uidere etiam licet aus der Reichs-Hoff-Raths-Ord. FERDINANDI III. *tit. 7.* ubi ordinatur: daß das Corpus Juris Civilis & Canonici auf der Reichs-Hoff-Raths-Tafel stets vorhanden seyn/ und von selbiger nicht verrückt werden soll/ damit man sich deren gebrauchen könne/ conf. *R. J. Wormat. de ao. 1521.* Sic etiam CAROLVS V. *Constit. Crim. Art. 107. 18. 21. 135.* ad Jus Ciu. Romanum prouocando illud commendat. Porro CAROLVS IV. in *A. B. L. 5. C. Jul. Maiest.* inserendam iussit. Quae ad specialem Juris Romani in certis provinciis receptionem ejusque auctoritatem adtinent, de iis uarii consulendi sunt scriptores. Sic Juris Rom. in terris Brunsvico-Lunaeburgicis auctoritas est maxima; pleraque secundum illud in foro dirimuntur, ita ut Juri Saxonico antea obseruato in totum fere nuntius sit missus. conf. *Wolffenb. Hoff G. Ord. tit. 35. §. 1.* und als bis daher/ *coll. tit. 82. Hannöversch. Ger. Ord. tit. 3. 13.* Quod ad Juris Rom. obseruantiam in Cellensi Ducatu spectat, de hoc consulendus est HAHN ad *WESENB. tit. de Rejudic.* Quid hoc passu in Pomerania, Holsaria, constitutum, uidere licet apud COTHMANN *Vol. I. Conf. 27. 28.* caeteras Germaniae regiones ut taceamus. STRVV. *S. I. C. Exercit. II. thes. 36. III. de LVDEWIG in uit. Iustin. Imp. p. 12. 203.*

SECT. II.

SECT. II.

DE

EFFATIS DD. EORVMQVE
SENTENTIIS.

SVMMARIA.

§. XIII. <i>Fides eorum imprudens.</i>	XVI. <i>In quantum Iudicum Responsa sint adtendenda.</i>
XIV. <i>Veterum ICtorum Ius persequias.</i>	XVII. <i>Quousque eorum sententiis fides habenda.</i>
XV. <i>DD. auctoritas iustis coercenda limitibus.</i>	XVIII. <i>Temperamentum dictorum.</i>

§. XIV.

QVosdam non legum & suavi earumdem uerborum *Effatorum* cortici inhaerendi amore, sed effatis DDrum, eorumque *sententiarumque* sententiis magis, quam par est, duci, conperimus. *fides imprudens.* Ingens & plane stupendum Consiliorum, Responsorum, Commentariorum, Obseruationum, Decisionum, & regularum practicarum agmen sistitur, conf. Collectores communium opinionum, contra communes, vt *Gabriel Hyeron. de Cauallos* aliique. Sancta sic iustitia inter obscuras anbagas & cumulata saepius Responsa, quin & inter interpretum dissidia torique iurgia anceps haeret, ac uelut obmutescit. Quare BACHOV. ad TREVT. l. i. 7. lit. E. recte ait: *difficile esse e tot contradicentium DD. turba se liberare.* Similem tere Sententiarum, Opinionum, *πειθεσμων*, seu uerisimilium molem apud ueteres deprehendimus ICtos. Pleraque sunt in iure sub haesitatione prolata, vt saepe uix capias, an uoluerint prudentes, quod protulerint. Hoc necessarium, vt puto, fuit ad eorum auctoritatem tuendam. Nam quid fieret anbiguis? IOSEPH NERIVS L. i. c. 6. *analect.* apud III. EV. OTTONEM To. II. p. 335. *Thef. Iur. Rom.* Apud Iuris auctores otiosas

D

&

& inertes rationes saepius inuenias, quae uel duntaxat ad ornatum spectent, uel bis idem inculcent, uel a sententia proposita penitus alienae uideantur, denique tales sint, ut non inmerito rationem in ratione desideres, *l. eo quod 10. C. si cert. pet. L. heredis 65. L. pecuniae 178. in pr. D. de Verb. Sign. CALLISTRATVS in l. vlt. c. de off. proc. Caes. quum ait: Curatores Caesaris ius deportandi non habere, quia huius poenae constituendae ius non habent*, principium petit: nec plus in aethiologia, quam in thesi constituit. Latius uid. RVDOLPH. FORNERIVS *rer. quotid. L. 3. c. 23. adl. thes. To. II. p. 218.* Ictorum responsa adeo ambigua atque obscura semper habita sunt, ut non inlepide Iuuenalis dixerit, *lurisque peritus Apollo*. Vnde Sidonius Apollinaris epist. lib. VIII. Iuris interpretem legalium quaestionum ueternosum aenigmatistam adpellat. GABR. VALLIS *ad L. vn. C. de Sent. quae pro eo quod interest.* De ambigolis quibusdam in libris Ictorum, quae in utramque partem possunt adsumi cit. RADVLPH. FORNERIVS *L. 3. c. 17.* Veterum e mortuis resuscitatas opiniones tam superstizioso uenerationis anplexu quidam exosculantur, ut omnem eruditionem oraculis istis maxime superari tibi persuadeas. Inde, quo maior DD. copia hanc uel illam sententiam fouentium adest, eo firmioribus sese niri fundamentis inperiti existimant, seposito sanae rationis examine. Acute profecto Hyeron. *de Cauallos Speculo aureo* opinionum conm. contra communes ita scribit in proemio Tractatus: Ius nostrum in mera caligine & obscuritate uersari, quum nulla sit opinio certa & uerissima, quae non possit pluribus contrariis opinionibus & fundamentis contrariari. Qui certe mos hodieque frequenti admodum usu seruatur, ut, ubi huius uel illius interesse requirit, in respondendo, defendendo, colendo scripta, efflagiationibus & desiderijs petentium speciosis uerborum

rum

rum phaleris & argumentorum rotunde inuicem sibi respondentium conrogatione ex amussi satisfiat. Ea enim Iustiniani Imperat. in *Cod. Theod. tit. de Resp. Prud. §. 8.* mens non fuit, vt omnium Ictorum Responſa uim obtineant, sed quorundam tantum, vt PAPINIANI, CAII, PAVLLI, VLPINIANI, & MODESTINI, quorum Sententias inuenit probatas. *infr. Cap. III. §. 18.* Et, quamuis eius modi doctorum uirorum aestimationem non prorsus reprehendamus, illud tamen his eorum pedissequis haut condonandum censemus, quod hoc modo uerum cum falso saepius admittant, & sic utriusque in se suscipiant defensionem; Vnde reuera euenire solet, quod dicitur: Nullam adeo absurdam esse sententiam, suum quae non inueniat defensorem, GILCK. ad *L. 13. C. de Iudic. §. 6. n. 41. infr. cap. III. §. 9.*

§. XV.

Non uero est, quod miremur, hodie sententiarum, ^{Veterum} quarundam tam pertinaces existere defensores, qui extrema potius, quam ab opinione praeoccupata recedere, ^{Ictorum} experiri satagant. ^{ius uicior} Morem illum a Romanis nostri uidentur esse mutuati. Ingens apud Romanos inter ICTos ipsos erat praerogatiua; quorundam sectatio magna. Quidam VLPIANI, quidam PAVLLI, *Modestini, & Carii,* castra sequebantur. BRUNQVELL *Diss. de Sectis & controuersis Glossatorum.* In foro sane DDrum sententiis decerrabatur. Plures pro sua sententia adferens, uictor euadebat. Quorum auctoritatibus aetate sequenti amplius pugnare, & difficilis & putidi laboris uidebatur. Summa Papiniano Ictorum olim dabatur praerogatiua. Quod laudabile, ut ut ab initio adparebat, aetatem non tulit; Divus ideo Imperat. Iustinianus iura emendando uetera, ius omne ^{aequodpius} sustulit, *L. 1. §. 6. C. de uet. iur.*

enucl. conf. omnino VOET. ad l. de l. N. G. & C. lo. A. CRYSIVS de iure προεδρίας lib. fing. & HORN de iur. προεδριαe, nec non VON STOSCH VON Praecedenz und Vorderrecht. GERH. FELTMANN de titulis honorum. Quam prudens sacratissimus Imperator & nostri aevo hac sua constitutione exemplum posuit, quouis tempore imitandum. CHASSANEVS Catal. Glor. Mund. P. 1. Conf. 10. Eiusmodi ICtos Dn. AVG. LEYSER diss. de variationibus & Retractionibus ICtorum p. 10. qui obstinati sententiam, quam semel hauserunt, tuentur, nullisque solidissimis rationibus ab illa se dimoueri sinunt, si iudiciis uel conlegiis adsident, ex auctoritate Ord. Cam. P. 1. Art. 13. §. so auch der Cammer-Richter / eicere e iudicio iubet.

§. XVI.

*De DD.
auctori-
tate.*

Sed eheu ! praeiudiciorum uitiiis nostra scatent etiamnum tempora, & deplorandum illud auctoritatis praeiudicium sub larua ambitiosorum encomiorum pectoribus instillatur. Sententias & praeiudicia certi Dicasterii uel ICtorum, caeteroquin haut contemnendorum, adhuc hodie uidemus, caeco quasi obsequio adorari, quasi ueritas non à rebus, sed ab opinionibus dependeret ANT. de FREVDENE. *Tr. de Rescript. Morat. tit. 7. Concl. 16. n. 5. Kestn. de defect. iur. Comm. in rep. Germ. §. 10. Ille CARPZOUUUM hic BRUNNEMANNVM pertinaciter defendit, conf. HVBER. Iur. civ. p. 454. ibique THOMAS. Errores in magni nominis uiris indicare, recte utique laudi, eos autem sine ratione defendere, uitio ducitur. ERNST. IMM. TENZEL Diss. de Tortura test. cap. 1. Vera enim eruditio neminem dedignatur; se ipsam non effert; ueritatem & honestatem ubique ueneratur, eamque non in se tantum, sed in aliis aequis oculis adspicit. Non furit, quum contradicitur, non conficiatur, quum docet; non altercatur, quum errores*

rores ostendit. *Blanda est, adfabilis, mansueta; moderatione, caritate temperata; tota suauitas, amor tota, deliciae totae* B. GUNDLING *Obseru. Sel. T. II. Obs. I. §. 32. conf. omnino* ALCYONII, *Itali, Tract. de infelicitate litteratorum ex Edit. MENKII, passim.* Quidam innouandi studio flagrant, alii rursus à semel traditis recedere uerentur, nouas absque praemisso examine uel ex hoc, quod nouae sint, reiiciunt, & utilissima saepius condemnant. Illustrat dicta, L. 2. §. 47. de O. l. Acute in hanc rem Cicero l. 2. c. 2. de inuent. *Stultitia nobis uisa est, aut a bene inuentis alicuius recedere, cuius aliquo bene praecepto duceremur, aut ad uitia quoque eius accedere, si quo inuento eius offenderemur.* Labeonis sententias, quamuis ueras saepenumero non recipi, quod a ueterum ICtorum auctoritate recedant, insigne huius rei testimonium in l. 53. §. 2. π. de V. S. inuenimus, ubi: *Verius est, inquit Paulus, quod Labeo scribit disiunctim accipienda esse illa uerba Ope Consilio, attamen post ueterum auctoritatem eo peruentum est, ut nemo Ope uideatur fecisse, nisi fraudulentum habuerit consilium, nec consilium habuisse noceat, nisi factum sequutum esse fuerit.* Quorsum etiam pertinent dicta *la-uoleni* in L. 39. §. pen. D. de statu lib. PETR. PERRENONIVS c. 21. animad. etuar. lect. conf. §. XXVIII. h. sect. IV. Interim non satis credi potest, quantus sit hominum auctoritatis & praeiudicii fomento incensorum in quaeuis obuia inpetus. Hi à uero iurisprudentiae fundamento quam longe absunt. Ea enim suos non adsueuit cultores, ut coeco amoris adfectu falsa pro ueris accipiant, & ficulneo fisci principio noua falsa superstruant. Iustitiam inculcantis alius longe finis est iurisprudentiae. Ut enim mea iam faciam, *Iulii Caes. SCALIGERI* uerba, quando ait: *Iurisprudentia ad humani generis constitutionem ac aequalitatem est instituta, ita neuiquam sita in nudis opinionibus &*

in pertinacia potius, numeroe sententiarum. Neque obstat: Atqui iudicem à communi, quae est, sententia, recedere non debere, & communem interpretum probatissimorum opinionem utique esse attendendam, *arg. L. 23. D. de Leg.* Sic *ITTER de Honorib. cap. XI. §. 7.* Ictorum Responfa in cauffis criminalibus inprimis attendenda existimat, quum ipse *Caesar Const. Crim. Art. 160. verb.* Auf solchen erfundenen Rath ꝛ. ad ea iudices ableget. At quaeso, illam nullibi inuenies prohibitionem, si melior adfit ratio, quod à communi recedi nequeat. *GAIL. lib. I. Obs. 154. n. 7. 8. 9.* Qua uero cessante non recedendum putamus. Quod si enim euidentis ratio & bene concludens adfit, non DDrum auctoritati fidimus, sed rationis ductum sequimur. Sic v. c. communis DDrum est sententia: Feudum duobus fratribus donatum, altero decedente ad alterum spectare, ut referente *STRYKIO Exam. Jur. Feud. cap. 16. qu. 2. adparet.* Quum uero *2. F. 12. expresse dicatur: Si duo fratres de nouo beneficio simul inuestiti fuerint: uno sine herede defuncto, ad alterum non pertinere eius beneficii portionem, nisi facta fuerit eo pacto inuestitura.* Contra hunc textum nec *L. vn. C. Si liber. Imp. soc. fm. hered. decess.* nec communem DD. opinionem quidquam ualere, tuto statuimus. Sola certe DDrum auctoritas non sufficit ad opinionem alicuius evertendam, nisi legibus decisum, aut cum iisdem congruat. *GEORG. WERNER. diff. de Iur. Emphyt. §. 38.* Nec iuuat famosa, qua se tutos arbitrantur, formula: *Stetweil aber doch unterschiedene Rechts-Lehrer dafür halten ꝛ.* Licet haut eamus inficias, DDrum communes opiniones leges perduxisse in potestatem suam, & uim legis fere obtinuisse. Id quod de *Hispania, Italia, Gallia & Germania* nostra probat *CONRING. de Orig. Iur. Germ. Cap. 34.* Interim mos iste haut omnia inuasit iudicia. Sic supremum Adpellationis, quod Cellis flo-

floret, Tribunal Regio Elect. Doctorum auctoritati parum uel nihili tribuit, legibus earumque rationibus solide nitendo conf. Ill. DN. ESA. PVFEND. *Introduct. ad Proc. Civil. cap. XXII. §. 16.* Illustrant dicta SCHVREFF, *Cent. I, conf. 72. n. 20.* DECIUS, *Conf. 119. n. 2.* Caeterum conf. HARPR. *ad pr. l. de R. D. n. 145.* CARPZ. *P. III. Dec. 209, n. 17.* FRANTZK. *tr. de Laudem. cap. 9. n. 40. 41. Berg. in supplem. ad electa disc. for. P. II, p. 458.* Vult. *Conf. Marpurg. 34. Vol. I. n. 53.* De sententiarum effectu IOSEPH NERIUS *lib. II. c. 31. analect. apud Ill. KV. OTTONEM in thes. Iur. Rom. To. II. p. 470.* B. BRVNQVELL. *bist. Iur. P. I. c. 10. §. 29.*

§. XVII.

Famosam quidem, ob quorundam tamen dissensum frequentem hic, ut adiiciamus quaestionem, non inanis plane erit studii: *An scilicet iudex à sententia, quam a Conlegio Iuridico ad sui tantum informationem petiit, recedere possit?* ^{In quantum Responis standum.} Plurima DDrum pars adfirmatiue respondet, uide STYPMANN *de referend. c. 7. n. 223.* Contrariam uero sententiam uel hisce rationibus tuetur Ill. AVG. LEYSER *diff. de Prudentia iudicis pag. 25.* *Iudicem in litibus semper iudicem & personam publicam esse, atque adeo non posse scenam pro lnbitu mutare; & aliquando pro priuato se gerere. Nam, si hoc ei permetteretur, fraudibus latissimam portam aperiri.* Accedere, quod in *Art. 165. Carol.* iudex à consiliis inpetratis recedere uetatur, ibi: *sich darnach halten.* Pace tamen illius uiri, ut argumentis hisce eius sententiae non est, quod adstipulemur. Qua enim ratione fraudibus latissima aperiatur porta, nobis certe non liquet. Iudicis ob casum ambiguum à Conlegio quodam priuata informatione petita, ut eo cautiùs, prudentius, casum post ea decidat, fraus non admittitur. Accedit, quod iudex sententiam petendo inforatoriã cer-

certissime apud se constituerit, à prudenti non recedere responso, quae etiam mens est Inperatoris. Quod si uero Iudex in Responsi miseris, uacillantes, ut saepius euenit, rationes dubitandi & decidendi altiori & magis maturo intellectu suo inquisuerit, sanam adeo contra rationem foret, petito stare responso; tunc enim iudex, si in responso ea non sunt obseruata, was in solchen Fällen das gemeine Recht sey / quae uerba sunt Inperatoris, ut responsum obseruet, illudque adprobet, non est cogendus. Neque hic adest personae mutatio quum iudex ab ipso Inperatore in Carolina ad ICtos cit. loc. ablegetur uerbis; Rathes zu pflegen. Licet ibi non in specie de eo, quod iudex ad sui informationem expetit, consilio, sermo iniiciatur, ut uir illustris ille existimat, sed Inperator in genere praecipit, casuum decisionem à ICtis expetere. Quod certe saluberrimum quum sit consilium uel responsum, iudex nec mutet, corrigat, subprimat, eique contrariam ferat sententiam, uel actis, responso non expectato, reuocatis, ut *Berl., Schrad. cit. loc. uolunt.* Quod enim semel placuit, & hoc passu, caeteris paribus, semper placere debet. Et hoc sensu capimus STRYKIVM ad BRVNEM. *Ius Eccles. L. 3. c. 9. §. 4. THOM. Diss. de iud. sentent. ab act. remouente.* Denique MEVIVS *P. II. Dec. 268.* quam rectissime sentit, quod nimirum iudex, si sententia contra iura & mores prouinciae sit lata, huncce errorem emendare possit, & quidem ipsa iuris Conm. auctoritate, *L. 19. pr. π. de Appel. conf. Idem P. VII. Dec. 149.* Quam decisionem adprobant STRYK *Introd. ad prax. for. c. XXII. n. 3. Ott, Phil. Zaunschliffer Comm. ad Decis. Meu. p. 99.* Quae sententia adprobatur ab HENR. ROG. HAS. *in Proc. Bruns. Lunaeb. c. XXI. §. II. MENOCH. de arbitr. indic. quaest. L. 1. qu. 23. n. 3. 4. 5.* Illud interim ex *Maeuio cit. loc. Dec. 267. n. 3.* quod forma iudiciorum solita mutari non debeat,

L. 13.

L. 13. C. de Testam. nec ordo conuerti, L. 2. C. de Iurisd. adnotamus. Atqui uero, si iudex sententiam in supra adducto casu peritam non obseruat, nec iudicii turbatio, nec iudicis fit in detrimentum reipublicae conmutatio. Interim quam bene obseruat Ill. Dn. KRESS *Diss. de rationib. decid. in uar. iurib. & respons. c. 1. §. 20. Saepe iudices, in-quiens, nil fere agunt, quod sui muneris est, sed ut otiosa inertiaque idola tantum pro tribunali adorantur.*

§. XVIII.

In examinandis iudicum sententiis eandem rationis uim adhibendam esse censemus. Non cuius sententiae sine iudicio est inhaerendum, IO. LVDOV. LANGGVTH *diss. de libertate sentiendi Ictorum ueterum Rom. hodiernorumque.* Quousque iudicum sententiis fidendum. Ut enim euidentiori exemplo dicta illustremus, *conf. L. 75. §. Marcullus de Iudic. & ubi & c. et Rescriptum D. HADRIANI in L. 53, de Re iudicata.* Quid si autem sententiae falsitas non statim oculos uelut incurrat, & primo quasi intuitu dignosci queat? Responsio est in promptu: haut uulgaris ingenii atque iudicii uis adfit, quo falsa à ueris rite discernendi facultas feliciter obtineatur. Sciat talis cum Imperatore *in Auth. Cod. de Iudic.* ex quo fonte hauriat. *Iudex per se sciat, quod iustum est, ne aliunde hoc emendicare necesse habeat.* Praeiudiciis conreptus & DDrum auctoritate inebriatus, id nullo vnquam tempore adipiscetur. Illustrationis ergo abi ad *CARD. TVSCH. Tom. VII. Concl. 140-150. GEORG. HOEPNERVM Diss. de sententiis ex querela nullitatis impugnandis & DETLEV LANGEBECK Cap. 39. ad L. Si isqui ducenta 13. D. de reb. dub.* Porro, quid hac in specie capiendum sit consilii, si res dubia & altioris indaginis adest, in hanc & illam inclinans partem, animumque detinens deliberantem? Tunc in sententiis adiudicandis non perplexi textus, aut obscuri, quos frustra

E

fin-

fingunt conceptus, uerum rationis à praeiudiciorum nebulis liberatae saniora dictamina adhibeantur. Acuta sane sunt GELLII hanc in rem dicta, *Noct. Attic. XX. 1. Obscuritates*, ait, *LL. XII. Tabb. non adsignemus culpaē scribentium, sed inscitiae non adsequentium*. Originem huius uitii adposite sistit LACTANT. *L. 3. c. 23. Quum autem*, inquit, *primis habuerint fidem, qualia sunt ea, quae sequuntur, non circumspiciunt, sed defendunt omni modo, quum debeant prima illa utrumue uera sint an falsa, ex consequentibus iudicare*. Vel ideo Berrhoenses, non quod Apostolorum tantum dictis fidem habuerint, sed ipsam perscrutati sint scripturam, laude adficiuntur *Act. XVII, 17*. Quidni ratione adiuti illos imitando mala à bonis separemus atque seiungamus. Sed forsan eiusmodi homines ex aliquo rationis suae bene constitutae defectu his consiliis obtemperare haut apti sunt. Quemadmodum enim Romanorum quidam iuris ignorantia laborabant & legum, sapienter quas tulit Latium, rudes erant, ideoque nihil aut parum earum uim sentiebant ac potestatem: Ita auctoritate & praeiudiciis lumine rationis orbatu tanta ingenii uim non sunt instructi, ut leges casusque dubios discernere possint atque diiudicare. Eleganter hac de re scribit PLUTARCHVS, quum, animi an corporis adfectus sint peiores, disquirat: Τῶν μὲν γὰρ περὶ τὸ σῶμα, νοσημάτων ἐρρωμένοι ὁ λογισμὸς αὐτὸ θάναται τοῖς δὲ τῆς ψυχῆς σανοσῶν αὐτὰς, οὐκ, ἔχει κρίσιν, ἐν οἷς πάσχει; πάσχει γὰρ ἐν ᾧ κρίνει. i. e. nam ratio sana morbos corporis sentit: animi uero morbis simul ipsa laborans iudicium de iis ferre non potest, adficitur enim eo ipso de quo iudicare cupit. Spectant huc quoque prudenter dicta MALEBRANCHII *de Inquirend. Uerit. lib. V. C. XI*. interim certitudo firmitasque iuris ea semper non est, quin infinita dubia, quae animum in diuersas trahunt partes, remaneant. uid. speciminis loco *L. 202. de R. I.* Illud tamen non

non est, quod omittamus, quod si malis adfectibus corrupti, aut iuris ignorantia lapsi contra ius responderint, ne hoc iuri aut uirio iuris inputemus. Cont. omnino *L. 28. §. f. π. de iudic.* Quum uero ex doctrina LOCKII *lib. 2. c. 21. de intellectu. hum.* adfectibus moderari possumus aut obstare, quo minus ab iis abripiamur: Hoc idem praeiudiciis obnoxii faciant, necesse est. IO. SCHILT. *C. I. §. 7. c. l. vbi Iurisprudentiae certitudo demonstratur.* Notatu digna ea quoque ueniunt, quae ELECT. SAXONIAE *resol. Nouell. P. II. §. 48.* de iuris constituit certitudine: *Iustitia, ait, constans sit ac perpetua, & nulla quaestio tam grauis aut ardua, quin ex iure, aut iuris ratione certo decidi possit, si modorationes dubitandi ac decidendi rite discernantur.* Qualem hodiernorum Ictorum responsa uim habeant, uidere est ex *L. I. §. 6. C. de U. I. E. & HUBER. prael. I. tit. de I. N. G. & C. BERGER Elect. proc. Prou. th. 12. 13.*

§. XIX.

Quam lubrica est communis DDrum opinio, quam saepius interpretes uariant, ut utraque opinio communis dici possit! *B. THOMAS. de emend. Administr. Iustitiae neq. fac. neq. inposs. ualde tamen diffic. & caute suscip. KVLPISS diff. de Germ. LL. ueter. ac Rom. Iur. in rep. nostr. orig. & auctorit. Ex quo GRIVELL. Dec. 22. n. 1. Infelix ista, inquit, & tam frequens inter se dissidentium DD. contrarietas facit, ut uix quidquam certi habeamus. Cuius interim nostro etiam absque monitu, eam nobis non esse mentem, ac si DDrum sapienter dicta monitaque respicere atque uilipendere uelimus. Minime gentium, opinionem communem DDrum haut paruam prae se ferre praesumptionem, uel iis adhuc probatum imus, quae habet STRVV. S. I. C. Ex. 2. th. 51. Sicut enim, ait, aliis peritis in arte credendum & regulariter concors plurium sententia*

melior videtur, ita & in iurisprudencia peritorum iudicium magnam probabilitatem inducit, vid. tamen §. XVI. circa fin. b. nec non NICOL. CATHARINVS Obseruat. & coniect. ad l. 57. de Verb. Sig. apud. Ill. EV. OTTONEM To. I. thes. Iur. Rom. vid. L. pen. C. de Iudic. Sic de aduocatorum eruditione Iurisperiti iudicant l. nemini II. C. de aduoc. diuers. iudic. Communis DD. opinio probabilis habetur, si praeiudiciis confirmata. HARPRECHT ad pr. l. de Obl. quae qs. ex del. FINCKELTH. Obs. I. n. 9. MATTHAEI de crimin. tit. de poen. c. 4. n. 5. Non minus uero ea sunt notatu digna, quae adfert VDALRIC. ZASIVS tit. de Action. §. 28. Ego, inquit, in nullius uerba iuravi, à nullius fune pendeo, id quod mihi in textibus fundatum esse uidetur, hoc sequor securus Opinionum huius & alterius. Illustre rei huius exemplum in l. 20. D. de minorib. exstat, ubi PAPINIANVS ab VLPIANO, quum tamen illius auctoritas erat maxima, notatur. conf. IO. LVDW. LANGGVTH, cit. diss. & IAC. LERSNERVS im Bericht von Urtheilen/ und nachgelassenen Rechten und Gutdüncken & ANTON. COLLINII Traite sur la liberte de penser, passim. Sedes totius doctrinae est in L. 13. C. de sent. & interloc.

SECT. III.

PRVDENS CONSUETVDINIS,
MORVM ET CONSTITVTIONVM
OBSERVATIO.

SVMMARIA.

§. XX. <i>Observatio Consuetudinis prvdens, & quid in Ducatu Brunsv. Lunaeb. ea valeat?</i> XXI. <i>Quando ad iura statutaria respiciendum?</i>	XXII. <i>Ratio iuris Sax. in terris Brunsv. Lunaeb. abrogati.</i> XXIII. <i>Consuetudinum & morum quorundam adprobatio.</i>

XXIV.

XXIV. *Stolidae consuetudines sunt extirpandae, ut*

XXV. *Olim bey den Zünften und Handwerckern & passim in Germania*

XXVI. *Quid circa Consuetudinis rationabilitatem obseruandum?*

XXVII. *Consuetudinum ualor in publicis, & quae Iuris Canonici aequitas?*

XXIX. *LVDOVICI & BOEHEMERI descientia principis circa consuetudinem, doctrina expenditur, adiunctis hinc quaestionibus: An scilicet consuetudo praescriptionem exigat, & quodnam Legislatoris officium circa consuetudinem ad legis normam redigendam?*

§. XX.

QUemadmodum nimiam legibus Romanis existimationem a nonnullis adtribui, crassosque saepenumero quorundam lapsus inter ingeniose dicta referri uidimus, ira uarios adhuc naeuos, circa consuetudinem obuenientes, recensere nobis animus est. Primum ii statim nobis a recta deflectentes uia obueniunt, qui consuetudinis quidem nomen crepunt, quid ea autem reuera inuoluat non satis perspiciunt. *Est ea frequens eiusdem generis actionum repetitio.* Differt ab eadem lex non scripta, quae minime consuetudinis est synonymum, sed absque scriptura publicata. PAVLLVS VOETIVS *ad l. de I. N.G. & C.* Multum, inquam, in consuetudinis morumque obseruatione peccatur. Mores, consensu eorum, quorum interest, semel receptos, custodiendos esse, constat, nisi prudentes circumstantiae aliud suadeant. Adcedit grauis quoque illa ratio, quod Ius Commune, Ius Imperii, Ordinatio Cameralis, & loci cuiusuis statutum ad consuetudines obseruandas nos obligent. Ideoque is certe uarias Conlegii cuiusdam consuetudines spiritu reformatorio non tollere solum, sed eas tantum adspernari uisus singularitatis incurreret notam, & conlegarum sibi conciliaret odium. Instruit nos hic MICH. HENR. GRIEBNER *Diff. de obseruant. collegior. Iurid.* Adest in ipso iure Romano consuetudinum confirmatio, quum diuturni mores consensu

Obseruatio consuetudinis prudens & quid in Ducatu Bruns. Lunab. ea ualeat?

vtentium adprobati, legem imitari dicantur. Ob ocu-
 los nobis sunt illa CALLISTRATI dicta in *L. 37. de LL. optima
 est legum interpretatio consuetudo.* conf. *L. 35. 38. ibid. L. 1.
 C. quae sit longa consuet.* Quid mores ualeant, exponit cit.
 RADVLPH. FORNERIVS *rer. quotid. lib. V. c. 3.* Quapropter
 in quavis republica primario ad consuetudines locorum
 est respiciendum. Consuetudo legem anteriorem tollit
L. 34. in fin. D. de LL. Eadem circa consuetudinem in
 terris Brunsvico-Lunaeburgicis obtinent. Sic uerba in
 ORDINAT. AVL. CELLENSI *P. I. tit. 2. §. 2.* sonant. Welche sieben
 Personen unser Hoff-Richte besitzen / und ihnen auf ih-
 ren Eyd und Gewissen eingebunden werden soll / nach
 hergebrachten beständigen Gewohnheiten / Statuten
 dieses Fürstenthums / und im Mangel deren / nach gemei-
 nen beschriebenen Rechten und des Heil. Römischen Reichs
 Constitutionen zu richten und zu urtheilen. conf. STRVV.
S. I. C. Exerc. II. thes. 35. MEV. P. I. Dec. 45. n. 4. Quod si
 itaque in antea recensitis iuribus casus decifus non fuerit,
 uidendum, an non decifio ex analogia iuris deduci possit.
 Sicuti uero talem ordinem a iudice tenendum esse arbi-
 tramur, ut nempe 1) ad consuetudines & statuta locorum.
 2) ad consuetudines & leges prouinciales 3) ad consuetu-
 dines & constitutiones Germaniae communes & denique
 4) ad iura peregrina in Germania in subsidium recepta,
 praecipue Romana respiciat: Ita quoque iidem gradus
 quoad analogiam iuris obseruandi sunt. Quando ideo
 casus obueniens uerbis statuti expresse decifus non fuerit,
 attendendum est, an non sub generali statuti definitione
 comprehendatur. uid. STVCKIUS *conf. 1. n. 245. 246.* Hinc,
 licet in Statutis Cellensibus tit. XVI. expresse solum uiduae
 superstiti cum liberis portio statutaria adiudicetur: Id
 tamen ad uiduum quoque adplicandum esse, recte obser-
 uat AVCTOR ADNOTAT. ad IUS STATVT. CELLENS. *ao. 1612 reco-*
gnit.

gnit. & edit. p. 36. Equidem communis tere interpretum sententia est, statuta strictae interpretationis, & ita explicanda esse, vt a iure communi, nempe uel Romano uel Canonico quam minimum recedant. Sed alii iam tum exceptionem admittunt, nisi ex ratione euidenter conligi possit, quorsum inclinet intentio statuentium STRYK *Diff. praelim. Vs. Mod. π. §. 33.* Immo solide absurditatem atque inanitatem huius doctrinae demonstrauit SCHULT. *Exer. ad π. II. §. 12. 13. 14.* Et quo modo leges, quarum usus subsidiarius est, iura principalia restringere, quo modo principia exotica ad expositionem iurium domesticorum adferri possunt? Perinde hoc foret, ac si statuentium in condendo Statuto eandem fuisse intentionem adfereres, quam ante plus mille annos Iustinianus Imperator in promulgandis legibus Romanis habuit; quod quam ridiculum esset, quiuis, cui sanum sinciput, facile comprehendet. Licet illud facilius largiamur, statuta vrbica ex legibus prouincialibus interpretationem accipere. Multo magis itaque id, quod de interpretatione et analogia Statutorum adstruximus, de iuribus Prouincialibus dicendum est; quum sane Principes legum suarum uim sese exercere cupiant. conf. GRIEBNER *Diff. de lur. incert. ex dub. leg. quib. utim. auctor. oriundo. §. 4.* add. KVLPI *Diff. epistol. de Germ. LL. uet. ac Rom. iure in rep. nostr. orig. auctoritateque praesenti. Opusc. p. 390. seqq.* Quin et, antequam ad iura extranea recurratur, dubium non est, quin iudex potissimum ad analogiam Recessuum Imperii aliarumque Sanctionum Germanicarum respicere debeat. Caue tamen, ne uel cerebrinam tibi fingas analogiam & aequitatem, uel coeco inperu Doctorum opiniones sequaris, easque pro legibus adores. Vti enim quoad prius utiliter omnino in ORDIN. CAM., *P. I. tit. 13. §. I.* cautum est: Ita posterius solidis & neruosis rationibus damnatur
in

in ORD. TRIB. ADPELL. SVPR. *P. II. tit. 12. uid. IVSTIZ REGL. §. 16.* Quodsi itaque dubium aliquod occurrat, principali sanctione rem decidi praestat. Qua de re expresse cautum est in *CONSTIT. PROVINC. SALZTHAL. de ao. 1597. art. 32.* Und neben den andern Fürstl. Rätthen mit Fleiß dahin trachten werden / daß man die zweiffelhaftige Fälle / dar in man streitig / ob darin vor dieser Zeit Sachsen / oder Röhser Recht gehalten worden / wie denn auch andere mehr casus, darin die communes Doctorum opiniones gegen einander lauffen / auch sonst dergleichen mehr zusammen bringen / der Juristen Facultät zu Helmstädt / wie auch den Capitulis S. Blasii und S. Cyriaci in und vor Braunschweig ihres rathlichen Bedenckens halber zuschicken / auch deswegen einmahl mit den vorigen zusammen kommen und sich mit einander eines gewissen vergleichen / solches auch weiter den Gnädigen Landes Fürsten und S. S. Gn. gemeinen Landschafft fürtragen / damit gewisse Constitutiones, darnach man sich in diesem Fürstenthum zu richten / daraus gemacht werden mögen. *Exempla interpretationis authenticae occurrunt in subplemento ad an. 1698. & 1700. edito Volumine ORDINAT. PROVIN. & POLIT. CELLENS. de an. 1716. sub num. 4. 12. 13. 14. 19. 20. 22. 25. 27. 36. 58.*

§. XXI.

*Quando
ad iura
statuta-
ria respi-
ciendum?*

Ex iam dictis ideo sequitur, quodsi specialis consuetudo deficiat, uel legitime probata non fuerit, tunc sine dubio ad iura statutaria locorum esse respiciendum. Pertinet huc paroemia iuris: *Gelübde und Willkühr bricht Land-Recht. uid. ius WEICHBILD. art. 24. add. GAIL. II. obs. 124. n. 2.* Licet etiam Statutum illud in iure Saxonico, quod alias in terris Brunswico-Lunaeburgicis non obtinet fundatum sit. Qua de re clarissimus textus in *RECESS. PROVIN. SALZTHAL. de ao. 1597. §. 32.* Vt adeo non sine ratione ad

ad interrogationem Senatus Lunaeburgensis m. Iun. 1697. responderint Icti Wittebergenses: abrogationem iuris Saxonici in terris Brunuico-Lunaeburgicis factam ad Statuta localia temere prorogandam non esse. *Conf. BERGER Oecon. iur. L. 2. tit. 4. §. 43. p. 465. MEV. P. IV. Dec. 293. STRVV. S. I. C. Exerc. II. th. 41.* Sic ciues Cellenses in concursu creditorum singulari gaudent priuilegio ex *Stat. Cell. tit. 7. Von Schuld und Pfande. §. Wer umb Schuld* II. uerbis: *Die Bürger und Einwohner dieser Stadt für andern fremden Gläubigern den Vorzug haben.* Praxis ita seruari ostendit *Ill. Dn. ES. PVFEND. introd. in proc. Ciu. Cap. IV. §. 44.*, vt tantum ciuis hypothecarius, non item chirographarius extraneo hypothecario praeferatur. Attamen vsu seruatur, ut hoc solum accipiendum sit de creditoribus eiusdem classis. uid. *litteras senatus Cellensis ad Regimen missas d. 30. Sept. 1730. ab Ill. PVFENDORFIO citatas.* Equidem hac in specie magis interpretationem vsualem, quam nouam consuetudinem adesse nonnullis uideri posset. Sed recte obseruat *BEYERVS in delineat. Instit. L. 1. tit. 1. pos. 4.* vsualem interpretationem, quando legi is sensus tribuatur, quem praxis, rectius dixisset, obseruantia, seruat, non esse interpretationem, sed mutationem legis & nouam consuetudinem, nisi cum regulis interpretationis doctrinalis conueniat. Potissimum uero haec adlata sunt intelligenda de specialissimis huius uel illius loci consuetudinibus. Generales enim prouinciarum consuetudines iuribus locorum statutariis non derogant, nisi easdem specialiter in iis locis receptas esse constet. Quo tamen proprie loquendo non tanquam generales consuetudines, sed quoniam in iis locis obtinent, Statutis derogant. Ratio haec est: Consuetudo non potest dici derogare legi scriptae, nisi actus contra hanc gesti fuerint. Iam uero actus extra illam ciuitatem, vbi Statuta obtinent, exerciti

non possunt dici gesti contra Statuta, quoniam haec ibidem non videntur. Ergo etiam generalis prouinciae consuetudo iuribus locorum Statutariis non derogat, nisi ibidem recepta fuerit.

§. XXII.

Ratio iuris Sax. in terris Brunsv. Lunab. abrogati.

Quod iuris Saxonici in terris GUELPHERBITANIS receptionem adinet, de eo Ordin. Curiae Prouin. D. HENRICI de ao. 1559. Recess. Saltzthal. de an. 1597. §. 32., & in terris CALENBERGICIS uid. *Constit. D. Friderici Ulrici de ao. 1625. Ordin. Cancell. Calenb. Georgii Wilhelmi Ducis tit. 28. §. 4.* clare disponunt. Quando autem in Ducatu Celenensi iura Saxonica fuerint abrogata, exploratum non esse, laudatus Ill. Dn. PUFEND. *Cap. XXII. §. 19. d.l.* adserit. For- san illud sensim exoleuit, primae autem causae non commemorantur. Interim, quum ao. 1545. grauissimum bellum fuerit exortum inter Io. Fridericum Saxoniae Electorem & Henricum iuniorem, cui accessit ingens Henrici in Saxonem odium, de quo legi possunt litterae ipsius Henrici apud Hortleder: Facile est ad intelligendum, qua re tunc Saxonica exosa esse ceperint iura. Accedit, quod ORDINATIO IVD. AVLIC. HENRICI iunioris Ducis de ao. 1559. MYNSINGERVM agnoscat compilatorem, qui totus in excolendo iure Ciuili erat occupatus, vt scripta uiri testantur. Facta autem fuit abrogatio in processualibus & causae meritis, in allodialibus & feudalibus, licet reliquiae, vt fieri solet, hinc inde sub nomine Statutorum & Consuetudinum supermanserint, vt ruri in bonis Colonariis. conf. ENGELBRECHT in *Specim. iur. Brunswic. p. 59.* Ill. KRESSII *praefatio ad Krugeri ius Lunab. Id. in prolegom. ad Spec. iurispr. priu. §. 76.* Sic in modo & tempore interuentionis aliud iure Comuni. uid. BRVNN. *Proc. Ciu. c. 13. n. 10. MEV. P. VIII. Dec. 416.* add. ORDIN. AVLIC. STADENS. *P. II. tit. 10. §. 3.* uerbis: *Der Process abcr, aliud iure Electorali obtinet.*

obtinet. conf. ORD. TRIB. ADPELL. SVPR. P. II. tit. 6. §. 1. Ord. Canc. Calenb. tit. 16. §. 1. Ord. Aul. Hildesf. tit. 14. §. 1. & 2. Illo iure interuenire licet tam ante quam post L. C., quin in instantia adpellationis & in ipsa exequutione. Hoc autem interuentio fiat, quam primum quis notitiam litis motae accepit, non autem post conclusionem demum in caussa, neque in ipsa exequutione, nisi prius se notitiam litis non habuisse, probet interueniens, uel iuret, uel etiam, cur post notitiam acceptam interuenire prius haut potuerit, iustas caussas adleget & probet.

§. XXIII.

Nostrum ideo non est iis obuiam ire consuetudini-^{Consuetudinum & morum quorumdam adprobatio.} bus, quibus ciuitas cum ratione vtitur. Iure enim meritoque reprehenderemur, si, iura ciuitatum haut adtendendo, moribus earum quidquam derogaremus. Quis, vt exemplo rem declarem, eam vtilitatis gratia introductam apud Stetinenses carperet consuetudinem, quae coniugum bona matrimonio consummato conmiscet, coniugesque creditoribus, auëgenommen die lebendige Gerädes aequaliter obligat. Sic quoque Alsatiæ ea in successione obtinuit consuetudo, vt fratres *ετεροθαλεις & αμφιθαλεις*, siue consanguinei & vterini, seu ex vtroque latere iuncti, simul succedant. ICTI IULIANI, quod maximum rei constituit pondus, dicta tam nota nobis sunt, quam quae notissima, dum ita ait: *Quibus in caussis scriptis legibus non vtimur, id custodiri oportet, quod moribus introductum.* Conterri huc meretur MENCCKE *Diff. VI. §. 12. ad O. P. S.* De caetero consuetudinis laudabilis sola adlegatio nil operatur, sed ea probabiliter saltem uerificanda. ORD. TRIB. ADPELL. SVPR. P. II. tit. 19. §. 2. *Dasß nach löblichen Herbringen/ so fern dieselbe vorkommen und bescheiniget werden/ gehandelt werden solle.* ORD. AVL. GVELFERB. tit. 5. §. 2. p. 39. uid. DN. HENR. ROG. HASE *in Proc. Brunsv. Lunaeb. cap. XIV. p. 133.*

§. XXIV.

*Stolidae
confectur
dines sunt
exfir-
pandae.*

Morum autem consuetudinumque prudens sit in obseruando differentia, ne ridicula & sanam contra rationem introducta adprobemus. Summum consuetudinis fundamentum ratio est, sicuti iuris anima ratio uid. L. 14. 39. de LL. Quare Inperator Constantinus in L. 2. C. *quae fit long. conf.* ita edicit: *Consuetudinis vsusque longaeui non uilis auctoritas est: Verum non vsque adeo sui ualitura momento, ut aut rationem uincat aut legem.* Cuius rescripti ea mens est: Legis & consuetudinis vnum est fundamentum *ratio*, quare consuetudo rationem non potest uincere, nimirum, ut absque ea ualeat; ita nec lex sine ratione lex est, quia lex sana fundatur ratione. Interim *rationem* non esse legis animam, sed potius *consilium*, adstruit IO. MERCERIVS apud Ill. EV. OTTONEM *Tbes. I. R. T. III. p. 346.* Lex enim uim cogendi habet, nec reddit rationem, cur id faciat. *uid. infr. Cap. III. §. XIII. & XVI.*, ubi SENECA sermones facit. Sat stolidae Germanis ueteribus in probationis materia erant consuetudines, ut probationes per aquam *frigidam & feruidam* BALVZ. *T. II. Capitul. p. 639. ferrum candens* BESOLD *Tbes. pract. Lib. 9. ZIERIZ ad Const. Crim. art. 20. BERLICH P. I. conclus. 4. n. 176.* Eadem ueteris indicii ex *profluxu sanguinis*, e cadauere peremti soli exposito prorumpentis, erat ratio, quod audiebat: *Das Baar-Recht* / de quo DOEPLER h. v. Ill. ES. PVFEND. *Introd. ad Proc. Crim. Cap. IX. §. 27.* Quum enim Germani circa delicta inquirenda gradus probabilitatis recte adsequi non ualerent, in adcusationibus, quae apud eos admodum frequentes erant, diuinae ita creditae decisioni relinquebant, quae uocabatur *lex aperta, paribilis, bordalia, siue ordalia*, *Gottes Ordele* / *iudicia magna* STRV.V. *bist. lur. c. IV. §. 5.* Cuius diuini iudicii notabilior species erat *duellum* IAC. THOMAS. *Diff. de*

de Duellorum uarii generis moralitate & THESAURISTAE h. v. Quodquod certamen, siue campi iudicium ab Imperatoribus etiam Christianis adprobatum inuenimus. Sic OTTO II. Imperator Recept. Comit. Veronens. §. 4. Si de praediis contentio emerferit, & utraque pars siue altera cum chartis seu descriptionibus praelium sibi uindicare uoluerit, si ille, qui falsam chartam adpellauerit, per pugnam declarare uoluerit, ut ueritas ita decernatur, edicimus. Porro modis suam probandi innocentiam eos, qui per offam iudicalem uulgo *Corsned*, per iudicium crucis, per iuramentum & denique per eucharistiam fiunt, accensent. GVILIVCH diff. de modis proband. innocent. apud ueteres. WEISENBORN Diff. eiusd. argum. Ad eucharistiam pridem perceptam GVALDRICVS episcopus Laudunensis apud GVIBERTVM, monachum Flauiniacensem lib. III. de uita sua, *Monodiarum* cap. 8. prouocasse legitur. Simile quid fecit abbas B. Mariae de Nouigento saeculo XII. Prima huius moris uestigia in litteras relata concilio *Wormatiensi* anno Christi DCCCLXVIII. in *annal. Paderbornensibus* T. III. lib. 36. p. 151. inuenimus. Hic modus probandi innocentiam primitus soli clero erat praescriptus, mox sine respectu circa personas cum sacras, tum politicas, summi, medii & infimi ordinis fuit adhibitus. Notatu digna sunt, quae de LOTHARIO, *Lotharii* Imperatoris filio, in *chronico Reicherpergensis* ad an. DCCCLXX. & *Reginone* ad an. DCCCLXIX., *annalibus Metensibus* & *Bertinianis* referuntur. Lotharium scilicet, TREVTBERGA coniuge neglecta, forma WALDRADAE, Guntheri Archiepiscopi Colonienfis sororis eiusque amore incensum, a *Nicola* pontifice, ut a se repelleret WALDRADAM fuisse admonitum. Romam uero profectum in signum, quod *Nicolai* obseruauerit mandatum, ab *Hadriano* pontifice hostiam accepisse salutarem. Quo facto Roma egressum morboque con-

reptum Placentiae diem obiisse supremum VII. idus Augusti, populum autem peste infectum. Caetera huncce morem probandi innocentiam reipublicae exitiosum, uanum & inane esse G. KOENIG in casib. conscient. p. 678. cum IO. ANDR. SCHMIDIO Diss. *de modo probandi Innocent. per eucharistiam* §. 8-15. 20. 21. habent.

§. XXV.

*Ut olim
bey den
Zünfften
und Hand-
werckern
& passim
in Ger-
mania.*

Non minus variae consuetudines stolidae olim bey den Zünfften und Handwerckern obrinebant. ZAHN *de lur. municip. KNIPSCH. de ciuit. Inp. AHASV. FRITSCHIVS Tract. de Colleg. opificum* ADR. BEIER, qui uariis circa opificum iura scriptis, claruit. Ill. IO. GOTT. HEINEC. *Diss. de Collegiis & corporibus opific. Cap. 2. §. 13. 14. 15.* ubi de origine litterarum natalitiarum, & cur spurii ad opificia non admittantur, doctissime differit, conf. Ill. de LVDEWIG *Diss. de opifice in pago exul.* ANDLER von Handwerckern. CHRIST. HENRIC. HILLERI *Diss. de abusibus, qui in Germania in collegiis uigent opificum cap. IV. per tot.* Plurima uero mutata inuenies in der neuen Handwerckß Ord. quae etiam publicata est Helmstadii 1732. Eum tamen morem, ut spurius ab honesta tribu excludatur, non ubiuis obtinuisse, ex historia constat. Ita Saec. XIII. in legibus municipalibus Brunsuicensibus est cautum: Ein uuecht Soene / de sect wol handelt / mag wol Ghilde winnen / LEIBNIT. *script. rer. Brunsu. T. III. p. 438. in lege Brunsu. Part. II. art. XXVII.* Absurda consuetudinum morumque obseruatio apud quosdam hodiernum ea est, *uid. §. praeced.* quae ex sanguinis effusione, & cadaueris excruentatione adcusato praesente conferat indicium. MENOCH. *de Arbitr. iud. quaest. Conf. 82.* MATTH. STEPHANI *Oecon. lur. Ciu. L. 1. c. 4. n. 9.* Quid iurist ergo eiusmodi consuetudo producere potest? Nihil profecto plus quam erronea legis interpretatio. Quam
pru-

prudentem sese consuetudines abolendo inrationales *Art. 218. Const. Crim.* CAROLVS V. exhibuit. Numero septem ibi sustulit. In mores iuerat, vt res furto ablatae magistratui cederent, laudatus autem Imperator, vt ueris restituerentur dominis, cauit. Immo tantas hic mosegerat radices, vt adeo Papa priuilegio isto certa inbueret monasteria. Varias ibidem abrogatae consuetudinis iniicitur mentio. Bona eorum, qui passi erant naufragium, non naufragis, sed prope littus, naufragium ubi factum, cedebantur habitantibus. Quod sane maximam sapiebat iniquitatem. Romani numquam tale constitutum recipi passi sunt. *HVBER. P. I. p. 91. DD. ad tit. Inst. de R. D. §. ult.* Lucri tamen captandi gratia hac ab iniquitate hodiernum quidam non desistunt, In Holsatia ius illud in uiridi ad huc est obseruantia, quae miseris parua relictæ bonorum solatia rapaci aufert manu. Sunt nihilominus eam qui defendere conantur, vt *WESENB. in Parat. π. de LL. n. 9.* Ast facili ille negotio à Papâ conuinci potest ex *C. cum tanta. X. de Consued. & ad fin. Can. Consuetudo 3. Dist. 8.* Illustrat dicta *PROSP. FARINAC. P. I. de Delict. & Poen. qu. 20, n. 44. 45. WIESTN. X. n. 39. de usurpat. & Usucap. vide etiam quae de b. f. disputat B. THOMAS. c. 1. §. 33. c. 1.* Iuri quoque Naturali non est conueniens, vt quis alterius damno locupleteretur, *L. 202. de R. l.* Nec vlla unquam ciuitas legem condendo efficere potest, vt res aliena sine iusta causa in alium transferatur. *GILCK. de Usucap. & Praescript. P. III. c. 3. n. 251. RIGHT. ad L. vn. C. de Edict. D. Hadr. toll.*

§. XXVI.

Quum consuetudo itaque rationem pro fundamento adgnoscat, ea, quae nec contra sanam est rationem, nec utilitatem publicam interuertit, rationabilis uidetur consuetudo. *GAIL. L. 2. Obs. 31. n. 12. MEV. Part. IX. Dec. 160.* Quam uero

Consuetudo rationabiliter requirit.

uero rationabilitatem, quum saepius lateat, iudicis prudentiae esse rellinquendam, quorumdam est doctrina. *WESENB. Par. n. de Leg. n. 9.* Sic vniū prolium, quia coram competente fit magistratu, nec non iis, quorum interest, praesentibus, adhibito liberorum eorumque curatorum & adgnatorum consensu, requisita rationabilis consuetudinis continere uidetur, conf. *STRYK p. 69. de S. A. I.* Quoniam uero multae in hac vniōe controuersae existunt quaestiones, si quidem ad analogiam tantum adoptionis Romanae vsu uenit, ea non in vniuersum vbiuis locorum admittitur. Sint nobis exempli loco Francofurtani, qui, si egenos excipis, hoc de successione pactum non adtendunt, conf. *BETZIVS de Success. Conuent.* Quam inopia & ab omni rationis vsu seiuncta quorumdam locorum est consuetudo, quae defuncto debitori ob conflatum aes alienum, donec debitum soluatur, sepulturam denegat, *GAIL. Tr. de Arrest. inper. c. II. n. 28.* Ab hac humanam excedente naturam iniquitate longe alienus est Inp. Iustinianus, qui in *L. 6. C. de sepulcr. uiol.* sanxit: vt sepulturam mortui debitoris inpedientes quinquaginta libras auri deberent, uel si minus idonei ad eas persoluendas sint, suo corpore sub competente iudice poenas hant. Romanorum durissimae in obaeratos erant leges, *SALMAS. de modo usur. XI. 18.* *CONTIVS in hor. subseciu.* mortuos tamen nunquam inquietabant debitores. Num quid nos Christiani gentilium humanitatis exemplum imitemur! Caetera in genere tenendum: consuetudinis iuri contrariae non tantam uim esse, vt aut rationem uincat aut legem. Huius farinae eam, quae a nonnullis pro consuetudine habetur, aestimamus, quae pronuntiata in collegio quodam vniformiter se habentia pro iure adgnoscit consuetudinario. Prudenter ideo *B. THOMASIVS Diff. de iure consuetud. & obseru. §. 60.* ad abusus reiiciendos hancce pertinere arbi-

arbitratur sententiam. Sed quaerat non nemo: an consuetudinis ratio sit reddenda? At, licet eius rationem non reddi posse adfirmare nolimus; Id tamen certe verum est, non opus esse, vt consuetudinem legitime probans eius adferat rationem. Siquidem, vbi de sensu quaeritur, conducit legum rationem scire, vbi de partitione, illam inuestigare est prohibitum L. 21. *de LL. ME V. P. II. Dec. 378.*

§. XXVII.

Consuetudinum & obseruantiae in publico etiam *Vis consuetudinis in publicis.* iure haut paruam inuenire licet copiam. Forum & status publicus multis abundant consuetudinibus, ita vt legum etiam Constitutionumque Inperii alioquin peritissimus, nihilominus propter innumeras passim introductas consuetudines, neutiquam sibi gl'oriari possit, quod omnium in publicis rebus occurrentium absolutam atque exactam teneat notitiam. Adsunt tam multae regnorum ciuitatumque in Inperio obseruantiae, quae sollicitam requirunt cognitionem, conf. GYLMANN, GAIL. MYNSING. aliique CAMERALISTAE. Quantam Romano in Imperio famosa imperii obseruantia das Reichs Herkommen / rechtliche Gewohnheit / uim obtineat atque ualorem, crebra Statuum Inperii ad eam ostendit prouocatio: es sey dem Reichs Herkommen nicht gemäß / es sey solchem zuwieder. Adfessores porro iudicii Cameralis, vt non praescriptas solum leges, sed cuiusuis etiam prouinciae statuta, mores atque obseruantiam in iudicando obseruent, adstringuntur. Definire autem eam licet, quod sit: *Conuentio ab Inperatore & Statibus, diuturno usu tacite inita, qua uaria ad statum publicum pertinentia determinantur.* In qua publica idem saepius, quod in priuata quoque euenit, vt multa ad eam, quae dubio minime carent, referantur. AVCTOR der Grundf. P. III. c. 3. Cui tamen

G

tamen malo, multis vt aliis Prussorum Rex iam scepra tenens Potentissimus in terris suis obuiam iuit, ita & huic parti mederi tentauit, si quidem ad loci consuetudines quum haut raro ante aliquot annos prouocaretur, eas conligere iussit omnes; Id quod tamen ob miram earum uarietatem fieri non posse, deuotissima Regi facta est responsio. Quae publicam porro ad Inperii spectant obseruantiam, aliis praeuentibus, non est, quod plura adiiciamus, conf. *KVLPIVS & CARPZ. diff. de obseruant. Imperii.* nec non Ill. Dn. de *GOEBEL*, qui nouissime hoc argumentum doctissime est persequutus. Quod Ius Feudale, seu uarias in uariis Germaniae regionibus consuetudines, vt & Ius Criminale, quidpe quod aequae Ius Naturae, modo poenarum determinationes eximas, pro principio agnoscit, denique Ius Canonicum concernit: De hisce, utpote anplam & fertilissimam inuoluentibus materiam, peculiare dare obseruationes, in aliud tempus nobis reseruatum uolumus. Quod Ius Canonicum adinet, illud saltem obseruasse iuuabit, quod Doctorum, si de eius aequitate quaeritur, non vna sit sententia. Quidam optime de illo sentiunt, vt *THOMAS. in praecognit. Iur. eccles. IVST. HEN. BÖHMER in Iure eccl. imo B. LVTHERVS ipse To. IV. Jenens. Lat. in Decretis praeclara & ex Patribus conlecta inueniri testatur. Ideo MEV. P. III. dec. 133. n. 4. ob rationem & auctoritatem Ius Can. in terris Euangelicorum esse receptum, docet. Contrarium alii tuentur, vt BONA COSSA Tr. de aequitate Iur. Can. Caeterum Iuris Ciuilis & Canonici uitia quam lepide *PAGENSTECHER* comparat, quando feminam introducit feminae obiiicienti, quod filia sua sit meretrix respondentem: Scio. Ast tua maior mea.*

§. XXVIII.

*Louisic
& Boeh-*

Plura haut uulgaris notae hancce ad materiam spectantia

tia adiicere animus nobis erat. Locus non fuisset inpor-^{meri do}
 tunus de consuetudinum requisitis paucis differere, & ea,^{consuetu-}
 Doctores quae hinc & inde statuunt, ponderare. Ita IAC.^{dine do-}
 FRID. LVDOVICI *doctrina* π. tit. de LL. SCtis, &c. §. V. tot^{trina}
 requirit ad consuetudinem actus, vt probabile sit, con-^{expendi-}
 fuerudinem ad principis scientiam peruenisse, quum ta-
 men consuetudinem publica requirat necessitas, ad quam
 principis scientia specialis haut necessaria uidetur. conf.
 BEYER *ad Inst. de l. & l. posit.* 63. lit. b. Porro etiam ea,
 quae III. BOEHMERVS *lur. eccles. lib. 1. tit. 4. §. 44.* de con-
 suetudine probanda adfert, tanti uiri tamen pace, nobis
 haut prorsus adrident: quando scilicet circa eam neces-
 saria esse existimat *actum & agentium intentionem*. Po-
 steriorum enim inter non entia probatu impossibilia merito
 referimus. Et fac, constare de agentium intentione ex
 coniecturis urgentibus, quod consuetudinem introducere
 uoluerint: scimus tamen, quam fallax ueritatem eruendi
 medium coniecturae saepissime sistant. Peculiari sane
 cautione *Inp. Iustin. in Inst. §. 3. tit. Quib. mod. toll. oblig.*
 nouationem uerbis expressis fieri debere iussit, ne quis
 de animo nouandi multa disputer. Quis tanto sapientiae
 spiritu est inflatus, vt nouandi, vt semper consuetudinem
 introducendi partium inspiciat animum, quisque homi-
 num ex factis dictisque singulis mentis diuinabit secreta.
 Sic quoque varia de consuetudinis ui adiici potuissent,
 quando uidelicet in ORD. CAMERALI: nach gemeinen Rech-
 ten und jedes Ortes löblichem Herkommen zurichten / ad-
 sessorum admonentur. Porro quaestio ea: An nimirum
 consuetudo praescriptionem exigat, succincte pertracta-
 ri potuisset? Quam utique negando respondemus. Nam,
 etsi tempus ad consuetudinem introducendam requiratur,
 praescriptionem tamen necessariam non esse nil prohibet
l. 4. C. unde legit. Nec obstant l. 33. l. 35. l. 32. §. 1. D. de lo-

gibus. Conf. LVD. VITALIS L. II. c. 28. §. 3. Var. lect. apud Ill. EV. OTTONEM To. II. Thes. Iur. Rom. Denique de legislatoris officio, quo consuetudinem ad normam iuris redigit, eiusque rationem exquirat, quaedam hic subiicere non inconsulte fecissemus. Quum enim consuetudo optima legum interpretis dicatur l. 37. de Legib., explicatio sine dubio ita facienda: Consuetudinem non uincere legem, in uigore nempe & ui: neque legem consuetudinem. conf. cap. 3. seq. X. de consuetud. Quoniam uero formam specimini huic positam egredi uidentur, B. L. ad eos, quibus suos inrigare, si uolupte est, ualeat campos, remittimus. Multa huc pertinentia apud MEV. P. VII. Dec. 7. GAIL. L. I. Obs. 36. n. 1. L. 2. Obs. 124. n. 2. aliosque ut Ill. NOODT & SCHILTERVM Exercit. ad π. immo in ipsis legibus iurium antea memoratorum inuenire licet. Caeterum ii inprimis sunt consulendi, qui integras de hac materia conscripserunt Diss. è quorum numero sunt IOACH. WEGCIUS, THOMASIVS, GRIEBNER, GYNDLING, & nouissime Dn. HOFFMANN, ueterum de consuetudine scripta ut taceamus.

SECT. IV.
SVBLIMIORIS PHILOSOPHIAE
DEMONSTRATIO.

SVMMARIA.

XXIX. Philosophiam ad LL. intelligendas facere, demonstratur & Cicerone.	XXXI. Philosophiae uirtutes.
XXX. Quae philosophia in ICto sit necessaria.	XXXII. Quid ICto hic obseruandum.
	XXXIII. Eius utilitas.
	XXXIV. Uitia uitanda.
	XXXV. Diætorum adplicatio.

XXIX.

Philosophiam ad LL. intel.

DE remedio itaque leges recte intelligendi, easque sobrie explicandi, uera DDrum separandi à falsis, acque

que prudentem quavis occasione se gerendi, nempe de sana Philosophia, vt pauca adhuc proferamus, restat. Ex hoc verae sapientiae fonte ICto quantum hauriendum, & ex ueterum & ex recentiorum sententiis, quas iuuat adducere, mox constabit. Os illud Romanorum aureum sapientissimus CICERO, *Orat. 1. de legibus* ea nobis notatu digna relliquit: *Non à Praetoris, uerba eius sunt, edicto neque XII. Tabb., sed penitus ex intima Philosophia iuris disciplina est haurienda, & qui aliter ius Civile tradunt, ii non tam iustitiae, quam litigandi uias tradunt.* Optime summus ille orator, quae iurisprudentiam profitenti prodesse poterant, callebat. Prudens ille uir, non Philosophiae tantum studio, non arte, in qua a nemine facile superabatur, declamatoria, sed uiua Iurisprudentiae Romanae ductus cognitione alebatur. Quanta in foro causas reorum defendendi promptitudo, quantaque aliis consulendi facultas ipsius fuerit, utpote, qui à puero in foro uersatus est, scripta eius loquuntur. Legum perfectam cognitionem naturalis in eo concomitabatur eloquentia. Quodsi enim ad iuris peritiam adcesserit ratio seu philosophia, cuius ope in ueras legum rationes & causas penetrare ualemus, doctrinaeque confirmatio, quae exercitatione augetur, tunc illo nescio quid praeclarius existere soleat. *Conf. A. SCHVLTING Orat. de Iurisprud. M. T. Ciceronis.* Haec illa est doctrina pragmatica, quam ICti sibi comparandam habent, quae in ipsis rerum argumentis obtinet, *conf. Ill. EV. OTTO diss. de uera, non simulata ICtorum philosophia.* Quibus quum esset tam philosophiae quam iurisprudentiae studiis innutritus, ipsam quoque iuris ciuilem est meditatus conlectionem, *BVDAEVS ad tit. π. de I. & I. HVBER. in Ausp. domest. Orat. V.* Quod Ciceronis propositum successu caruisse, nonnulli ualde dolent. Ast certe aetas, qua ille floruit, praestantissima

ICTorum, vt Paulli, Ulpiani, quae post haec Imperator Iustinianus compilare iussit, scripta non uiderat. Quare praesens desideratae admodum praefenda utique iuris Romani collectio.

§. XXX.

*Quae Phi-
losophia
in ICTo sit
necessa-
ria.*

Quo autem eximia atque illustris natura sanae rationis ductu laetius efflorescat, prius quam iuris cognitionem in eas, Philosophia te edoceat, iustum ab iniusto bene separare. Quam nostram firmandi causa sententiam illustrem OTTONEM, uerae Iurisprudentiae fulcrum, in testimonium adducimus, cuius ea sunt: *On fait que la plû part, pour ne pas dire presque tous ceux qui étudient les sciences dans les Vniuersitéz negligent entiere-ment de cultiver leur Raison par l'étude d'une bonne philosophie; de sorte que, si l'on n'y supplée autant qu'il est possible en leur donnant des idées iuste de ce qu'on leur enseigne, & en les accoutte ment ainsi à apprendre au moins par l'usage la manière de bien raisonner, ils prendront tout pour argent comptant, ils tiendront pour certain ce qui est le plus incertain, & il y en aura bien peu, qui reviennent jamais de l'entêtement où ils sont une fois pour certaines décisions appaics le fait assez voir & dans les Etudiants en Droit, & dans ceux, qui s'attachent à d'autres sciences. Il est également doux à Maître, & commode aux disciples, de regarder comme des Oracles tout ce, qu'il a décidé.* Bibliotheq. raisonnée Tom. III. p. 391. Ad eam uero, ICTos, quae informet, Philosophiam requiritur, vt sanae rationis nitatur principiis, nec falsa tantum a ueris, sed nefandas quoque artes eas, quibus Pseudo ICTi sub iustitiae larua alios defraudant, calleat, quo se aliosque contra malorum machinationes defendere sciat. Quisquis alios astute circumueniendi, bonisque eorum, vt suis, vtendi artem addiscit, ideoque animi sui uires ex-
acuit,

acuit, vt illicite sibi, non autem aliis bene consulat, eius Philosophia pestem reip. adcelerat. Eiusmodi Catilina e bene constituta rep. est eiiciendus, ne sanctissimum iustitiae tribunal sit stabulum omnis nequitiae ac instrumentum iniquitatis. Nam, quo quaeque disciplina sanctior, hoc fit perniciosior, si contigerit improbo. Neque in id Philosophia est inpendenda, vt aliis tamquam seruis vtamur, eosue, quum media sese defendendi illis desint, iniuriis laceffamus, *Ill. de LVDWIG in uit. Iustin. p. 107.*

§. XXXI.

Subministrat nobis Philosophia certas legum conuenienter explicandarum regulas. Demonstrat uiam in ueras legum penetrandi rationes non fictas admittendo & adulterinas. Verustate oblitterata, si doctrinae utilitas per ea promoueri possit, in medium reuocat; plane obsoleta, uanam criticam & subtilitatem redolentia, odio magis quam Vatiniano persequitur obrimitque. Si neque ex ipso iuris textu, neque ex antecedentibus, cum consequentibus rite inuicem comparatis, neque ex historia iuris, feliciter restituta, genuinus statim sensus innotescat, tunc ars illa interpretandi e Philosophia ad sensus inuentionem nobis ancillatur. Quid si uero utraque legis significatio uitio carebit, tunc ad consuetudinem recurrendum est, & priores leges, *l. 37. 35. 27. D. de legib.* Debet autem iuris interpretatio *ethico-politica* iuris esse interpretatio, vt loquitur *GVIL. FORSTERVS L. I. c. 6. de iuris interpret.*, uel debet esse *ciuilis l. 9. D. de seruit.* Etsi namque certa res sit, & de mente disponentis constet, uerba debent accipi naturaliter & uere, non ciuilitate & cum fictione quadam. Modum uerae interpretationis exhibet cit. *GVIL. FORSTERVS Lib. IV. per tot. conf. Ill. Dn. CONRADI Exerc. II. §. 19. - 29. de pacto fideiuciae,*

duciae, vbi leges scite & neruofe explicantur. 1D. *Differ-
tat. de uoluntate testator. dubia.* §. 9. *sqq.* Sententias DDrum
ratione nixas & bene concludentes philosophia ad-
mittit, fictitias neque ipsa excogitat, neque ab aliis ex-
cogitatas diligit & anplectitur. Uterius sana si ratio pro-
gredi nequeat, prudentiae proprium, iuxta illud Impera-
toris: *Non omnium rationes dari quae constituta à maioribus*
L. 20. de LL. adquiescendum praeltare statuit, quam in-
utilibus rixantium opinionibus se inretiendo partes alte-
rius insipide defendere. Conf. B. AVVS *in Philosophia.* BOE-
CKLER *Vindic. studior. ciuil.* Philosophia rationibus euiden-
tissimis nos informat, docetque illud tantum modo salu-
tare esse, quod bonum est, illud bonum esse, quod ho-
nestum, illud honestum esse, quod ex uirtutum familia
procedit. Ill. 10. GOTTL. HEINEC. *Orat. de ICtis semi doctis*
*causisque curtam pauci hodie ad ueram Iurisprudentiali-
tatem perueniant*, vbi ex neglectu philosophiae, linguarum
& historiae miseram propullulare ostendit Iurisperitiam.

§. XXXII.

*Quid IC-
tis hic ob-
seruan-
dum.*

Iurisprudentiam uero cum Philosophia coniungens,
illud imis praecordiis infixum teneat, ne iudicium phi-
losophia expolitum in legibus emendandis, uel plane tol-
lendis sese exercere inflammetur. Haec sunt solius prin-
cipis, haec priuati excedunt uires, *uid. Nou. 127.* Iudex
legibus uti debet, ut sunt, de bonitate & moralitate ea-
rum multum philosophari, ad eum non spectat. Accedit,
quod eius modi mutationi & correctioni priuatae nulla
sit auctoritas. Exempli loco nobis sint: *Nou. 166. 167.*
168., quae, quamuis restitutae à Cuiacio eundem ac re-
liquae uigorem iuris neutiquam habent. ALB. GENTIL. *de*
libr. Iur. Ciu. c. 6. p. 54. LAVTERB. *Concl. forens. Ex l. Th. 19.*
Nam, quum leges ferre eisdemque obligationis uirtu-
tem

tem largiri, non priuatorum, sed Maiestatis sit, *L. f. §. 1. C. de LL.*, mirum haut uideri poterit, quod illae uim legis non meruerint. Quis litium foret exitus, si cuilibet iudicium, secundum suae Philosophiae principia contra iuris regulas iudicandi sit relictæ potestas? *Prouocant*, inquit *Ill. LEYSER cit. Diss. p. 56. plerumque ad aequitatem & saepe in responsis suis iura legesque scriptas loco rationum dubitandi ponunt, easque deinde ex aequitate illa refellunt, & ordinem iudiciorum pro lubitu emendant. Ast aequitati, quae in eorum cerebro nascitur, parum tuto confidas.* Naturalis est, proch dolor! ad dissentendum hominum facilitas, quae humanae societatis uincula quassat & dirumpit contentionis gladio *RHEZ Diss. de Pac. cap. 1. n. 6. conf. 10. CELICHIVS Diss. de aequitate, quid quantumque praestet in legib.* Quid, quaeso, futurum putamus, admissa hac interpretandi licentia? An non quidlibet ex quolibet poterit effingi? Omnes profecto speciosis sententiam defendendi suam uterentur rationibus. Maneamus igitur intra terminos: neq̄ nimium sapere uelimus. Quid ideo, inquis, Philosophia opus est, si omnia fere legibus statutis sint definita, litterisque exscripta? Ast resp: Omnia legibus in tam magna casuum & circumstantiarum copia sub certis regulis comprehendi haut potuerunt. Testes nobis adsunt *IULIANVS l. 10. 11. 12. D. de legib.* Neque leges, inquit, neque *SCa* ita scribi posse, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur. Sed sufficere & ea, quae plerumque accidunt, contineri, & ideo de his, quae primo constituuntur, aut interpretatione, aut constitutione optimi principis certius statuendum esse. Et *VLPIANVS in L. 13. D. eod. ait. Quoties lege aliquid, unum uel alterum introductum est, bonam occasionem esse, caetera quae tendunt ad eandem utilitatem uel interpretationem uel certe iurisdictione subpleri.* JEAN DOMAT les loix Civiles dans leur or-

H

dre

dre nat. Tom. I. Cap. XII. §. 16. Quare opus est sana Philosophia, bene distinguendi & separandi scientia. Quo discrimine obseruato sanctiones ciuiles, constitutiones & populorum mores feliciter ab eo, quod Ius Naturae & sana praecipit ratio, quilibet separabit. *infr. Cap. III. §. XVII.*

§. XXXIII.

*Veritas
ciuis.*

Nulla profecto uitae pars, neque publicis, neque priuatis Philosophiae principiis uacare poterit. *Huic innutritus scientiae, ut loquitur Dn. PARENS in Program. de Aulicis Iur. Nat. & Publici studiis, leges ciuiles omnes examinare potest, an ualidae sint, uel minus. Quodsi enim istae contra Ius Nat. & quidem praecipuum constitutae sunt, merito iure in bene ordinata republica exploduntur. Non ergo Magistratus recte legem dicere potest & condere, nisi hoc in iure probe sit eruditus, quod Sacratissimus Imperator notanter innuit, Ius Ciu. Iuris Nat. nocans laciniam. Neque istud sine hoc intelligi potest, quum hoc primam istius faciat partem. Constitutum est enim, quae rursus Imperatoriae Majestatis uerba sunt, ius omne ex praecipis Iuris Naturae, Gentium & Ciuilis, adeo, ut hoc illius quasi corpus sit, & systema. Quo modo adcurata fiat legum interpretatio, nisi earum noscantur fontes. Legum autem fons limpidissimus est Ius Naturae. Iustitiae fines iudex saepius transiet, si u. c. quaestio est de homicidio, nisi Ius aequi & boni ex Iure Naturae in medium uocet. Quomodo Iustus sine doctrina de principiis actionum humanarum scire poterit, in quantum actio moralis uel in poenam, uel praemium sit inputabilis. Quum in materia de criminibus, delictis, de nuptiis, nec Principes, nec eius Ministri absque Moralis Philosophiae doctrina, discipulare queant? Quot, quaeso, circumstantiae casum in Iure Ciu. non decisum ita interdum reddunt perplexum,*

vt

vt nisi Iuris Nat. adferrentur auxilia, labor frustraneus foret omnis. Illud casus dirimendi intricatos, factaque ad leges sapienter adplicandi animum instruit edocetque. Ex dictis ideo sequitur, quod iuris Naturae elementa, licet cuius simplicia & sine arte videantur, vt loquitur MEV. *in nucl. I. N. & G. Insp. IV. §. XXI.* omnem constituent & impleant Iurisprudentiam, omnes animent leges, omnis ex iis iusti uis sit. Qui ideo Philosophiam cum Iuris studio coniungunt per bene agunt, modo Comici dictum memoria firmiter teneant: *Sit modus in rebus*: Ill. de LVDEWIG, *cit. loc. p. 14. in fin.* A. GELL. *Noct. Attic. V. 15. SEN. de benef. L. 1. c. 5.* vbi ita sermocinatur: *Quorundam acumen nimis tenue retunditur, & in se saepe replicatur.* Nimia subtilitas animum continuis disputationibus atque dubitationibus adsueta & ingenium subactum ita praeparat saepius, vt non aliena tantum, sed propria quoque in dubium uocare & obpugnare cogamur.

§. XXIV.

Alii figmentis & ideis suis, nescio quibus effascina- *Vista ut-*
ti, si his tantummodo uacare, inmorari, & se ipsos con- *sanda.*
templationibus inanibus fallere datum sit, summum bonum se adeptos gloriari audent. Rerum omnium diiudicatorem constituunt Philosophiam. Sermocinando & ratiocinando maximam uitae partem consumunt, in id plurimum operae conlocantes, leges ut fastidiant, illisque inludant. Qui in iuris studio mediocriter persati, frigidissimis quibusdam argutiis instructi anplam iactitant se tenere iuris artem. Relinquunt iurium fontes, & ex cerebri sui lacunis liberius philosophari incipiunt. Inde prouenit, de qua querimur, iurisprudentia incerta. Ius sole clarius redditur iis obscurissimum. Quapropter in re dubia, uid. §. XVII. h. quorsum se uertant infeli-

ces isti sine legum rationibus proprio arbitrio fidentes, incaute haerent. Iudicis arbitrio quaedam esse relicta, audiuerunt, leges uero haut adtendentes, PAPINIANI L. 1. *de Usur. & fruct.* arbitrium iudicis, *ut legi non offendat*, monitum nesciunt. Risui & ludibrio tales sese exponere est in aprico: Philosophus auctorum copia, & testimoniorum caterua stipatus, & ICTUS nullis, quibus sententiam non quidem defendat, sed tantum inlustret, roboretque, &, ne inusitata adferendo, nouitatis studiosus se efferre uideatur, nullis, inquam, plane munitus testibus, exploditur. Quidam legem esse periculosam uolunt, quae iudicis arbitrio quid relinquit, & e contrario sanctam & iustam, si nihil eius arbitrio committat. Relinquere iudices suo arbitrio, eo quidem nihil est perniciosius & iniustus; ea de caussa IAC. MENOCHII librum *de arbitr. iudic. quaest.* quidam damnant, quod iudices sub specie arbitrii adfectibus, corruptelis sordibusque uti docuerit. HENR. ERN. KESTNER *Diff. de arbitrio iudicis* §. 2. Caetera circa iudicis arbitrium tria potissimum notanda ueniunt. Quod a) scilicet hoc arbitrium circa non decisa in iure uersetur l. 1. §. *ult. π. de Iur. delib.* l. 13. π. §. 1. *de ann. leg.* siquidem aequitatis magna hic est cura *Auth. Hodie. C. de iudic.*, deficiente enim lege, ratio lex est. l. 7. *π. de bon. damnat.* b) quod circa ea uersetur, quae sunt facti, l. 52. §. 2. *D. ad L. Aquil.* l. 72. *D. de iudic.* l. 15. *pr. π. ad municip. L. 1. §. 4. π. ad Sc. Turpill.* c) denique quod in casibus, ut ut iure decis, tamen admitti debeat hodie mutatio; exemplum in aestimatione, quis dicatur pauper, adparere dicunt. Desiderat Iurisprudencia sobriam & moderatam erectisque ingeniis conuenientem Philosophiam, non quae scholam sapit, mentisque acumen ac communem perimit sensum, sed quae uitam decet moresque, & actiones hominum exornat ac nihil, ut IO. WILH. ENGELBR. *Orat. de iurispr.*

rispr. uasto ambitu, ait: in se continere umbratici uidetur.
 Quid ideo uetat hoc passu, ut Icti in caussis perplexis
 faciant, simile quid peragere, uid. §. fin. l. quib. man. non
 lic. §. 21. f. de R. D. L. 7. π. vi legat. nom. cau. Medium,
 ut tutissimum, & hic est optimum: L. 2. de LL. ibique
 BRUNN. in Comm. PLIN. L. IX. ep. 35. *Nimia, inquit, cura
 deterit magis, quam emendat.*

§. XXXV.

Quantum itaque comodi elegantioris Philosophiae ^{Dictorum} studium Icto adferat, breuiter carptimque adum- ^{adplica-}
 brasse sufficiat. Insimul uero idearum & abstractionum ^{tio.}
 subtilissimos Philosophorum conceptus, ut Icto haut ne-
 cessarios, reieciimus. Caeterum quoad hanc materiam lectu
 digna inuenies in Orat. VLR. HUBERI, quam de Pedantismo
 conscripsit. Quo autem studium anplectentes iuridicum
 alacriori Philosophiae incumbendi studio ducantur, adpri-
 me huc facientia BIERLINGII in Diss. de Eruditione Politica,
 p. 23. nostram claudant de Philosophia meditationem:
*Neglecta Philosophia in iurisprudencia habebimus Leguleios
 & rabulas.* CONF. PLACCIUS in Icto perfecto. BODINVS in
 Praef. Method. histor. BRANDES de uera & simulata Icto-
 rum Philosoph. MERILLIUS Lib. I. Obseruat. CONF. HIERON.
 BLENVS Orat. de optima & facillima perdiscendi Iuris Ci-
 uilis ratione, quae inuenitur apud III. EV. CTTONEM
 in thes. Iur. Rom. T. II. p. 1402.

CAP. II
DE
IVRIS NATVRAE IN IVRIS-
PRVDENTIA ADPLICATIONE.
SECT. I.
NORMAE FVNDAMENTVM EXHIBENS.

SVMMARIA.

I. <i>Philosophia omnes olim artes comprehendebat. Quenam sit nobis, & quid Iurisprudencias uox denotes?</i>	<p>II. <i>Ius Nat. quatuorplex, absolutum scilicet &</i>
 III. <i>Ius Nat. hypobeticum quid?</i>
 IV. <i>Ius Nat. absolutum superiorem non adgnoscat.</i></p> |
|---|---|

§. I.

Philosophia omnium artium mater.

Philosophia omnem apud gentiles eruditionem est complexa. Habebatur rerum diuinarum atque humanarum scientia. Comprehendebat Iurisprudenciam & Medicinam. BESOLD. *Part. V. p. 169.* Tanti habebatur, ut humanae eruditionis culmen in ea conlocarent. Cuius etiam praestantia adlecti chymistae, nescio quam excellentem sapientiam profitentes Philosophos se uocant, & lapidem suum, lapidem Philosophorum. Qui Alchemistarum ordo, an in republica sit tolerandus, IO. FR. BVDDEVS *Diff. de lapide Philosophorum*, disquirat. Sic quoque VLPIANVS *L. I. de I. & I. iurisprudenciam ueram, non simulatam* uocat Philosophiam. Innuat nimirum his uerbis: multum a Ictis differre id hominum genus, quod uulgo Philosophos se profitebatur, melius a Tertulliano alicuius sapientiae animalia uocatum. MARQUARD. FREHER. *L. I. c. I. parerg. To. I. Thef. I. R. apud Ill. RV. OTTONEM.*
Quare

Quare sponte sua cadit *Ill. DN. LEYSERI in Med. I. Spec. 2. ad Pand.* cum communi schola opinio, quia ICtos in definitionibus dandis Stoicos imitari tentasse Philosophos, quidpe qui omnium rerum tenere cupiebant notitiam, adferit, quando de iurisprudentiae definitione sermocinatur. Adridet e contrario BYNKERSHOECKII sententia, qui in subministrata iurisprudentiae definitione VLPIANO morem esse gestum in *Opusc. p. 237.* demonstrat. Porro etiam HIPPOCRATES libro *de elegantia* Medicos dixit Philosophos. Eodem quoque nomine Theologi sunt insigniti SCHOTANVS in *praef. ad lect. bibl. sacr.*

Philosophia, quam nos vt necessarium requisitum *Quae sit nobis?* ICto inprimis commendamus, non ea nobis audit, quae omnem omnino humanae sapientiae ambitum complectitur, & ad subtilissimas rerum omnium speculationes summosque Philosophiae apices velut ex professo adscendere conatur. Haec enim ICri, conciuum suorum commodum pro unico conatum suorum sine habentis laudabile propositum forsitan interrumperet, eumque a semita sibi praestituta seductum inpediret, quo minus optatum finem cito adtingeret; unde ex tali nimiae Philosophiae cultura plus damni quam emolumenti Iurisprudentiae studioso oriretur. De ea ergo Philosophiae parte hic nobis potissimum sermo est, quae sub lure Naturae & Gentium effertur, siue, vt verbis SCHILTERI in *Praef. ad notit. BÖCLERI l. 2. in Grot.* vtamur: *Quando, inquit, philosophiam uocamus, moralem intelligimus.* Elegantiarum artifex PETRONIVS ille: *Ius, uocat, humanum. Varias Gentium Iuris enunciationes cumulauit, MEV. in nucl. l. N. Insp. II. §. I.* De uaria uocis Philosophiae adceptione B. GUNDLING, *Obs. Sel. T. VI. Obs. 21. per tot.* Quo autem omnia euidentius demonstrarentur, illud praemittendum erit, quid sub Iurisprudentiae nomine hoc loco intelligi

*Quid sub
uoce Iu-
rispru-
dentiae
intelligi
uelimus.*

uelimus. Nempe ius, cuius mentionem inieci-
mus, Ci- uile, non tantum illud nobis est, quod consueto Iuris Ci-
uilibus nomine circumfertur, sed, quod in communi Consti-
tutiones omnes uariorumque locorum Consuetudines
sub se comprehendit. Quid ergo uetat, sub Iurispruden-
tiae uocabulo omnia, de quibus apud ICtos agitur, argu-
menta conrogare. Sic enim, uti nomine legum uaria
insigniuntur, v.g. consilia, monita, praecepta, pacta &
id genus alia, quae tamen proprie leges non sunt: Ita
omnium, quotquot in uita ciuili occurrunt, momento-
rum, sub iurisprudentiae uocabulo contentorum Ius Nat.
recte nos principium statuere, arbitramur.

§. II.

*Iur Nat.
quoruplex*

Venit autem Ius Nat. duplici ratione consideran-
dum, sensu scilicet absoluto, & hypothetico. Latius B.
GVNDLING in *Iur. Nat. Cap. II. §. 28.* & MEY. in *Nucl. I.
N. Insp. II. §. 42.* Sic etiam IVSTINIANVS INP. *Tit. 2. I.
de I. N. G. & C. §. 1.* ius naturae absolutum definit, quod
praeter dictamen rectae rationis nil amplius desiderat; in
§pho autem Ildo ius naturae hypotheticum, quod prae-
ter rationis lumen instituta & status hominum extrinsece
obuenientes desiderat. conf. GOTTL. STVRM *Diff. de Iusti-
niano in definiendo I. N. summo artifice §. XIII.* Ius autem Nat.
absolutum est potestas, quam quilibet a natura sibi datam
recto rationis dictamine adgnoscat, ut propriam conserua-
tionem nullis plane conditionibus adstrictam. Generalissi-
mum Iuris Nat. absoluti conceptum uoce *Potestas* expri-
mere lubet, propter ea, quod haec uox non modo pot-
entiam seu uirtutem aliquid faciendi, sed quoque licen-
tiam simul inuoluit. Quum uero potentia dicat praesen-
tiam omnium ad agendum requisitorum, & licentia po-
nat insuper liberalem illorum praesentium adquisitionum
adpli-

*Definitio
I. N. abso-
luti.*

adplicationem, facile patet, quod generalissimum iuris Nat. conceptum, termino illo *potestatis* constituamus, *potentiam licentia* coniunctam. Et hinc forsitan est, quod HOBBSIVS in *Liuiath. P. I, de hom. c. 14.* eundem uocabulo libertatis efferre satagat, id quod pari passu cum nostro *potestatis* termino ex Hobbesii mente ambulare existimamus. Neque tamen cum aliis statim *Legem Naturae & Ius Nat.* pro synonymis habere animus est, quia monente B. GYNDLINGIO *Obs. Sel. T. VI. Obs. 29. §. 61. 62. lex* strictae & propriissime sic dicta *est uoluntas eius, qui summam habet potestatem in republica.* Ast Ius Nat. maxime absolutum neque de inferiori, neque de superiori est sollicitum, sed ad propriam cuiusuis conseruationem tendit, nulla omnino circumstantiarum, aut mutuorum respectuum habita ratione aut conditione. Quapropter potestatis uocabulo rem optime indigitari censemus. Adgnoscat itaque hanc sibi potestatem à natura datam unusquisque rectae rationis dictamine dum recte cogitandi, alterumque ex altero inferendi nobis connata potentia, quam primum in nobis ratio sese exerit, ad actum traducitur. Per naturam uero, à qua hanc sibi potestatem quisque datam adgnoscat, intelligimus ipsam nostri constitutionem seu creationem, generationem, productionem, educationem, per quam hoc uel tali intellectu, uoluntate; hac uel illa membrorum dispositione, figura, aptitudine praediti existimus. Vnde per id ipsum, quod sumus, nempe per hoc corpus, eiusque organa, per hanc animam, eius uirtutes & facultates apti, parati, liberi ualidique euadimus ad nosmet conseruandos, seu ut curemus, quo id, quod sumus, quam diutissime maneamus. Neque haec nobis relicta cura certis uelut limitibus inclusa, aut impedimentis restricta, aut circumsepta est habenda. Nullae prorsus apud eam sint conditiones eam uel euersurae, uel
I
statim

statim infrastructurae, quin immo, si quae intercedant, eae plane reiiciendae, dissimulandae, nihiloque aequales censendae ueniunt, adeo ut ius nosmet conseruandi maneat absolutum. *conf. MEV. in nucl. I. N. insp. II. §. 4. 5. ubi, quum de Iure Gentium primaeuo fermocinatur, Iuris Naturae & naturalis differentiam exponit. id. §. VIII. Ius connatum quasi adscititiam esse, adserit, naturam. Illud interim quam bene notandum, ne Ius naturale & libertas naturalis confundantur. Illud enim, Meuió admonente, necessitatem seruandi, haec uoluntatem retinendi, continet, siquidem libertas naturalis in necessitatem iuris non transit. Quo Iure Nat. absoluto nititur etiam CONST. CRIM. CAROL. V. Art. CXL. Und der benöhtigte kan süglich ohne Fährlichkeit / oder Verletzung seines Lebens / Leibes / Ehre / und guten Leimuth nicht entweichen. Immo non cum laesione alterius solum me defendere, sed etiam quidquid defensionem mei aduersus alium inpedit, quacunque ratione remouere possum, etsi tertius, à quo inpedimentum oritur, ius agendi habeat, *conf. GROT. de I. B. & P. L. III. c. I. §. 5. Eleganter fermocinantem consule hic LACTANT. in Dio. Inst. L. III. c. 18. WESENB. ad tit. π. de I. & I. n. 15. HERT. Diss. de Conlisione legum, & EVCHAR. GOTTL. RINCK diff. de Conlisione LL. naturalium.**

§. III.

Quid Ius Nat. hypothet. - Ius Nat. conditionatum seu hypotheticum est itidem potestas naturalis, at respiciens non modo propriam, sed & aliorum conseruationem, adeoque certis conditionibus ex inita cum aliis societate dependentibus adstrictam. Ad hoc Ius Nat. conditionatum utique adcedunt singulares conditiones, illud ab absoluto ualde discernentes atque alterantes, ut potestatis uoce, nisi per qualemcumque analogiam uix amplius dilucidari possit. Simulac enim respectus inter

inter superiorem & inferiorem, inter amantem & amatum, inter curantem & curatum intercedit, statim consensus aliquis, aut pactum aut contractus, seu obligatio admitti debet, unde alterius, uel vtriusque voluntas reciprocae conseruationis amissis ac fundamentum sistitur. Propter ea potestas illa ualde limitata redditur, & facile in legem, cui alter quin immo vterque obnoxius fit, degenerare solet. Interim ad Ius Nat. etiam conditionatum adhuc explicandum potestatis uocabulo vti tam parum impedit, quam leonis imaginem determinatione alienante leonem pictum dicere vsus & consuetudo permisere. Quemadmodum enim rerum hieroglyphicarum studiosi candelae ardenti hoc lemma; *aliis inseruendo consumor*, non inepte adiiciunt, ita vnusquisque in societate constitutus habet quidem & potentiam & licentiam propriae conseruationis curam agendi, at cum necessaria socii seu conciuis sui aut conseruanda aut non labefactanda statim incolumitate coniunctam. Vtroque autem sensu siue absolutum siue hypotheticum illud Ius Nat. respicias, Iurisprudenciae principium constituimus. *uid. Cap. III, Operae pretium erit dicta quibusdam inlustrare exemplis.*

§. IV.

Ius Nat. absolutum seu potestas illa naturalis poe-
nam non adgnoscit humanam proprie dictam, & quae
ab imperio humano proueniat. Eleganter & late dicta
hanc in rem uidere licet apud SAM. PVFEND. in I. N. &
G. cap. IIX. §. 2. GROTIUS ius illud per libertatem L. II.
c. 22. §. 12. in I. B. & P. definit: *Libertatem, ait, cum natura competere hominibus aut populis, scilicet eam, quae de Iure Nat. praecedente omne factum humanum.* Hac libertate naturali omnium subponitur aequalitas, & iure illo Naturae absoluto Magistratus aut princeps ignoratur.

Quum uero vnicuique hominum inprimis, vt vitae socialitatem conferuet, incumbat, hoc autem sine principe aut superiore re uera fieri uix possit: hinc Ius Naturae hypotheticum oritur, quod subditis principes adiungit, iure Diuino hanc in rem consentiente *Gen. IX, 6. Exod. III, 10. Deut. I, 17. Prou. IIX, 15, 16.* uide quoque dicta Apostolorum *Pauli ad Rom. XIII, 1. Non est potestas, nisi a Deo. Quae uero existunt potestates, a Deo sunt ordinatae; nec non Petri I, 2. II. 13.* Quorum ille ad diuinam inperii politici attendit originem, hic illud ad ordinationes humanas referendo ad eius ortum specialem respicit. De caetero sat inueterata Theologos inter & ICTos lis fuit: num maiestas *immediate* a Deo profisciscatur? Tres de causa maiestatis, teste THOMASIO *in Iurisprud. diu. L. 3. c. 6. §. 71.* sententiae innotuerunt. conf. *Id. in fundam. Iur. Nat. & Gent. L. 3. c. 6. §. 9. in not.* Haecce doctrina inter gentiles pertinebat ad stratagemata politica eorum, qui per superstitionem ad inperia in populos grassabantur. *NAVDAEVS Coups d' Etat c. 4.* Clerus Romanus magno zelo hanc opinionem defendit, quo maiestatem rem sacram faceret, quae ad iurisdictionem praesulis Romani spectaret. *HOTOMANVS in bruto fulmine p. 36.* ICTi medii aevi ideo huic adstipulabantur sententiae, vt pontificis clerique Romani adrogatam potestatem in reges & principes reuellerent. Recentiores ICTi ob foedissimum tantum non omnis cleri Romani principium, quo alius religionis adsecras inpune occidere liceat, memoratae sententiae calculum adiecerunt. conf. *LVNIG Staats-Consil. To. 1. p. 1554.* Euangelicae religioni addicti idem cum aliis, nescio quodam praeiudicio inretiti, statuerunt ita, vt diras & anathemata in contrarium statuentes suos sparserint aduersarios. *HERT. Diss. de modo constituendi ciuitates Sect. 2. §. 3. Oper. To. 1. Vol. 1. p. 431. conf. III. GOTTL. SAM.*

TREV-

TREVER *Diff. de studiis in p. Rom. Germ. ruinam procurantibus.*, qui a capite ad calcem litis huius exhibet historiam. Quernadmodum ergo uita hominum absque socialitate, sic uita politica, superiore seu magistratu remoto, uita non foret, sed latronum spelunca & malorum receptaculum; adeo, vt bonarum legum obseruantiae morumque probitati certe parentaretur. Quodsi enim religio membra reip. connectendi arctissimum est uinculum uid. CHR. CONR. GOERIZ *Diff. de subditis ad relig. non cogendis.* NOODT *tract. de religione ab imperio libera.* FRID. BEN. CARPZ. *Diff. de eo quod iustum est circa nupt. diuers. person.*, ubi religionem & iurisprudentiam quam firmissime connexas sistit: qualis, amabo, sacrorum & religionis foret species, quae populi frenum sunt atque capistrum, vt regulis decori & honesti inhaereatur? Et, quum naturalis etiam religio, uel ipso POLYBIO, homine atheo teste *Lib. VI. de milit. ac domest. Rom. discipl.* sit basis rerum publicarum: Multo magis religio Christiana ueram Dei monstrans cognitionem multum ad rerumpublicarum salutem etiam externe facit. Alias enim Deus in ueri cultus sui contemptores ipse suo tempore animaduertet. Quare non simpliciter ad salutem reipublicae religio facit CONRING *ad Lampad.*, & inopia ea est, quae Machiauello tribuitur, sententia, quod religio non nisi merum status bene administrandi sit adminiculum; quasi supremum aliquod Numen secundum inbecillitatem humanam & necessitates nostras priuatas adtemperari deberet. conf. CROMERVS *lib. II. hist. polit.* Principis ergo est, quae dilapsa iam fluxerunt seueris legibus uincire, mala punire, bona compensare. Quis vnquam sub tecto suo, vnicum nobis quod est refugium, tutus poterit atque securus uiuere, quis tranquillus bonorum usus, earumdemque placida possessio, eum si remoueas, uitam qui ciuilem conseruat atque tuetur?

tuetur? Iure Naturae absoluto certe non speciosis & argutis aliorum bonis inhiandi, id quod hodie saepius evenit, opus foret artibus, sed libera in opes aliorum grassandi concederetur facultas. Quas generis humani pestes, quaeque inconmoda princeps rerum humanarum arbiter dissipat propellitque. Iure ideo hypothetico princeps legum transgressores punire & digna adficere poena valet. Poena enim non constituta, lex nulla est. BRVMER. *ad L. Cinc.* Quod si uero princeps truculentia utitur, insontes puniendo, in legem & perniciem subditorum meditando, non patris patriae nomen meretur, sed tyrannum agit, & ipse pestis est reipublicae, Dn. FLEISCH. in *I. N. B. THOM. §. 43-47. de Hom. prop.* Ne quis autem principum adeo esse putet restrictam legibus potestatem, illud illustrationis ergo reputandum erit: Posse principem seu superiorem respectu dominii sui eminentis in casu extremae necessitatis subditos bonis suis exuere tam mobilibus quam immobilibus. Dissentit KOLSHORN in *not. ad post. 3.* Ingeniosus hoc passu BARGLAIVS est subditos cum fonte aequiparans, qui quo saepius purgatur, eo copiosorem deinceps aquam subpeditat. Quae tamen Philosophia non adridet. An subditorum quoque facultates aquae ad instar propullulent, expertum non habemus. *conf. 10. FRIED. RHET. diss. de Potest. Sect. III. per tot.* Quid principi Iure Gentium circa subditorum bona facere liceat, exponit PVFENDORFF. *lib. VIII, V. de I. N.* Necessitate autem illa cessante, Principi non licet tributa subditis imponere, ZIEGL. *de Iur. Mai. c. IV. §. 6. 7.* Bonus itaque Princeps in conlectarum & tributorum indictione duo praeponderat, ne scilicet subditi plus onerentur, quam ferre queant, & ne contra regionis pacta & usum tributa indiendo mores insuper habeat uetustate adprobatos. Quare L. B. de LYNCKER *Resp. 55. n. 108.* ita sentit: ein Landes Herr

Herr kan die Superioritaet nicht gebrauchen / die Verfassung des Landes zu zerstören / den Ständen ihre iura zu schwächen / & MEV. P. III. Dec. 187. Princeps iura & consuetudines subditis seruet, & iuxta ea potestatem suam dimetiatur, *conf. R. l. de ao. 1654. §. 105.* Pertinet quidem ius indicendi tributa & conlectas, ad superioritatem territorialem; *uid. l. 5. C. de annon & trib. L. 2. 5. & 60. C. de muner. patrim STRYCK. Diss. de fortalitiis cap. V. n. 11. 12. & cap. VI. n. 31. Dn. HENR. ROGER. HASE Axiomat. Iur. XVIII.* Ius autem consentiendi cum uoto negatiuo, etiam tributa indicta distribuendi, statibus prouincialibus conpetere solet, *LVDOLPH. de statu region. Germ. C. III, §. 30.* Miris certe Princeps, licet absoluta in terris suis ei conpetat potestas, nullis plane legibus consuetudinibusque adstricta, nec, vt statuum Prouincialium consensu opus habeat: semper id tamen cogitat, ne a subditis, quo spiritus capere & se recreare possint, nimium exigendo omnia simul extorqueat. Conclimant huc sapienter dicta der gegründeten **Herzogl. Mecklenb. höchstgemüßigten Anzeige p. 62.** Alle Könige / Chur- und Fürsten / sind auf die wahre Wohlfarth ihrer Stände bedacht / und wenn ja etwa in äussersten Nöthen ihres Ertâts / sie denselben aufferordentl. Schatzungen und inposten aufzulegen sich unumgänglich genöthiget sehen / so gehet es doch nimmer ad impossibilia. *cont. Dissert. nostra de Principis iure circa uocationem litterati. Cap. II.*

SECT. II.

DE

VSV IVRIS NATVRAE IN
CIVILIBVS.

SVMMARIA.

- V. *Furem an liceat uita priuare?* | VII. *De rerum praescriptione.*
 VI. *Poenae huius moralitas disquiritur.* | VIII. *De graduum obseruatione.*

§. V.

*Furem an
liceat uita
priuare?*

QUM uero libertas omnimoda hominum generi plus noceat quam utilis sit, certis ista limitibus est uincenda PVFFND. in *I. N. & G. L. II. c. 1. §. 2.* ADAM STRVV. *Diff. de libertate naturali restricta.* Exinde iure hypothetico prono fuit alueo principis in priuatos potestas, qua ius uitae & necis in eos liberamque, publica necessitate ita suadente, in bona eorum potestatem exercet, furem uel digna suspendii poena adficit, uel iure suo adgratiandi prudenter in eum utitur. B. THOMAS. *Diff. de iure adgratiandi princip. Euangel. in caussis homicidii.* IO. CHRIST. FALCKNER *Diff. de gratia delinquentib. faciend.* Gaudet ideo princeps adgratiandi iure, modo non nimis sit liberalis, ne leges conculcentur & peccata ideo augeantur, neue aliorum inuidiam contrahat; nec summus inperans eo utatur in iis legibus, quae ab eius arbitrio non dependent. Hinc, an in homicidio ius adgratiandi locum inueniat, disputant. conf. GOTTL. STVRM *Diff. de Iustiniano in definiendo I. N. summo artifice §. 23.* Quum e contrario iure Naturae absoluto iniuriam sapiat aliquem uita priuare, quia omnes inuicem nobis sumus aequales, nec homo homini ius uitae & necis in se concedere ualeat. Vtriusque nemo est dominus. Quod ipse uero non habeo, illud alteri

alteri dare non possum. Excluduntur autem hic priuati, aut pares. His enim non datum est de gradibus aut limitibus poenarum iudicare, nec regulariter illis tantae sunt uires, vt delinquentem possint coercere. In poena autem infligenda inperans debitam obseruat proportionem, non geometricam quidem & arithmeticam, quoniam delicti quantitas, personae conditio & publici utilitas in primis sunt spectandae, & poenarum determinatio non ex Philosophorum abstractis de iustitia conceptibus haurienda, sed in concreto magis adtendi debet. *uid. supr. Cap. 1. Sect. 1. §. III.* vbi, qua ratio methodus mathematica in Iure tolerari possit, demonstratur. Sed obiicis, atqui lege naturali prohibitum est admittere furtum, & Iure Nat. turpe dicitur, *L. 42. de V. S. §. 1. uid. Inst. de oblig. quae ex del. nasc.* Neque id negamus. Ill. *COCCEI. Iur. Controu. P. II, p. 622.* Quod uero vltima secundum Ius Nat. absolutum poena sint adfecti fures, nullus vnquam dixit. Nec Iure Romano, ex quo leges adlatae, in fures vltimum constitutum erat subplicium, sed tantum dupli, tripli, & quadrupli rerum restitutio furibus iniungebatur. Sic etiam rerum furtivarum receptatores fures audiebant Romanis, & eadem poena, qua fures, adficiebantur, *§. 4. l. de Obl. quae ex del. nasc. CARPZ. Pr. Crim. qu. 87. n. 51. FINCKELTH. Obs. 12.* Praxis uero hodie secundum Ius Nat. hypotheticum est contraria. Furum enim poena est vltimum subplicium. *Const. Crim. Art. 159. COCCEI. c. 1. vbi uariae solvuntur quaestiones, & DD. ad tit. w. de furtis.*

§. VI.

In poena autem vltima infligenda DDrum non vna Poenae est sententia. Disputatur in vtramque partem; an fur ^{buius mo-} iuste & licite suspendi possit? Negat quaestionem ANT. ^{ralitas} ^{disquir-} MATTHAEI *de Crim. lib. 47. tit. 1. c. 2. n. 6. cum multis* ^{tur.}

K

aliis.

aliis. Obiicitur quoque: Ius neque divinum, neque Romanum, neque uetus Germanorum in fures vltimum constituisse subplicium vid. tamen Ill. Dn. KRESS *ad Carol. p. 234.* Quod ad Ius divinum speciatim adtinet, licet Deus vltimum in fures subplicium non directe constituerit, *Ephes. IV. 28*, ea tamen remouenda & plane auerruncanda esse voluit, quae reip. pestem adcelerant statumque publicum evertunt. Princeps ideo vtilitati publicae consulendo conueniens furibus decreuit patibulum. ZIEGL. *de iur. Mai. lib. I. c. 5. §. 52.* RICHT. *Dec. 4. n. 31.* Caeterum ea minime sunt negligenda, quae TITIVS *in l. Priu. §. 22. p. 593.* de suspendii moralitate adfert, dum, quando fures suspendio puniuntur, saepius non recte, insteque exinde agi putat, quia haut raro fures non ob vtilitatem reip. mori debeant, sed vt ambitioni nonnullorum satis fiat.

§. VII.

*De rerum
praescri-
ptione.*

Quantum Ius Nat. absolutum & hypotheticum inter se differant, vel ex eo quoque adparet, quando praescriptionum & vsucapionum materiam inspicimus. Illo iure praescriptio locum non inuenit. Res mea semper manet mea, nec me inuito in alterum transferri potest. Nec ex sola ignorantia quis praesumitur, quod rem suam iactare velit, *L. 25. pr. uers. fin uero, n. de Probat.* Et fac, hoc praesumi, praescriptioni tamen uel exinde locus esse nequit, quia, vbi deest iudex, deest etiam poena ab illo in rerum corporalium neglectu exspectanda. Atqui Iure Nat. absoluto nullus noscitur iudex, *uid. pr. l. de Perp. & temp. Act.* Ex quo textu clare adparet, vsucapionis & praescriptionis nullum fuisse vsum, adeoque aduersus iniurias auctoritatem aeternam. Hoc autem, hypothetico videlicet iure locum inuenit, & quidem recte partim, ne rerum dominia essent in incerto, partim vt homines e
con-

contrario rebus suis magis studerent, ad easque essent adtentiores. Accedebat & hoc Iure Rom., quod Latio intererat, ne agri, tam foecundi sine cultura relinquerentur, quod domino non adparente accidit. Prudens ideo Romanorum est constitutio, qua certus tam mobilia, quam immobilia, praescribendi constitutus est terminus. Caeterum doctis factum est problema: num inter gentes detur praescriptio? Adfirmant hoc multi, *uid. Dn. FLEISCH. Iur. Nat. p. 384. WERLHOF. diff. de Praescript. inter gentes.* Quae interim Dn. FLEISCH. c. l. §. 41. de uariante & instabili rerum humanarum potentia adfert, ea praesumptionibus nituntur. Ex morali enim possibilitate certum deduci nequit principium. *conf. B. THOMAS. in Iurispr. Consultat.* Nos in hac lite tutius statuendum putamus: Praescriptionem inter gentes non dari, in statu autem Ciuili eam, vt necessariam, esse admittendam. Hanc materiam latius persequuntur *CASTR. in repetit. L. 5. π. de L. & l. VASQV. L. 2. illustr. Controu. c. 54. n. 2. 3.*

§. VIII.

Iure Naturae absoluto graduum obseruatio in matrimonialibus est nulla, quorum tamen hypothetico famosa est prohibitio. Ius Naturae absolutum, prout quisque occultam quandam propensionem & instinctum naturalem cum diuerso sexu se coniungendi in se deprehendit, matrimonia sine distinctione in vniuersum admittit. Adtendit hoc nullum incestum; nisi eum, quo matrimonia inperio parentum fiunt coacta, substituas. Caussam, Deum quae mouerit, ne matrimonia in linea adscendenti contrahentur & descendenti, Iuris Naturae interpretes produnt nullam. Posset aliqua desumi ex quarto decalogi praecepto. Nullam uero putamus esse eam, quae de auersione sanguinis & naturali horrore ab iis sine funda-

mento adferri solet. Dicunt enim, sicuti patri natura inditus sit adfectus, vt abhorreat coitum cum filia, quia nosset, eam esse eandem carnem & sanguinem cum ipso & quasi sui partem: Ita fratres & sorores nouisse, se idem quodammodo esse, quia in vno patre & matre conuenirent, ideo inter eos matrimonium esse prohibitum. Quid si enim in mores iuerit, id quod de uariis relatum legimus populis, ducere matrem sororemue vxorem? BACHOV. *ad §. 2. l. de l. N. G. & C.* Quarum a coniunctione abstinendi horror minime naturalis, sed ciuiliu poenarum timore, haec si quis peragat, efficitur. Qui certe poenarum horror in dies ad crescentibus annis nobis uidetur morali aestimatione naturalis. Fac enim, memoratas personas abs te infimo adhuc puero abduci, pubes autem quum factus fueris inter caeteras sui sexus earum uidendarum tibi dari copiam, in te horrorem contra eas naturalem per sentiscas uix ac ne uix quidem. Id quod tam multis personarum coniunctarum exemplis probatum inuenimus. Quod si enim horror naturalis, qui falso fingitur, inter eas adfuerit, certe matrimonium nunquam contraxissent. Germanos ueteres nostros, consanguinitatis & adfinitatis gradus non tam rigorose obseruasse uel ex hoc constat, quoniam in mores apud eos iuerat, dass Niemand von Standes Personen leichtlich anders als in sein Geschlecht sich verheurathet. *conf. Ill. de LVDEWIG Tr. von Mißheurathen* / tere in eundem modum, quo in ueteri testamento seuerè prohibitum erat, connubiis tribus commutare. Ius Naturae hypotheticum gradus consanguinitatis & adfinitatis rigorose adtendit. Si ad- & descendentis lineae, nefariae; si ex latere seu & transuerso gradu coniuncti in uetitis gradibus coeunt, incestae dicuntur nuptiae. MYNSING *ad §. 1. l. de nupt.* BENED. CARPZ. *in definit. eccles.* CONTIVS p. 18. §. 830. *Oper. & DD. b.*

SECT.

SECT. III.
DE
VSV IVRIS NATVRAE IN
POLITICIS.

SVMMARIA.

IX. Potentes aequilibrium iuste inuicem obseruant. X. Illudque modice suscipiunt & XI. singulari instituunt prudentia. XII. Nimis crescens potentia a quibusdam pro iusta belli causa non habetur, quorum sententia expenditur	XIII. adiuncta ad rationes eorum responsione. XIV. Doctrinae de aequilibrio utilitas. XV. Armato militi per alterius regionem inuito domino transitus non est licitus, licet id non nemo defendas.

§. XI.

NON minorem in rebus Politicis quoque vsum diuisio *Aequilibrii inter*
Iuris Naturae absoluti & hypotheci praestare solet. *potentes iusta obseruatio.*
Aequissima, uerbi gratia, aequilibrum in Europa conseruatio interdum requirit, vt auferatur alicui res, quam alias ex iusto adquirendi modo possidere quidem uidetur, ex euentibus tamen signis eadem abuti uelle potentia sua fretus simul praesumi potest. Potentioribus semper adridet dominari inbecillioribus; quo magis enim uires imperantis excrescunt, eo latius potentiae suae fines extendere aliosque sibi subiicere meditatur. Non est, ueterum quod ex historia thesin nostram probandi exempla adceramus, aeuo eo, quo degimus, uaria subministrante. Cui non innotescit magna illa Gallorum potentia? Quantas haec est regno tam uasto & felici conlegit uires? Quanta est illius armorum acies, vt uicinis regnis inludere, eaque minoris facere ualeat, &, si ineffrenata saepius potentia, id quod Deus prohibeat, fortuna magis magisque

gisque secundetur, terrorem fere vnique moueat? Quis nostrum audaciam eius, qua insolenter superbit, non frangendam & temperandam, quis animi cogitata, maximam partem iam ad aperta non dissipanda atque deiicienda arbitretur, ne fastus eius intolerabilis sustentetur & alatur. Eandem aequilibrum in Europa conseruandi prudentiam exercere uidentur Sueci respectu Poloniae & Daniae, Romanorum Pontifex respectu Hispaniae & Galliae, Bataui respectu Angliae & Galliae, Helueti respectu Germaniae; quin & ipsi Galli respectu Germaniae, qui omnes sub certis rationibus cauent, ne uicina quaedam regio potentiam suam nimium extendat, seque paulatim conripiat aut deuoret. Unde Bataui in manifesto quodam superioris belli Germanici contra Gallos, quam prudentissime rationem praecipuam armorum reliquis adiunctorum constituerunt, quod aequilibrium in Europa alioquin conseruari nequiret, cuius manifesti uerba in tenore suo hic adiicere placet: *Sie könten nicht leyden/ daß die Spanische Monarchie einem Prinzen zu Theil würde / welcher sich mit Franckreich vereinigten und ihre republicque wenn es ihm beliebte / verschlingen könte.* Quare quam recte B. GVNDLING *Gundling. P. V.* edixit: *Gewiß diejenige / welche metum crescentis potentiae für keine gnugsame Ursach Krieg anzufangen halten wollen/ tadeln selbst unser Teutsches Reich / welches vielleicht keinen andern Grund hatte in das Spanische successions-Wesen sich zu mengen als weil selbiges vermuthen könte / daß nach diesem Zuwachs Franckreich einige teutsche Stände wiederum bey den Ohren zopffen / oder Reunions-Processen angestellen würde.* Suum cuique esse tribuendum leges docent ciuiles, ast si status publici ratio aliud desiderat, si eo pacis decora labefactari uidentur, meum & tuum iustis limitibus utique coercendum esse uidetur. Quapropter

propter à *Generosiff. Domino ab HVLDENBERG Diff. de Aequilibrio Cap. III. §. XI.* Grotius, Pufendorffiusque retelluntur uid. tamen §. XII. Aequilibrii enim nomen his odiosum & potentiam ualidiorum nimium excrecentem minus idoneam iusti belli causam illis uideri, existimat. Publicarum rerum statum priuatis cancellis includi posse, nonnulli arbitrantur. Alia autem hic opus est philosophia uid. §. XIII. Populorum sane securitas requirit hoc modo nimia potentia efferuescentem in gyrum aequitatis & rectae rationis reuocare. Adprime quadrant huc Germanorum illa, *Guth macht Muth / Muth macht Uebermuth / Uebermuth thut selten gut.* Ea enim summorum est indoles & natura, ut nocere si possint, noceant. Consentit nobiscum *SULLIVS To. IV. Si un Prince uoio toutes choses u soubait il ferait bien de mal aux autres.* Quis autem fons superbe inperandi est alius, nisi potestas ea, quae iustos aequilibrii fines excedit? Ut ne uero mala haec eueniant, in tempore nimiae potentiae ponendus est obex. Licet enim in praesenti haut noceatur, quis quaeso in futurum securitatem sibi poterit promittere? Notatu sunt digna, quae *Generosiff. ab HVLDENBERG. l. c. adiicit: quis nominare potest, inquit, si antiquam historiam respicit, nimium potentem, qui aliis non nocuerit, cur ergo aliter & magis benigne de hodiernis enormiter ad crescentibus potentiis iudicandum censet?* Vult prudentia, iubet necessitas, ut potentia, priusquam ultra aequilibrii rationes summum ad fastigium prouehatur, prudentibus mitigetur mediis. Semel altius prouectam potentiam maiori laborum & inquietis molimine ad cancellos suos reducere ualebis. Uuidum nobis exemplum memorati sistunt Galli, quos Europae aequilibrium aliquando transgressos ardua sane uilicet repellere. Exinde etiam *GROTIVS* in historia Belgica, referente *GVNDLINGIO*, scribit: *Es habe der Pabst selbst gerne*

gerne gesehen / daß die Holländer revoltiret / weil die Spanier so sehr hochmüthig worden. vid. *Eundem in discours über die Politic cap. V. p. 158.* Vbi uariis sententiam probat exemplis. Gallorum vero potentiam, quam exactissime *Idem in discours über den jetzigen Zustand Europ. Staaten Tom. I. cap. II.* adumbrat.

§. X.

*modico
suscipien-
da.*

In obseruanda autem aequilibrii bilance, quam caute procedendum esse, docent Politici. Is, cuius nimiam antea potestatem timebamus, tam acriter non est sub coactionis iugum mittendus, vt uix uires conligat suas, nomenque eius radicitus extirpetur. Perpetuum regnorum aequilibrium quid adferat utilitatis, aequae Graecorum ac Romanorum historiae ubiuis testantur. Immo de ipsa Europa nostra suo id Politici testimonio, quando eam sub specie librae sibi sistunt, cuius examen Anglia sit, fatis evincunt, dum salutem eius absque prudenti aequilibrii exercitio minime constare autumant.

§. XI.

*astute in-
stituenda.*

In aequilibrio igitur inter gentes prudenter obseruando illud praesertim notandum uenit, ne vni prae aliis excellendi detur occasio. *Principes, inquit, BAGO VERVLAMIUS Sermon. fidel. XIX. p. 1170. huic rei perpetuo inuigilant, ne quis ex uicinis in tantum excrescat, uel nouis territorii augmentis, uel commercium ad se trahendo uel propriis accedendo & similibus: quo maiorem nanciscatur laedendi potestatem, quam antea habuerat.* Merito hic breuibus examinanda videtur inter Politicos, de Germania utilitate differentes, quaestio: an nimirum Germania conducatur, vt Principes exteri feudali lege quasdam a Germania permissas teneant ditiones? Iterata vice haec res

res est uentilata. Et primo quidem in conuentu Osna-
brugensi diu multumque & uarie inter inperii ordines
fuit disputatum: vtrum Alsatia Galliae Regi sub lege fi-
delitatis, an sub dominio pleno sit relinquenda? Postero-
rem qui defendebant sententiam, hac praesertim nite-
bantur ratione, ne, exteris regibus in inperii Germanici
consortium admissis, eius arcana, quae ad conseruandam
Germaniae faciunt vtilitatem, decora & conseruationem,
subito patecerent. Dari enim alioquin hostibus occasio-
nem citius eo & facilius in Germaniae penetrandi uisce-
ra. Porro illum, qui perpetuus Germanicae libertatis
hostis esset, nunc vt inperii membrum pro amico esse ha-
bendum. FORSTNER. *Epist. Pac. Osnabrug. concert. scri-
pta prid. Kal. Oct. 1674. p. 42. seq.* Sane horum patriae
ad salutem conceptae rationes vt tutissimae sunt;
ita optimae. Si quoque ad decus externum Germa-
niae respicias, ratio eorum est prudentissima. Nul-
lum enim Vasallagii Gallici nexus Germaniae nitorem
adtulisset, tot tantisque regum potentissimorum iam
iam firmatae decoribus atque explendescenti. Alte-
ra uice eadem haec quaestio, quum Galliae Rex in Bel-
gio Hispanico diuersas caperet terras, est uentilata. *uid.*
FORSTNER. *d. l.*

§. XII.

Quodquod salubre aequilibrii principium licet eui-
dentissimis nitatur rationibus, illud tamen, ad conseruan-
dum, ac si non esset iusta & uera bellum uicinae nimi-
um excrescenti potentiae interendi causa, quidam existi-
mant, vt Ill. IVST. HENN. BÖHMER *in Iur. Publ. Vniu. tiam pro*
Part. Special. L. 2. c. 1. §. 9. GRIEBNER *in Iur. Nat. Lib. 3. iusta belli*
c. 8. §. 3. Hocce principium non ciuilibus tantum felicitatis *causa non*
munimenta rescindere, sed & mille innocentium homi- *habent,*
num *exami-*
natur.

num sanguine expiari, quando se insinuat arcanis principum rationibus, nimis audacter a non nemine statuitur. *conf. Dn. FRID. VLRIC. PESTELII Profess. Rimel. Diss. §. 10. qua laruam Ictorum opinionibus inuidiae plenis detrahere cupit.* In medium producant Henrici IV. regis Galliae exemplum, qui liberas aduersus gentes bella suscepit, immo nos addimus Philippum I., cui sub religionis specie non vnus sufficebat mundus. Ast haec exempla nihil ad thesin nostram evertendam faciunt. Quum enim neque religio neque ratio reprimat potentiorum inbecillioribus dominandi adfectus, quis non metum nimis potentiae crescentis pro certo habeat. Nicht eine blosser Uerberedung/ auch nicht die Berechtigtheit der Waffen kan demjenigen ein Befehl geben/ welcher der Waffen mächtig ist/ eleganter scribit ROHAN in *Trutina Statuum Europ. disc. II. p. 25.* Quare GROTIUS de *I. B. & P. L. II. c. I. §. 17.* sine dubio ita sensit: Si potentes aequilibrium transgressos nobis nocituros esse certo sciamus, arma esse accipienda. Et Dn. GLAFFEY *L. IV. §. 97.* im Vernunft-Recht Grotium de aequilibrio plane non loqui putat. Sic etiam Pufendorffius diu iam statuit, *quod si probabile tantum sit certum,* eius modi potentem alios aliquando inuasurum, eius esse potentiam infringendam. Sed regerunt aduersarii: *Quisquis dicit ob delicti futuri suspicionem metumque bello quem posse grassari, uidetur id eadem defendere posse ratione ac opera, qua defenduntur exempla caedis cruentae, qua Antoninus Bassianus Caracalla saeuit in fratrem & conlegam inperii.* His enim respondemus: plane disparem esse rationem inter nostrum argumentum, & inter exempla ab aduersariis adducta. In Caracallam enim non quadrat aequilibrii conseruatio, quam tamen in nostra specie subponendam habemus. Libidine regnandi potius odioque in fratrem maxime detestando ille con-

ptus

ptus laeuiit, neutiquam ex intentione aequilibrium conseruandi, quum Gera frater nullo modo quoad potentiam excrescebat, quem nihilominus in pari secum gradu constitutum adeoque minime metuendum ex mera crudelitate & monarchiae contra Patris uoluntatem adfectione e medio sustulit. Ideo neque exempla illa quadrant, quando inducuntur *Iac. Clemens Henricum III. & Rauaillacus Henricum IV. Galliae reges, occidentes, quorum malitia pectore antehac clausa, non esset punita, nisi prodisset foras.* Namque illi ex dicta ista malitia & turpi infestissimoque animo nefanda eius modi scelera patrarunt. Id quod neutiquam in iusta aequilibrii conseruatione euenire potest, quum publici conmodi saltim constantia per illud inconcussa retineatur.

§. XIII.

Bellum uero quouis modo euitandum esse uolunt, *Aduersa-
riorum
rationi-
bus fit sa-
tisfactio.* id quod uariis in scenam proferendo mediis ostendere adlaborant. Diuinam dicunt expectandam esse prouidentiam. Quam obiectionem nitide soluit CLERICVS in *Lo-
gica p. 91.* A miraculis enim inter Hebraeos ad nostra tempora non ualet consequentia. B. GVNDLING iis breuibus respondet Christi uerbis: *Du solt Gott deinen Herren nicht versuchen. Part. V. §. XI. Gundlingianor.* Porro, pangenda esse foedera; qui uero hanc fouent sententiam, nobiscum conuenire, ostendit GVNDLING. *c. I. §. XII.* Adiicit interim ibi obseruationem, quod pacta saepius alios non terreant. Exemplum uidemus in Ferdinando II. qui Iacobo I. foedera inienti inridebat, bene callens, quod eo non sit animo, ut bellum inchoet. Sed quid mirerur huius sententiae defensores tanta animi contentione saniora respuentes dogmata, falsa pro ueris uendentes. Potentiorum causas & publicae utilitatis fundamenta iux-

ta priuatam dimetiuntur aequitatem §. IX. b. vnde perquam adposite & false eos perstringit GYNDLING c. I. quando ita sermocinatur: *Destwegen sind die Herren in der Hoff-Schule unangenehm / weil sie nach ihren abstracten Begriffen und Gedancken / nach ihren Sententzen und Lehr-Sprüchen auch von den affairen grosser Herren urtheilen wollen und sich indessen bereden / daß was in signo rationis possibel, auch auffer ihrem Gehirn sich also verhalte und möglich sey.* Dergleichen iusticia als sie sich einbilden / ist freylich nach dem Ausspruch Carneadis, mera stulticia. *Et haec sane est ratio, quare multa principi statuant non licere, quae priuatis vt plurimum denegantur.*

§. XIV.

*Vfus do-
ctrinae de
Aequilibrio.*

Ex his, quae ratione aequilibrui inter Europaeas Potentias perpetuo obseruandi, apertius aliquando forte, quam par erat, adduximus, vnicuique palam est, consistere hocce aequilibrium in necessaria repressioe maioris potentiae, quam vicinus Rex uel Princeps in uicinae sibi prouinciae damnum vsurpare poterit, ac fere sine dubio vsurpabit. Vnde porro sequitur, quod aequilibrui istius conseruatio singularem vsum habeat ac certissimum spondeat reipublicae istud obseruanti commodum & emolumentum. Bilance nimirum iusto modo obseruata, secure omnino populi regiones suas incolent, commercia augebunt, agros, vrbes, siluas & caeteros publici sui conmodi fontes in felici statu sustinebunt, quin etiam emendabunt & ad haeredes optatos ac legitimos in dulci quiete sub laetissimis pacis frondibus transmittent. Milites ob merum instantis periculi cum insigni rerum familiarium damno in multitudine horrenda alere nequitiam opus habebunt subditi, multo minus hostium inuasiones bellique truculentissimi inconmoda & perniciem extimescent.

scant. Florebit ex aduerso omnis negotii honestioris, artiumque tum liberalium tum quoque mechanicarum & almae mercaturae exercitium & incrementum B. GVNDLING *Diss. de statu Hobbesii naturali c. VIII. §. 12.* nec non in conlegio ad ius Nat. cap. VIII. §. 12. it. in GVNDLING. *Part. V. Generosiss. Dn. ab HVLDENBERG, Diss. de Aequilibrio vt & Dn. LEHMANN in Trutina, uulgo Balance Europae norma belli pacisque haecenus a summis Imperantibus lubita.*

§. XV.

Qui itaque primo tantum publici status aliiue interfuit spectaculo, quid de sequenti quoque iudicandum sit quaestione facile uelut acu tetigerit: An scilicet per alterius regionem cuius armata manu transire liceat? Negatiuam defendentes sententiam, vt PVFENDORFFIVM *de I. N. & G. L. III. c. 3. §. 5.* ZIEGLERVM & GRONOVIVM ad GROT. *de I. B. & P. L. II. c. 2. §. 13.* rationibus ex abstracto subtilioris Philosophiae abyfso petitis quidam refutare student uid. *Dn. PESTEL c. 1. §. XII.* Non enim quidem adducti auctores ratione politica negatiuam suam sunt anplexi sententiam, siquidem ab argumento à priuato agro, in quo tertio seruitus non est constituta, ad vniuersa & tota territoria concluderunt: Interim isti Iuris Naturae interpretes ab adfirmantium sese partibus minime etiam stare posse, uiderunt quidem, licet explicitam & ueram quaestionis non perspexerint rationem. Immo peruersa imaginatio astutum conposuit ratiocinium: *Si natura uoluit finem, nempe suum cuique tribui, illudque forte ablatum recuperari, uoluit etiam medium unicum & necessarium, sine quo suum cuique tribui nequit. Uerum prius esse in oculos incurrit, quare posterius foret falsum. Quum tamen per aerem uolitando nemo ingredi possit alienas regiones suumque recuperare, uel etiam commercia exercendo indigentiae suae succurrere.* Nec ab huius sententiae patrono facta est distinctio inter

id, quod ui aut iure fit. Indicat hoc adiectum ibi exemplum Regis Sueciae dicentis: E Dania in Poloniam sibi eundum, in quam quae uia ducat, e tabulis geographicis perspici posse, nam milites per aerem uolitando pallio insidentes, non posse transuehi. Sed facilis hocce ad argumentum est responsio: Publicarum enim rerum decisionem non e positiuo quodam iure privato esse petendam, supra cum Politicis in aequilibrii iusta aestimatione iam iam docuimus. Quare Iuris Romani adcersitae leges, vt L. 20. *Si seruit uind.* L. 44. §. 10. *de Legat.* 1. ne quidquam hic operantur. Num, quaeso, quilibet tertius ad id est constitutus, vt bonorum cuique tribuendorum dispensator sit? Regeris forte concedendo, quod tertius non statim sit dispensator, quia qua ratione sibi hocce adsumat officii, non semper adpareret; interim, dum uiam per suam regionem alteri praeccluderet, media ipsi necessaria subtraheret ad suum perueniendi. Ast responderetur: Tertii quidem esse alteri suum tribuere, modo id sine alterius fiat damno. Quodsi enim suum alteri tribuendum cum mearum possessionum insigni & iniquo detrimento sit coniunctum, tunc egomet sum proximus mihi & mei ipsius quoque officii est hanc regulam: Si in cuique tribue: in meum conmodum prius, quam in alterius vsurpare. Posset nimirum alter suum sibi tribuendum quaerens, inpetrato suo sibi tribuendo, peculiari desiderio duci mearum possessionum quasdam specioso sub titulo adripiendi, aut meam regionem in transitu desolandi, uel alia ratione meo damno emolumentum sibi statuendi. Tunc omnino iuris & officii mei esset eiusmodi damna uel dolus metuendo principiis obstare & initio cauere, ne vltimus dolus sit peior priori. Quis enim uicini regiminis moliminibus adsurgentibusque armis tutissimam haberet fidem, nisi simplicioris ingenii caput, hoc sustinebit.

CAP.

CAP. III.
DE
IURE NATURAE UNICO IURIS-
PRUDENTIAE PRINCIPIO.

SVMARIA.

I. <i>Thesis veritas debitis conrobora-
tur probationibus.</i>	X. <i>Syllabus LL. Romanarum ex aequi-
tate profuentium.</i>
II. <i>Iurisprudentiae fundamentum est
Ius Naturae.</i>	XI. <i>HVG. GROT. de Iure Ciuil. Rom.
sententia recensetur &
XII. expenditur.</i>
III. <i>Id quod ex obiectionum refuta-
tione demonstratur.</i>	XIII. <i>Obligatio, vt commune legis ro-
quisitum, e Iure naturae est desu-
menda.</i>
IV. <i>Ius naturae commune scientiarum
est principium.</i>	XIV. <i>Uterior praecedentium expla-
natio.</i>
V. <i>Multi in uita casus nullum alium
nisi Ius Nat. exposcunt iudicem. u. s.</i>	XV. <i>Summa doctrinae cum Epicrisi.</i>
VI. <i>Si de foederibus, nec non</i>	XVI. <i>Prudens circa Ius Naturae &
leges</i>
VII. <i>Controuersis inter Illustres
quaestio oritur.</i>	XVII. <i>Observatio</i>
VIII. <i>KESTNERI examinatur sententia</i>	XVIII. <i>Iudicis & ICti munus.</i>
IX. <i>Ius Ciuil. auctorem Ius Naturae
adgnoscat.</i>	XVIII. <i>Conclusio.</i>

§. I.

Quo autem Ius Naturae, tam absolute quam hypo- Variis
thetice spectatum, vt Iuris Ciuilis principium, eo hoc de-
firmius imis infigatur animi praecordiis, quasdam monstra-
adhuc adiacere probationes, erit necessarium. Demon- bitur pro-
stratum quidem est, uariisque hinc & inde exemplis proba- bationi-
batum iuimus, quanta sanctissimi Iuris Naturae in Iuris- bus.
prudencia sit adplicatio facta, & quam haut raro eius ad
principia ICti Romanorum in fori caussis respexerint:
interim vt ea, quae iam praeoccupauimus, uiuis quasi
adumbrentur coloribus, quaedam thesin conroborationia
adiiciamus argumenta. conf. M E V. *Prodrom. I. Iurisprud.
Gent. Inspect. ult.*

§. II.

§. II.

Iurispru-
dentiae
nullum
aliud nisi
Ius Natu-
rae esse
potest fun-
damen-
tum,
quum ta-
men o-
mnes sci-
entias
quoddam
adgno-
scant.

Quod, quaeso, aliud si Ius Naturae demas, uerum Iurisprudentiae putares esse principium? Esse commune quoddam inter scientias, quo inuicem cohaerent, uinculum, quo ab vno quasi capite ductae animantur, non a deo ἀποδιορύσσον uidetur. Vnde CICERO in *Oratione pro A. Lin. Arch. Poeta*: *Omnes, ait, artes, quae ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam uinculum & cognitione quadam inter se continentur.* Quaelibet tamen scientiarum peculiare quasi fundamentum proprio suo iure sibi uindicare uidetur. Sic Ius quidem illud naturale, quod in sana ratione fundatur, commune Iurisprudentiae esse debet principium IO. SCHILT. *de uera, nec simulata Iurisprud. c. l. §. 14.* Omnis enim lex positua ex naturali aequitate interpretationem capiat: Attamen ea, quae inter homines exercetur, iusti, honesti & decori doctrina potissimum Ius hoc naturale suo quodam iure pro fundamento sibi proprio adsumsit. *conf. GAROCCIVS Diff. de Usu Iuris Naturae in statu civili.* Eandem defendit nobiscum sententiam JEAN DOMAT *les loix Civ. dans leur ord. natur. cap. XIV. per tot. To. I.* quando uel in hunc modum scribit: *Toutes les matieres du Droit Civil ont entre elles un ordre simple & naturel qui en forme un corps, ou il est facile de les voir toutes, & de concevoir d'une seule vûe en quelle partie chacune sa place. Et cet ordre a se fondemens dans le plan de la societè qu' on a expliqué.* Quanta in Romana Iurisprudentia Iuris Naturae obseruatio sit cultusque, uel ex eo uidere licet, quod tam saepius in Corpore Iuris Ciuilibus ad illud prouocetur. Inspiciamus tantummodo ipsam Iuris definitionem, nonne hoc ut *ars boni & aequi* nobis traditur. *L. I. pr. de I. & I.* Sic quoque CICERO *Ius Ciuile* definit, quod sit *aequitas*, constituta iis, qui eiusdem ciuitatis sunt, ad res suas obtinendas.

das. conf. CAROL. SELUACHIVS *de Orig., ethymo & praestant. Pand. ad cit. L. 1. & 3. de l. & l. apud Ill. EV. OTTONEM in thes. Iur. Rom. To. I. it. GEORG. LOPEZ MADERA animaduers. c. 1. §. 1-9. apud Eundem To. III. p. 429., nec non CONSTANT. LANDIVS ad cit. L. 1. ibid. p. 1309. Dein, modo de iudicis religione in iudicando sermo passim est, *uid. L. 29. in f. π. ad L. Aquil.*, modo in iure mentio fit aequitatis, quae mouerit Praetorem, vt a stricto iuris rigore recedat. Adcedit, quod Iurisprudencia in tot tantisque regulis, iuxta quas fori conponuntur disceptationes, ipsum Ius Naturae obseruet, quas uel generales uel etiam speciales legislatoris prudentia publicaeque salutis utilitas necessitasque sic postularunt, vt pluribus a ICto in *L. 51. §. 2. ad L. Aquil.* demonstratur. Hac enim ratione sine alius cuiusuis normae constitutione facile determinari poterit, quousque aliquid in republica uel praecipendum uel prohibendum uideatur. Longe maior profecto in foro oriretur dissensus sententiarumque discrepantia, nisi pleraque fori negotia expressis hisce in Iure Naturae fundatis legibus essent definita. Easque certe, si in genere ad Iuris Naturae principia in foro obseruanda semper fieret respectus, quilibet pro sagaci ingenii sui modulo propriis adsequeretur meditationibus. Mala exinde propululantia *SENECA de benef. L. 1. c. 5. sequentibus exhibet uerbis: Quorundam acumen nimis tenue retunditur & in se saepe replicatur. conf. B. THOMAS. in Iurisprud. iudic.* Inde quoque euenit, quod nonnulli de apicibus iuris Romani quam acerrime inter se digladiantur, quum tamen eius modi disputatio, teste *VLPIANO in L. 29. §. antep. D. mand.* nihil aliud sit, quam de rebus prope contemnendis, nec adeo seriis altercari, de quibus hominis peruicacis & contentiosi esse uideatur anxie disputare. Illustrat dicta *l. 2. C. de prec. inp. offic. l. 9. §. 6. D. de ademt. tut. uid. supr. Cap. 1.**

M

Sect.

Secl. 1. §. XI. Interim quam bene monet L. B. DE LYNCK. *Resol. Iurid. resol. 115.* Praetextum aequitatis aduersus legem audiri non debere.

§. III.

*Vltior
illustratio
cum obic-
tionum
refutatio-
ne.*

Neque obstat, quod Ius Naturae in legibus latis saepe fit neglectum, immo in iis, quae hodiernum feruntur, interdum non adtendatur. Fac enim, in omni Iuris Ciuilibus lege, tam ueteri, quam recentiori hoc ita contigisse, non tamen ideo ualet conclusio: Ergo Ius Naturae non est Iurisprudentiae principium. Nam, quod ad legem Romanam spectat, Iuris Naturae regulas maximam in ea partem obseruatas esse, §. X. b. demonstrabitur. HUBER. *praelect. P. 1. p. 79.* Et concedamus, etiam Ius Ciuile Iuri Naturae quid detraxisse, id certe non tam *praeceptiue*, quam *permissiue* factum inuenies. IO. SCHILT. *cap. 1. cit. loc. & infr. §. XVI. b.* Exinde tamen non statim sequitur, dari Ius Naturae *praeceptiuum*. Sed dicta SCHILTERI ita capimus: quod Iure Naturae multa sint prohibita, quae lex Ciuilibus publicae utilitatis gratia permittit. Sic hoc iure marito adulteri & adulterae occisio est licita, miles liberis legitimam recte demit, et L. 7. D. de legib. L. 237. de V. S. legis esse uirtutem *permittere*, dicitur. Quod III. SAM. de COCC. *Iur. Controu. lib. 1. tit. 1. p. 31.* ita explicat: Permissionem legis uirtutem esse, neque ad quoslibet actus libertatis naturalis pertinere, sed ad eos tantum, quibus prohibitio iuris antea obstabat. Ideoque Ius Naturae *permittere* non posse, sed legis permissionem merum esse iuris Ciuilibus effectum. Non est, ut ueterum de iuris Naturae *permissiui* existentia opiniones recenseamus, interdum sat ridiculas. Sufficit, quod praesentis aevi in Iure Naturae excolendo uiri prudentes decantatae eiusmodi doctrinae diu nuntium miserint, quales GROTIOS, PVFENDOR-

DORFIOS, THOMASIOS, GRIEBNEROS, GVNDLINGIOS inuenimus. Ius Ciuile determinat Ius Naturale, aut addendo nempe aut detrahendo. Vnde VLPIANVS: *vbi addimus Iuri Naturali uel gentium, fieri Ius Ciuile.* Sic Romani contra naturae legem saeuissimas in patria potestate regulas obseruabant. Liberorum conditio seruorum peior erat. Patres liberos occidere, ter uendere poterant. GERH. NOODT. *Probab. II, IX. p. 64.* ABRAH. a KERCKRAD *Diff. de Iure patrio.* Sed uenia Romanis hic danda erit, siquidem pleraeque gentes patria potestate abutebantur, ut de Germanis TACITVS, *de Iudaeis* locus EXOD. XXI, 7. testatur, Quaedam porro apud Romanos ex mera legislatoris uoluntate proueniebant, ut materia *de testamentis, de concursu creditorum, de SCo Velleiano & Macedoniano.* Quod ad recentiores pertinet leges, Ius Naturae ut apud Romanos, ira & hodie à publica utilitatis ratione non est separandum, sed politica prudentia temperandum. uid. CAP. II. SECT. III. Neque nobis contrariari uidetur L. I. de I. & I. vbi PAPINIANVS dicit: *Ius Ciuile est, quod ex legibus, Plebiscitis, SCis, Decretis Principum, auctoritate prudentum uenit.* Quod enim aliud nisi Ius Naturae horum omnium fuit fundamentum? Id quod probant ea, quae adfert VLPIANVS in L. 6. eod. quando Ius Ciuile definit, *quod neque in totum a naturali uel Gentium recedat, neque per omnia ei seruiat.* uid. §. IX. b. Quapropter & ipsa lex Romana illam quae ei tribuitur, laudem, quod omnium legum sit mater, iure meritoque meretur. ARTH. DVCK L. I. c. 2. §. 4. Conposita est enim ex sapientissimis legibus *conf. Biblioth. raisonn. To. III. p. 397.*, vbi de III. OTTONE sermo est. *Notre Auteur indique, dans l'occasion les choses, en quoi il croit, que le Droit Romain tire sa source ou des Loix de Moïse, ou de celles de la Philosophie de Platon. conf. BARBEYRAC Diff. de l'origine des loix Civiles.* Haec igitur,

tur, vtpote quae cum Iure Naturae uel maxime conuenit, solidissima exhibet principia, & certe nisi tantum prudentiae ac rationis in ea contineretur, sane eam Imperator rerum intelligentissimus non inspiciendam iudicasset & recognouisset. §. 6. I. in Proem. III. de LVDEWIG. in uit. Iustiniani Imp. HAHN ad WESENB. Tit. de legib. n. 2. Sed instas: Ex diuersis saepenumero IureConsultorum de vna re secundum leges iudicantium sententiis facile haec formari potest conclusio: Ergo Ius Ciuile Romanum non vnus nititur principiis. Uerum regeritur: Diuersitas ea in sententionando non in legem, sed in lectores potius, legem saepius non recte intelligentes, aut sinistre eam adplicantes, aut innouandi pruritu captos, recidit. B. THOMAS. de aequitate cerebrina. Non opinione, sed naturali ratione Ius Ciuile Romanum esse constitutum, solidissimis contra aduersariorum tela rationibus IO. SCHILT. c. I. §. XII - XVI. euincit. Ad eam quae mouetur, obiectionem, quod *leges ciuiles saepius mutarentur uel tacito populi consensu, uel alia postea lege lata* §. pen. I. de I. N. G. & C, quare earum ratio esset inconstans atque incerta, cum communi schola Idem regerit: Quod ratione legis cessante, eius quoque cessaret dispositio. Ius enim Ciuile uti ex certa ratione est introductum, ita, contraria existente rursus tolli potest, quum leges positivae omnes, ut ut certa ratione nitantur, sint mutabiles. Acutissime sermocinatur B. GUNDLING in Discours über die Politic Cap. IV. p. 102. & Cap. V. p. 182. Der Legislatur höret sein Tage nicht auf / bald wird dieses / bald jenes changiret / destwegen muß man sich nicht wundern / wann die Leges immer geändert werden. Conf. TACIT. Lib. III. Annal. cum notis AMELOT. Eam denique obiectionem solidissime refutat, quando iura ciuilia uel placita tantum Principum esse, adseritur §. 6. I. de I. N. G. & C, quae etsi dura & iniqua, tamen tenere

nere sit necesse. *L. 21. D. qui & a quib. manumiss., uel opinio-
nes meras Iureconsultorum, §. 8. I. de I. N. G. & C. qui in
diuersas sectas abire proclives, L. 2. §. ult. uers. hi duo de O.
I. ideoque certam non adesse rationem.* Ostendit ibi §. XI.
artificum dissensum certitudini & ueritati huius artis ne
quidquam praeiudicare, quum, non quid conligatur, sed
quomodo, uidendum sit. Quid igitur iuris ueritati ac
certitudini peregrinae derogare possunt coniecturae, se-
quiorum casuum figmenta, idque genus alia dialectica in-
pedimenta. Simili modo lex ut ut dura, certa ratione
saepius non destituitur, sed publicam respicit utilitatem.
Supr. CAP. I. SECT. II. §. XIV. & infr. Cap. III. §. XVI.

§. IV.

Sicuti omnium sententiarum commune, ita Iuris-
prudentiae in primis proprium principium, quin Ius Na-
turae statuamus, neque aequitas, neque sana ratio uetant.
*Naturae lex, ut inquit CICERO L. III. c. 15. de offic. commu-
niam hominum uilitatem spectat.* Idem est, ac si dixisset: *arum est
Aequitas nascitur in Iure naturali & sensu communi, vn-
de naturalis iustitia uocatur in L. 3. §. 7. w. de excus. tutor. Prob. II.*
Cuius naturalis iustitiae, ut *PAVLLVS ad Rom. II. docet,*
tanta in hominum animis uis est, ut uel nolentes & in-
uitos nos cogat, non tantum in aliis, uerum etiam in
nobis iniustitiam damnare. Quare Ius proportionem
Arithmeticam, aequitas Geometricam seruat, & regulae
Lesbiae comparatur. Illud legislatori, hoc iudici magis
conuenit. *conf. MARQUARD. FREHER. comm. de aequi-
tate To. IV. p. 371, apud III. EV. OTTONEM in Thes. Iur. Rom.*
Caetera ICTOS Romanos diuersis uisionibus Ius Naturae
considerasse, ostendit *B. GVNDLING in Iur. Nat. §. 2. in not.*
Iurisprudentia in eo tota est occupata, ut suum cuique
tribuatur, & iniuriae aliorum depulsentur, adeoque uitae

ciuilibus honestas & communis vtilitas conferentur. Quis
 Iurisprudentiae finis est alius, quam bono publico, cui
 nati sumus omnes, aequis & prudentibus consulere legi-
 bus? Recurras uero ad quasuis populorum leges, consti-
 tuta & consuetudines, & uidebis omnium commune Ius
 Naturae esse principium, sana quidpe ita suadente ratio-
 ne. Exemplum praebet prudentissima PRUSSIAE OR-
 DIN. de an. 1612. cuius uerba ita sonant: Da sich ja et-
 niger Fall/ der in gegenwärtiger unserer Ordnung nicht
 begriffen/ künstlich begeben und zutragen würde/ so
 soll derselbe „ „ „ „ ex aequo & bono der Sachen Um-
 stände und Gelegenheit nach gerichtet und geurtheilet wer-
 den. Cum qua constitutione conueniunt ea, quae I E A N
 DOMAT cit. loc. livre praelimin. §. 23. scribit: *S' il pouoit
 arriver quelque cas qui ne fût réglé par aucune loy expresse
 e écrite, il auroit pour loy les principes naturels de l'èquité,
 qui est la loy vniuerselles qui s'étend a tout. &c. uid. L. 2. §. 5.
 in fin. D. de aqu. plu. L. 7. D. de bon. damnat. l. 73. D. §. 7. de
 excus. tut.* Quod ideo ius, seu quae constitutio aequi &
 boni fundamento haut nititur, reipublicae salutem non
 promouet, sed summa imis confundit statusque publici
 ruinam adcelerat, nedum illum instauret atque confirmet.
 Huius principii tanta in omni uitae genere sit auctoritas,
 ut illae etiam societates, quae alias laudem non meren-
 tur, eo carere non possint. Eius, teste CICERONE de
Offic. L. II. c. XI., tanta uis est, ut nec illi quidem, qui ma-
 leficio & scelere pascuntur, possint sine vlla particula ius-
 titiae uiuere. Quin etiam leges latronum esse dicuntur,
 quibus parent, quas obseruent. Vides in omni negotio,
 quamuis turpe sit, tamen ex communibus Iuris Naturae
 regulis semper iusti & aequi magnam esse obseruantiam.
 Nil igitur restat, quam ut ex generali, non dicam prae-
 sumptione, sed firma regula indubitatum hoc eliciamus
 axioma:

axioma: Ius Naturae vnum esse Iurisprudentiae principium. conf. MEV. *ad Ius Lubec. quaest. praelim. l. n. 17.*
 KLEIN *Diss. Iurid. p. 1158. seq.*

§. V.

Quo firmiori thesin adhuc nostram argumento con-
 roboremus, illud vtique haut minimam rei adferre lucem
 uidetur, quod multi in uita humana casus eueniant, de
 quibus nulla legum ciuiliū quidquam decernit, & qui
 ea propter uix aliunde, quam ex Iure Naturae dilucidari
 & secundum illud conponi possunt. *uid. §. praecedentem.*
 Qualem ergo casus illi iudicem exposcunt? Non certe
 uirum profunda iuris tantum Romani notitia instructum,
 sed bonum iusti & aequi aestimatorem postulant, qui sub-
 tilitatibus inanibusque, queis cum theoria tum practica
 studia turbari solent, quaestiunculis spretis, fontes boni
 & aequi intelligit, eosque adplicat. Vnum peruersae
 praxeos adferre liceat exemplum, quando videlicet here-
 dibus etiam de credulitate iuramentum concedit subple-
 torium. Quem quidem errorem MEVIVS in *Decis.* sat
 grauibus reiicit rationibus. Interim non inique dictum
 putamus, si errorem in praxi hoc passu ius fecisse dici-
 mus. conf. STRYK. *Caut. Iur. p. 287.* Sic uarios in mate-
 ria de appellatjonibus in praxi naeuos exhibet HVGO *Tr.*
de Vlu & abusu appellat. Quum enim permulta legibus
 praeclare essent constituta, ea Ictorum ingeniis pleraque
 corrupta ac deprauata sunt. *uid. CICERO c. 12. pro Murae-*
na, Supr. Cap. I. §. XV. circa fin. & infr. §. VI. Sua sane
 excellunt sapientia, & vt in testimonium a nobis addu-
 cantur, merentur illa TRAIANI BOCCALINI dicta,
 quando *P. I. relat. 41.* ita sermocinatur: *Der sey im Re-*
giment nöthiger / der discret und leutselig / und eine Sa-
che der Billigkeit und Vernunft nach / welches nicht in
 den

den Büchern beschrieben / zuermessen weiß / denn der in Rechten fast gelehrt oder super gelehrt sey. Ea nimirum huius auctoris mens est, vt principalium rerum adiutores Iuris Naturae praecepta quam exactissime calleant, quo legum uirtutes & uitia cognoscere, quando in casu oblato dispensatio locum inueniat, nec ne; & quando lex forsitan sit mutanda, salubre tunc consilium dare queant *uid. Supr. Cap. I. §. IV., nec non Diss. nostra: De Princip. iur. circa Vocat. litterati cit. loc.*

§. VI.

Sic quaestio de foederibus, nec non

Argumenti nostri ea est conditio, vt paucis quibusdam exemplis illud inlustrare opus habeamus. Formetur u. c. de foederibus populi reique publicae salutem uitaeque humanae ac tranquillitatis vniuersae securitatem concernentibus aliqua quaestio, ea sane nullo ex iure alio, quam ex vniuersali Iuris Naturae principio diiudicanda ueniet. Quis, amabo, foederum finis est alius, quam vt pax conseruetur aut amissa recuperetur. Adprime BESOLDVS *Diss. de foederib. cap. I. n. 2. Foedera, ait, faciunt ad securitatem in pace, ad auxilia in bello; imo foedera sunt uelut artifices, quibus consilia callida & conatus nefarii improborum aduersariorum destruuntur, evertuntur, & in nihilum rediguntur.* Hominum quidem arctissima ad se inuicem conseruandos esse debet coniunctio, nunquam uero coniunctio haec, experientia docente, tanta est, vt in quiete sua constanter uiuentes, iis, quae natura forsitan subministrat, sine facta ab aliis laesione ex animo & in pace fruantur. Quid ergo aequius, quid maioris est iustitiae, quam vt ea foederibus pangendis inseruientia quaerantur media, quae ad nos defendendum auxilia, iniurias vlciscendi uires, & publicae securitatis firmamenta nobis subministrant atque consuadent.

Ea

Ea autem, quae in bello ac pace decora sunt, non e Iure Romano, non ab edicto Praetoris, sed ex intima penitus Philosophia sunt haurienda. Illustrat dicta Dn. GLAFEY *im Vernunft-Recht* §. 174-76. p. 595., quando foedera, Alliancen, Regum & potentiorum, cum regulis, quas lex Romana de societate inter priuatos seruanda dedit, non conuenire, ostendit. conf. SCHVLTING *ad tit. w. de pactis* §. 2. Quis modus, quae temporum ratio, quae circumstantiarum bene respondens comparatio, quae denique in iis ineundis obseruanda sit norma, vt iuri nostro nil detrahatur, neque a iure nostro recedatur, non profecto Iuris Ciuilis lex, sed lex naturalis illa nobis conmonstrat. conf. B. THOMAS. *iur. iudicial.* Romana quidem prudentia multa de inuiolabilitate pactorum, *uid. tit. w. & C. de Pact.*, de foederibus sancte seruandis exhibet praecepta: quae uero ad singularem rerum publicarum salutem, vt u. c. interdum a certo etiam foedere recedatur, spectant, non tradidit. conf. GERH. NOODT *cap. VII. de pact. & transact.* Fides quidem ex generalissimo Iuris Naturae praecepto vt semper ita quoque in foederibus in primis est seruanda PVFEND. *de O. H. & C. L. I. c. 3. §. 9. 15.* ibique TITIVS *in not.* Sic CICERO *L. I. de Offic.* Romani Imperatoris calliditatem non adprobat, qui ad aliquod dies inducias cum hoste iniens, nocte depraedabatur, quae hostis erant. Accidit tamen aliquando, vt foedera iuramento licet inita, seruari non debeant. Quodsi enim salus publica copiis confoederato mittendis periclitetur, eas non mittendas esse censemus. Foedera enim non ad destructionem, sed reipublicae conseruationem sunt inuenta. v. PETER MVLLER *in praesid. dom. illustr. c. 9. posit. 7.* & ualde elegantem *Diff. OBRECHTI de foederibus inaequalibus.* IENET *histoire des Prouinces vnies ad Ann. 1672*, vbi Gallorum regi LVDOVICO XIV. a Belgis facta responsio in hunc sensum legitur:

N

tur:

tur: Ein jeder Staat hat seine Grund regeln, darnach er sich richten muß. Sein wesentliches interesse bestehet in seiner Selbst-Erhaltung. Diese innere Pflicht ist allen auswärtigen Ansinnen vorzuziehen. Man wird durch keine Bündnisse verpflichtet sich selbst und seine eigene Wohlfahrt eines andern Unternehmungen aufzuopfern. *RGVNDLING Cap. XII. §. XXVIII. c. l. vbi illud pro reuocatione non aestimat, si ex post facto sine culpa mea moraliter impossibile reddatur pactiois inplementum, nec, me fortunisque meis saluis, effectus dari queat. Miseram certe sapiunt politicam, quae de foederibus in perpetuum seruandis IO. ADOLF HOFFMANN in der wahren und falschen Staats-Kunst L. IX. adfert. Confoederatos certe sub specie fictitii interesse proprii defraudare nefandum est crimen. Quo saepiuscule FERDINANDVS CATHOLICVS se polluit uitio, qui LVDOVICVM XII. Galliae regem decies & amplius se fecellisse ipse fatetur. AMELOT de la HOVSSAYE p. 15. obseruat. ad foedera princip. Plane MARIA Scotiae regina congregatis Scotiae foederatis, vt promissis stetur regiis, monentibus dixisse legitur: Promissorum fidem a Principibus exigendam, quatenus praestare ipsis expediat BVCHANANVS bist. Scot. L. 16. fol. 192. Interim illud ii utique effugiunt, qui rationibus Publici status ita suadentibus, a foedere deflectunt. Quodlibet enim foedus uti conditionis certa absoluitur. Illustre exemplum PVFENDORF de reb. gest. FRIDERICI WILHELMI lib. XV. §. 52-55. refert, vbi Germani Gallique de pace Westphalica Neomagi diuerse disputarunt. Excluditur tamen, vt exemplum demonstratum habet, omnis calliditas & confoederatos sub specie utilitatis publicae decipiendi praetexus. Foederum quidpe fundamentum est dictorum factorumque constantia & veritas, quae non laeduntur si a pacto eius modi receditur. Foedera enim siue pacta ruinam rei-*

publi-

publicae minantia non feruari debent. *Conf. CAPITVL. CAROLI VI. Inp. inuictissima Germaniae scepra iam tenentis Arr. II. Der (Friede) gleichwohl / so viel nehmlich zu Vorthheil der Cron Franckreich darinn enthalten / weil bekandtlich von Reichswegen der jetzt fürwehrende Krieg aus höchst triftigen Ursachen gegen gedachte Cron declariret worden / nunmehr zerfallen und nicht mehr verbindlich ist. Foedera certe pangens tacitam respexisse uideretur clausulam : Ne salus publica periclitetur. Quae etiam fuit caussa, quare Veneti absque consensu confoederatorum suorum cum Turcarum inperatore ann. 1478. pacem inirent, vt refert ANTON. BONFINIVS *Lib. V. Rer. Hungaric. uid. PVFEND. l. N. & G. L. IV. c. 2. §. 7. 8. & SAM. PVFEND. Diff. Select. Diff. de republ. irregul. Licet Principibus a foedere recedendi nunquam desit occasio. Exemplum in Friderico Wilhelmo uide apud Mons. TERLON memoires, nec non Mons. D'OSSAT T. II. lett. p. 359. Interim uid. CARPZOV. de L. R. G. Cap. VI. Sect. 2. n. 16. 17. COMINAEVS L. 2. Comment., qui in summo periculo & infortunio in cladem ipsorum principum & ciuitatum confoederatos non relinquendos esse, adsuadet. Doctrinam Iuris Ciuilis de pacto metu inito, adhibita limitatione, ualido inter caeteros exhibet, STRVV. S. I. C. Exerc. 8. n. II. VOETIVS & SCHILT. ad tit. D. de pact.**

§. VIII.

Inter Reges quoque Principesque, quod alterum pro-
 bationis est argumentum, controuersiae non e Doctorum
 controuersis, sed ex sanctissimis Iuris Naturae & Diuini
 principiis sunt diiudicandae. Souveraine Prinzen lassen sich
 nicht nach den Iustinianischen Gesetzen richten / sondern wollen
 die zwischen Ihnen sich hervorthuende Irrungen nach den
 Lehren der Vernunft beurtheilet wissen. *Dn. AD. FRID.*

GLAFEY §. 9. p. 3. *im Vernunft. Recht.* Sentit nobiscum **GROTIUS** de I. B. & P. L. I. cap. I. §. I. Adstipulatur huic sententiae **VASQVIUS** *illustr. controu. L. II. c. 51. n. 28. 30.* **ENGELBRECHT** *Diss. de usu Iuris Civ. in Iur. Publ.* **LAVTENSACK** *de ineptia decisione controuerf. Iur. Publ. ex Iure Rom. & Canonico*, aliique plures. In contrarium tamen abeunt uiri admodum docti, ea praesertim adducti ratione, quia in Camera Imperii Ius Romanum pro fundamento causas dirimendi sit constitutum. **LEHM.** *cbron. Spirens. L. IV. c. 21.* Immo adfessores Camerae Imperialis solemnibus formula: *Nach des Reichs beschriebenen Rechten zurichten/* adstringuntur. *Ordin. Cam. de anno 1500. §. die succession, & de anno 1558. P. I. tit. 57.* Ius quidem Iustinianum esse ius commune Imperii, ideoque in primis Principes, ut qui illud in terris suis receperunt, eo obligari, quidam uolunt. Interim alii auctores publica & priuata Principum secernenda, statuunt negotia; in posterioribus ergo Iuris Romani decisionem admittunt. Alii, an negotium cum subdito, an extraneo agatur, distinguunt, & posteriori iterum casu illud adferunt. Alii Ius Romanum in causis Principum decidendis locum plane non inuenire, uolunt. *uid. KESTNER Tr. de defect. Iur. Comm. in Rep. Germ. p. 78. §. 3. conf. B. THOMAS de naeu. Iurisprud. Iustin. & Diss. de perpetuitate debitor. pecuniar.* Caeterum agitata fuit haec quaestio inter **CONRINGIUM** atque **TABOREM**, quorum ille in *Tr. de auctorit. Iur. Iustin. in Germ. negatiuam*, hic in *Comment. ad Tit. C. de metat. & epidem. c. 5.* adfirmatiuam tuetur. Conringii sententiam sibi defendendam fumsit **LYNCKE** *Tr. de Iur. Iustin. recept. in Germ. p. 2. n. 6.* Et sane, si uerum & nos fateri uelimus, quomodo Ius Iustinianum feliciter ad praesentem Germaniae statum ob formae diuersitatem aptari possit, non est, quod uidemus. Non male **LVDOV.**

AB

AB HORNIGK *de lur. postar. c. 2.* differit: *Hodiernum imperium ex legibus Iustinianeis eruere, nihil aliud esse, quam lanam ab asino petere* add. dicta AVCTORIS informationis *Donawerd. P. I. p. 121.* quando ita fermocinatur: Es ist ein mercklicher Unterscheid zwischen den alten Lateinischen und teihigen Deutschen Könfern/und ist demnach ipsa totius Germaniae forma nicht aus den lateinischen Rechten / sondern aus den Reichs übligen Herkommen und alten Verfassungen zu nehmen. *conf. MEY. Part. IV. Dec. 290. CARPZ. Prax. Crim. qu. 109. n. 6.* Sic iuris Romani applicatio hodie erit frustranea, si eius doctrinam de pactis nudis, de iurisdictione inspiciamus. Et sane videmus, quam infelicitur res successerit illis, qui ex Iure Iustiniano de nostro imperii statu iudicare uoluerunt, vt Wesenbecio, qui Imperatori soli potestatem legislatariam in toto imperio adstruere ausus est, *uid. eius paratit. ad π . Tit. de Legib.* Interim tamen subsidium aliquod ex iure isto peti posse, haut negamus. *Supr. Cap. I. §. IV.*

§. VIII.

In ea autem, quam falsam putamus, *KESTNER d. l. KESTNERI p. 81.* perseverat opinione, ac si Principum etiam priua-^{sententia}tae lites, non e Iure Romano decidi possint, sed Ius Pu-^{examina-}blicum requirant iudicem. Prouocat inter alia 1) ad id, quod Principibus omnia ista iura, quae ad summam potestatem componendam spectant, conpeterent 2) quod Princeps solutus sit legibus priuatorum. *L. 31. π . de LL.* 3) quod in plerisque caussis Principum Ius Ciuile repudiatum, docente *SCHILTERO* in Iure Publico, *ITTERO de feud. imp.* & *SCHRADERO in Iur. Publ.* Ad primum eius quantum adtinet argumentum, iura Principum illa, vt foederum, tributorum & aliorum, quorum iniicit mentionem, e Iure Romano capere haut posse decisionem,

non negamus. *conf. HERT. de Superiorit. territorial.* Exinde tamen non sequitur: Omnes Illustrium controuersias priuatas e Iure Romanorum Ciuili minime decidi posse. Sic enim Bohemiae regem cum Philippo Valesio Rege Galliae in contractu ob ciuitatem Luccensem decisioni ultra dimidium renuntiasse, ex diplomate, quod adfert LEIBNITIVS in *Codic. Iur. Gent. Diplom. Part. I.*, constat. *Alterum*, quod eius concernit argumentum, obponere illi liceret textus contrarios, vt *L. digna uox C. de legib.*, ad quam uid. FERAND. ADDVENSIS apud III. EV. OTTONEM p. 564. *Tbes. I. R.*, nec non *L. 23. D. de leg. 3., §. ult. I. quib. mod. test. infirm.* GROTIUS de *I. B. & P.* III, 4, 2. STRYK. *Diss. de iur. licit. sed non honesti. cap. III. §. 2. 3.* VVLTEIUS ad *L. C. de caduc. toll.* magnifica distinctione litem sopire tentans, *lex imperii est*, inquit, vt princeps legibus sit solutus; *uox regnantis*, nolle uti lege imperii, sed uelle legibus, quibus solutus est, uiuere. Alii principem legibus a se latis obligari quoad *uim directiuam*, id est, in conscientia, non uero quoad *uim coactiuam*, vt ad eas obseruandas cogi possit, docent. FACHIN. *Controu. L. XI, c. 2.* LIMN. *Iur. Pub. L. II. c. 8. n. 45.* Sed nec eam distinctionem III. SAM. de *COCC. Iur. Contr. p. 42.* admittit, ex ea ratione, quia leges tantum feruntur inferiori a superiore *L. 4. D. de recept. arb. L. 3. & L. fin. C. eod.* At principem se ipso nec superiorem esse nec inferiorem, alium qui cogit, alium qui cogitur *L. 13. §. 4. ad SC. Treb.*, in vna persona haec concurrere non posse. Quum uero omnia plerumque a principum uoluntate dependent, *conf. STRYK in V. M. §. 9. de LL. SC. & long. consu.*, notatu digna sunt *Nou. XXIII. c. 2.* uerba: *Quis, IUSTINIANVS ait Imperator, tantae est auctoritatis, ut principem nolentem obedire legibus, ad id possit coartare?* Quasi Imperator dicat, principi per leges publicas multa licent, non autem

autem per leges decori & uerecundiae. Vt intelligendus est PAVLLVS L. 23. *D. de legat.* Interim haec tenus dicta de lege priuatis lata capias. Nam legum publicarum nexus hodie principes tenet, siquidem communi Imperii consensu leges latae omnes imperii subditos obligant, quo eloquio in publicis imperii legibus Principes etiam insigniuntur. *conf. DD. Iur. Pub.* hanc quaestionem fusius tractantes. Prouocatio, quod *tertium* est KESTNERI argumentum, ad plerasque principum causas iure Civili non diiudicatas, non remouent eam, quam secundo loco hic dedimus responsionem. Quapropter illae inter principes quaestiones, si u. c. de matrimonio, de testamento condendo, de tutela quaeritur, e iure Romano utique decidi possunt. *conf. ENGELBRECHT Diss. de usu iur. Ciu. in iur. Pub. GRIEBNER T. I. Sect. V. de praed. princip. imp. ex abusu iur. Iustin.* Aliud autem obtinere uideatur, si de principum iuribus in re quaestio uentiletur. Ex instituto GRASSVS in *conlatione iur. Comm. & Recept. Imp.*

§. IX.

Quartum uim thesios nostrae probandi illud quodque nobis sistit argumentum: quod Ius Civile ipsum ex Iuris Naturae uisceribus sit desumptum. Testes in hanc rem nobis adsunt aequae uiri in orbe litterato nostra aetate celeberrimi, ac multae in corpore Iuris Romani e Iure Naturae petitae leges. Sic CONRINGIVS ad *C. P. cap. III.* ait: *Qui uere est iuris prudens non potest non simul in legum aequitatem & usum animaduertere.* *Conf. L. B. de LYNK Volum. I. resp. XV. n. 31. & SCHILT. in §. III. b. cit.* Porro liceat ipsam Iuris Romani adferre definitionem ex *L. 6. de I. & I.* ubi Ius Civile definitur, quod neque in totum a naturali uel Gentium recedat, nec per omnia ei seruiat. *Vid. §. II. b.* Innuit ICTUS his uerbis, quod in genere quidem

*Ius Ciu. e
l. N. est
desumptum
Prob. IV.*

dem Ius Naturae adtendi debeat, eius tamen moderamen & ad vitae ciuilibus necessitates & vsus adtemperamentum relictum esse prudentiae regentium. Dari enim casus, in quibus tam stricte illud obseruari non possit, §. VII. b. PETER MULLER *Diff. de Subtil. disput. rat. in causa publ. utilit.* Nam Ius Ciuile, si necessitas & publica utilitas ita desiderant, Ius Naturae ampliare & restringere potest. Quam eleganter & fusissime hanc materiam tractantem consule MEV. in *Nucl. I. N. Insp. II. §. 40-50.* distinctione inter id, quod Iuris Naturae & libertatis naturalis sit, adhibita. Sic Principi ius quaesitum priuatis auferre licet. BRUNNEMANN *ad cit. leg. 6. DN. FLEISCH. in I. N. L. III. c. XI. §. 10. uid. tamen Cap. II. Sect. 1. §. IV. h.* vbi temperamentum. Legislatori salus Reipublicae pro norma est; quare omnes eo intendit curas, vt publica seruetur salus. Eadem ratione Ius Ciuile Iuri Naturae varias addit solemnitates, vt in vltimis uoluntatibus, in iure patriae potestatis; aut ei Ius Ciuile non nulla detraxit, vt factum est in seruitutis introductione. Quodsi tamen alicubi leges ciuiles contra ius & aequitatem latae deprehenduntur, hoc neuiquam arti iuris ac prudentiae esse inputandum, bene monet IO. SCHILT. *Tr. de vera nec simul. Iurispr. C. III. §. 12.* Ad Iuris Naturae porro principia ab ipsis Romanorum Ictis saepius ablegamur, quum non stricti iuris, sed aequitatis habendam esse rationem, dicunt. Quam prudentissime ideo JEAN DOMAT *lin. praelim. Sect. II. §. 5.* *Si la dureté ou rigueur du Droit n'est pas une suite essentielle de la loy, & qui en soit inseparable, mais que la loy puisse auoir son effet par une interpretation qui modere cette rigueur, & par quelque temperament que demande l'équité, qui est l'esprit de la loy; il faut alors preferer l'équité a cette rigueur que paroît demander la lettre, & suivre plutôt l'esprit & l'intention de la loy que maniere étroite*

étroite & dure de l'interpréter. Quid autem aequitas aliud est, quam naturalis illa ratio, quam nobis sana mens dicitur. Exinde est, quod CICERO in *Topicis*, aequum referat ad iustitiam; nam iustum & aequum differunt tanquam genus a specie. Omne enim iustum est aequum, non e contra. Haec sunt Iuris Naturae vera principia, hi sunt illi fontes, ad quos tam saepius in Iurisprudencia ducimur. *In omnibus*, inquit PAVLLVS, *maxime tamen in Iure aequitas spectanda*, L. 90. de R. I. In Iure aequitatis observatio magna esse debet ita, ut maximam partem sancta Iuris Naturae attendantur principia L. 85. 183. L. 9. 10. L. 56. de R. I. Siquidem aequitas, ut AGCVRSIO videtur, est quaedam convenientia, quae in paribus causis paria iura desiderat. L. 13. § *si maxime D. de excusat. tutor.* Operae pretium erit effata quoque Imperatoria CONSTANTINI & LICINI in L. 8. C. de Iudic. auscultare. *Placuit*, eorum verba sunt, *in omnibus rebus praecipuam esse iustitiae aequitatisque, quam stricti iuris rationem.* Quapropter ius a iustitia segregatur; iustitiaeque maior habenda ratio, quam iuris. Iustitiam enim aequitatem interpretamur, cuius praecipua semper esse ratio debet. L. 1. C. de Iudic. Ius autem τὸ δίκαιον ἑγγραφον, vel potius iuris subtilitatem, quam passim iustissimus Imperator repudiat. Illam aequitatem propter ea sacrae litterae etiam iustitiam iustissimam adpellant. DEVT. XVI. & II. FER. CHRIST. COLERVS *parerg. c. 29. apud Ill. BV. OTTONEM T. I. c. I.*

§. X.

Aequitatis, seu Iuris Naturae apud Romanos haut exigua in legibus inuenimus uestigia. Copiosum eius catalogum XXIII. constantem numeris Dissertatio, quam de Aequitate *Generos. Dn.* ab HARDENBERG habuit, exhibet. *Liceat species ibi recensitas beneuolo Generosissimi*

*As quita-
tis Rom.
breuior
recensio.*

O

mi

mi Viri consensu scripto nostro inferere. Huc refert 1) quae habentur *Tit. de negot. gest.* 2) *Tit. de noxal. action. tit. § quadr.* 3) quae extant *tit. ad exhib. quam* contra iuris subtilitatem tuentur. *VLPIAN. I. III. 23. 24. IVLIAN. l. 9. §. 3. POM- PON. l. 15. tit. ad exhib. &* dein nominatim *tit. de tab. exhib. tit. de liberis exhib. seu tit. de edendo* 4) quae de errante *l. 22. de V. O. L. 115. §. 2. de R. l. differuntur, si apte explicantur.* 5) Doctrinam de actione funeraria *l. 12. §. 2. 3. 5. 6. l. 14. §. 6. seq. de relig.* 6) Quae de contributione, collatione, quorum merces iactu seruatae leguntur *tit. ad L. Rhod.* 7) Dicta de obligatione, ex uersione in rem orta respectu patrum & dominorum *tit. de in rem uerso.* 8) Obseruatum *VLPIANI* circa ignorantiam iuris & facti *l. 6. de iur. & fact. ignor.* 9) Quae tradita sunt sub rubris *tit. de condict. indeb. v. l. 13. §. 1. L. 14. 15. b. t. & tit. de condict. sine caussa.* 10) de cohibenda aemulatione nota in *l. 3. de op. pub. & Nou. 63. c. 1.* 11) de obligatione temperanda, qui rem promisit certae qualitatis, u. c. quod bona, artificiosa futura sit, ab *VLPIANO l. 19. §. 4. de aedil. edict.* 12) Monita (a) de probatione non semper in actorem aut aientem transferenda. *l. 12. 14. de probat.* (b) de iudice probationem ex aequo iudicare & aestimare iussio. *l. 13. ibid. l. 3 §. 2. ibid.* praecipue famosa *l. 13. de test.* 13) dogma de temperamento modorum acquirendi inter dominum materiae & alterum u. c. specificantem §. 25. *l. de R. D.* 14) Regulam de medio in poena arbitraria seruando in *l. 11. & 16. de poenis.* 15) praeccepta aequitatis de non denegando ob iuris subtilitatem remedio & auxilio. in *l. 51. ad L. Aquil. l. 16. de R. C. l. 31. ibid. l. 13. fin. de aqu. pluu.* 16) moderamen circa opera sine stipulatione certi honorarii praestita, quod colligitur ex *l. 7. 16. §. 3. mandat. l. 17. C. eod. &* dein ex *L. 1. §. 10. de extraord. cognit.* 17) Notas uarias *tit. de aqua pluu. l. 13. §. 4. 8. 11. 12. l. 2. §. 5. in fin. &* hinc inde *ibid.* de aequitate inter agricolae opus facientes mutantisque custodienda. 18) quae de

de separatione creditorum defuncti & creditorum heredis occurrunt apud VLPIAN. l. i. §. i. *uers. aequissimum tit. de separat.* 19) immo quae habentur sub tit. *l. de quasi contr. & l. 5. de O. & A. it.* 20) Species à GROTIUS l. ii. c. X. §. 2. ex eisdem ICRIS Romanis expositas. 21) Huius loci sunt, quae a iuris nostri auctoribus de dolo generali docentur. Per hunc enim nihil aliud intelligunt, quam ausus iniquos omnes omnium, qui sine causa portiones suas praeponderare cupiunt, adeoque ferula AEQUITATIS in uiam reducendi sunt *Uid. l. i. §. l. 2. §. 3. uers. si quis sine causa. §. 5. ibid. l. 8. C. qui aequitate tit. eod. u. c.* qui petunt, quod per exceptionem elidi potest, licet inirio e dolo speciali, seu malitia singulari non fiat *d. §. 5.* 22) Obligaciones pupillorum furiosorum ex *re ipsa l. 5. de constituto l. 19. de condict. indeb. l. 3. §. i. de neg. gest.* 23) Tandem claudamus illis speciebus, circa quas ius a ICRIS Romanis in facto positum dicitur, quae sine dubio deciduntur ex aequitate.

Exquisitae huic Romanae aequitatis recensionem sequentia addimus 1) Casus in *L. i. 38. 61. Loc. cond.* 2) aequitati est conueniens in *L. 2. C. de rescind. uend. facta distinctio. uid. tamen THOMAS. in Iur. Nat. GROTIUS de I. B. & P. L. 2. c. 12. §. 26. MOLINUS de I. & I. Dec. 347. n. 3.* 3) *L. i. de Nouat. & deleg. L. 8. C. eod. uid. l. §. 3. in fin. quib. mod. toll. oblig.* 4) In donationis materia apud Romanos ius & aequitas admodum sunt obseruata. 5) Prudens & aequitati conueniens est *L. 15. de solut. & liberat. L. 28. 37. 49. 87. 99. 103. ibid. uid. tit. C. de solut. & liberat.* 6) Quantum aequitatis sapit tit. *π. de Pact.*, recte ideo VLPIANVS *L. i. b.* Huius *edicti aequitas naturalis est, conf. 10. STECKIUS obserat. anticrit. c. 2. & 3. ad L. 5. & 27. de pact. apud III. EV. OTTONEM To. I. THES. IVR. ROM.* 7) *L. 7. de bon damnat.* PAVLVS aequissimum esse existimat, eo quoque casu, quo damnatio aufert bona propter poenam parentis, merito tam

men rationem haberi liberorum. 8) Quantam dicta PAVLLI in L. 173. de R. I. respiciunt aequitatem. In condemnatione personarum, inquit, quae in id, quod facere possunt, damnantur, non totum quod habent, extorquendum est, sed ipsarum ratio habenda est, ne egeant. In hac lege beneficium competentiae, indultum moratorium & alia Iuris Naturae capita fundari, nemo non uidet. 9) Simili gaudet aequitate MARCIANI effatum L. 11. π. de poen., quando iudicanti perspiciendum esse dixit, ne quid durius, aut remissius constituatur, quam causa deposcit. Perpenso iudicio res esse diiudicandas. In grauioribus poenis seueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. In §. 2. ibid. uaria subiicit exempla, in quibus legum rigor sit moderandus. Respiciendum esse ad delicti magnitudinem, rationem haberi delinquentis, & an ex proposito, aut inperu, aut casu quid sit perpetratum. 10) Huc referri merentur L. 47. de condict. uid. LAVTERB. ad π. ib. 20. L. 60. pr. ibid, cuius legis naturalem aequitatem inter caeteros defendit BACHOV. ad TREVT. Vol. 1. disp. 22. ib. 4. lit. H. L. 64. & 66. ibid, ubi conditionis sine causa fundamentum regula comprehenditur: *Ex bono & aequo est, ut quod alterius apud alterum sine causa deprehenditur, reuocare possim.* Sic etiam L. 26. eod. tit. ibique late BRVNN. & NOODT ad π. nec non ANT. FABER in Rational. b., exhibet naturale illud uinculum & aequitatem, cuius ope id, quod naturali ratione est acceptum, retinetur. 11) Quid aequius, quam PAVLLI in L. II. §. 2. π. de publ. & uectig. decisio, quando nauim, in qua domino absente illicite aliquid inpositum, domino restitui uult. Merito itaque SCHILTERI ad cit. tit., quum poenam commissi rem adficere, nec non KOEPPENII Decis. 51. quum poenam commissi ipso iure infligi, doceant, reiicienda erit sententia. Nec opus est, vt existimat BRVNN. ad L. f. de publ. & uect. n. 10., vt do-

minus

minus in integrum restituitur, quum dominus non peccans ab ipso non teneatur. 12) Quam bene Iuri Naturae respondet Romanorum de *quaestionibus* sententia, quando torturam *rem fragilem & periculosam, quae ueritatem fallat, existimant, u. tit. π. de quaestion.* Quanta aequitas & quantum Ius Naturae in Romana lege u. c. in materia de *contractibus, de actionibus, delictis* deprehenditur, ut eam omnium reliquarum legum fontem merito iure adpellare liceat! Porro, si respicimus ad ultimas uoluntates, quibus Ius Ciuile uarias addendo solemnitates, permultas euitauit fraudes. VINN. *ad l. §. 3. de testam. n. 8.* Par aequitatis ratio est *legis Falcidiae*, qua heres ad legata soluenda naturali ratione obligatur, ea ipsa tamen non inpedit, quo minus uel consentiente legatario certam ei detrahat partem, uel quia Ius Ciuile legatarii consensum subpleat, ex aequitate hoc facit naturali, ne heredes hereditatem adire recusent, uel etiam labor & opera eorum, si certa legati pars apud eos remaneat, forsan aliquo modo compensetur. *conf. GABRIEL VALLIUS To. I. & FRANCISC. HVSMANVS in paradox. ad L. Falcid. apud Ill. EV. OTTONEM To. IV. p. 1667. Thes. Iur. Rom.* Sic quoque SCa, ut *Velleianum, Macedonianum* naturali ex aequitate nemo negabit esse constituta. Quum enim mulier & minor facile decipiantur, Ius Ciuile in contractu laesis exceptiones & restitutiones dedit aequissimas. MEV. *Prodrom. Iurispr. G. Insp. VI. §. 28.*, licet respectu mulierum & hoc accedat, quod fideiussio sit species defensionis *L. 2. §. 5. l. 3. ad SC. Vell.* & ideo uiris propria *L. 1. §. 1. de fideiuss.* ICtorum recentiorum de aequitate exempla uaria nitidissime elaborata uidere licet in laudata *Diss. vbi quoque p. 79. §. 13.* an priuilegia sint contra Ius Naturae, disputatur. *conf. VOET. ad Tit. π. de Constit. princ. THOMAS. Diss. de priuileg. fauorab. & odios.* Caeterum illud

illud adhuc est, quod adnotemus, haut minoris momenti inter Iuris Nat. DD. illam esse quaestionem: an in locatione rerum sterilitas aut fertilitas mercedem mutare possit? Negat id HUBER. *in Iur. Ciuit. p. 524.* alii ob aequitatis rationem adfirmatiue respondent. Cum quibus & nos facimus. Est enim contra Ius Naturae, vt quis in contractu laedatur, & quasi circumueniatur.

§. XI.

Iuris Naturae principiis, aequitati sanaeque rationi Ius Ciuile inniti, uariis tam demonstrationibus quam exemplis adnotasse sufficiat. Audiamus in contrarium sentientem GROTIUM *de I. B. & P. L. II. c. 8.*, qui multa a Romanis Iuri Naturae adscribi dicit, quae tamen Iuris essent Ciuilis. Vt ordine uero procedamus 1) GROTIUS in §. VIII. d. l. quae in Iure Romano de insulis & adluuionibus essent prodita, nec naturalia esse uult, nec Iuris Gentium, sed Iuris Ciuilis Romani positiui. Simile dicendum esse putat, quando Romani Iuris Naturae esse statuunt, ripas esse proximos fundos possidentium, ipsosque alueos, simulatque flumine sint derelicti, vt & insulas in flumine natas cedere proximo occupanti §. X. *ibid.* 2) Romanorum famosum illud §. XVI. examinat. Secundum naturam esse, vt cuiusque rei eum sequantur comoda, quem sequerentur incommoda. 3) Romanorum doctrinam: partum sequi uentrem non naturalem esse, §. X. adfirmat, distinctione adhibita, an de patre constet, nec ne. 4) §. XXI GROTIUS, vt res maior secum trahat minorem, non naturale, sed ciuile esse subpositum ad transigenda negotia putat, natura tamen non repugnante, quia lex dandi dominii ius habet. 5) Naturale non esse ut b. f. possessor fructus omnes ex re faciat suos, sed tantum ideo id euenire, quo inpendia in rem facta recipiat

doctrina
ROTII:
as Rom.
multa pro
N prin-
cipiis uen-
ere re-
fusetur,
5

piat §. XXIII. 6) Ad dominii translationem traditionem naturaliter non requiri §. XXI., vt Romani docent. 7) Monopolia non omnia cum Iure Naturae pugnare, innuit GROT. *L. II. c. XII. §. XVI.* Adducit exempla, quod sint licita, modumque in iis obseruandum subnectit. 8) Obsterilitatem conductori rerum mercedem non remitti, vult Idem §. XVIII. 9) Simili ratione nec in mutuo vsuras Iure Naturae admittit cum Abulensi, prouocatque ad S. Scripturam, quae pecuniam foenori exponere prohibet. Denique GROT. *II. XII. XV.* commenta iuris Ciuilis esse putat, rem periculo emtoris perire & fructus ad eum pertinere ante perfectam dominii translationem. Cui vero sese obposuerunt PVFEND. *V. III. de I. N. & G. HAHN ad WESENB. tit. de permut. & commut. rei uend.* Neque obstat *L. 9. C. de pignor. act.* quod res suo pereat domino. Hoc enim de dominio capiendum. Alii enim ius, quod ad rem illam eis competit, amittunt.

§. XII.

Quae ad primum GROTII spectant argumentum, ^{expeditur.} Romanos hoc passu Ius Nat. esse imitatos, iam dudum uiri eruditi ostenderunt ut CONNANVS *L. III. c. V. Iur. Civ.* IO. GRYPHIAND. *de Insul. Noe* MEVRER *Tr. vom Was ser-Recht* aliique. Eorum ideo sententiae merito calculum adiicimus. Quid interim Iuri Naturae magis conuenit, quam principia aequitatem respicientia ad ipsum Ius Naturae, e quo sunt petita, deducere. Ex quo autem fluuius priuati aut publici Iuris est factus, statim ad eos quoque, quorum est flumen, insula spectat. Quapropter NOE MEVRER *cit. loc. p. 5. §.* Wenn eine Insel / ait: Eine Insel / so viel ich erfahren und gesehen / gehöret der Hohen Obrigkeit. VINN. *ad §. 22. I. de R. D. III.* BÖHMER *ad Inst. conf. G. A. STRVV. Diss. de libertat. natural. restricta.*

stricta. Porro commune dicitur illud naturale recte applicarunt Romani. Et regula haec locum habet, quum ex re aliena comoda nobis adueniant. Quodsi enim accidat, ut u. c. ab alieno flumine pars agri nostri auellatur, nostrum certe foret incommodum. Cur uero nostri quoque non sit comodi, si quid agro nostro adiciatur, & quidem naturali ita suadente ratione, non est quod uideamus. Neque obstant agri limitati. In illis enim certa mensura, ne quis plus minusue teneat, est obseruanda. Ill. Dn. LEYSER *Diff. de Metatis.* Nec contra nos ea sunt, quibus GROTIUS *in fin. §. b.* utitur: *Ut iam omittam ita plerumque euenire, ut alios flumen ditet, alios pauperet.* Potius haec regulam confirmant naturalem: Qui damnum sentit, sentiat is quoque comoda. *Tertiam* quae concernunt obiectionem, cur ea solis ex Romanorum principiis ciuilibus originem ducat, non liquido adparet; nisi uel illud substituas: accessorium sequi suum principale. Quamuis enim ex maris & foeminae coniunctione homo, seu ut CHRYSOSTHOMVS *ad Ephes. V.* scribit: *Utriusque generis commixtione foetus formetur,* tamen in eo uertitur quaestio: An non ex Iuris Nat. aequitate possit defendi: partum sequi uentrem. Salthm id negari nequit, matri multum incomodi ex partus gestione eiusque sustentatione obuenire, patri uero nullum. Si ad dominos utriusque respicias, seruae grauidae sustinendis seruitii sui oneribus utique non pares erant, serui uero dominorum suorum comodis multis omnino modis inferuire iisque uaria acquirere poterant. Ill. Dn. HEINECC. *Antiq. Rom. L. II. tit. IX. §. 3,* quod tamen in seruarum potestate non erat. Unde hoc damnum hac ex seruarum inpotentia dominis suis ortum alio modo, ut partus scilicet uentrem sequeretur, naturali ratione erat resarciendum. *Quarto* Ius Naturae simplici semper uia ingreditur, quidque homini

mini plus adferre possit conmodi, faciliori ostendit modo. *Quinto* bonae fidei possessor, rem ut suam possidens, certe non cogitat de inpendiis in rem suam factis aliquando recipiendis, sed quos percepit fructus, ut suos ex suo percepit. *L. 48. pr. de A. R. D.*, bona fide autem amissa, nihil naturalius est, quam ea non restituere, quibus ut nostris b. f. usi sumus; uti & exstantes tamdiu retinere fructus, donec ratione inpensarum nobis satisfiat. Unde uero ius hoc retinendi, nisi ex Iure Naturae, quod damnnum fugit nostrum, descendit? *Sexto* ad dominii translationem quae pertinent, Iure quidem naturali traditionem non absolute necessariam esse adparet, Ill. Dn. KRESS *Spec. π. tit. de access. & tradit. §. 31.* Interim tutius, etiam secundum Ius Naturae, esse, dominium, nisi facta sit traditio, non transiisse, cum Iure Ciuili statuere *ex l. 20. C. de Pact.* docetur. Eo nimirum casu Imperator in dicta lege traditionem ad dominii translationem requirit, si dominium ex duorum consensu est transferendum. BRVNN. *in Comm.* Atqui Iuris Naturae ratio, ut nobis prospiciamus, postulat. THOMAS. ad HVBER. *Jus Ciuit. in ind. voc. traditio.* HERT. *Vol. I. To. III. Diff. I. §. 15.* *Septimo*, quae monopolia spectant, nunquam Romani ea contra Ius Naturae esse statuerunt, sed certum & prudentem in iis modum praescripsere. *vid. tit. C. de monopol.* Caeterum priuata auctoritate monopolium constituere est prohibitum. FARINAC. *P. II. fragm. n. 292*, publica uero necessitate exigente, certarum mercium negotiatio est licita. Conf. ORD. POLIT. *de ao. 1577.* ubi ea interduntur, welche gefährlich und ungebährlich sind. KLOCK. *de aerar. l. II. c. 26. n. 10.* CARPZ. *Dec. 4.* Sapiens ideo & Iuri Naturae conueniens & hic Romanorum est decisio. Conf. STRVV. *Diff. de Annona.* STRYCK *Vol. I. Diff. de dardanariatu.* nec non Ill. Dn. KRESS *Diff. eiusd. argument.* Quae Octauo GROTIVS de sterilitate

tate differit, multis adrident. Faciunt cum illo haut pauci Iuris Naturae interpretes. Sic HUBERVS in *Iure Ciuit.* p. 524. DN. FLEISCHER in *Iur. Nat. L. II. c. XI. §. 25.* idem cum eodem statuunt. Prior addit rationem; *quod conductor rerum re uera nihil aliud fit, quam emtor, mercis loco fructus, pretii loco merces habeatur. Ut igitur in emtione illud mox crescit, decrescit, perit emtori: ita quoque fructus conductori.* Ius Ciuile autem a stricta Iuris Naturae ratione paullo declinauit, & ob sterilitatem conductori mercedem uel in totum, *uid. L. 15. §. 7. 8. 35. 38. Locat. cond., uel ex parte remittit.* LAUTERB. *ad tit. loc. cond.* & ENGELBRECHT *ad π. b.* De ultimo, quod reliquorum gregem claudit, argumento, non vna inter eruditos est sententia. Quidam cum GROTIUS faciunt, & Ius Nat. vsuras, neque in mutuo, neque in genere adprobare, contendunt. Alii vsuras Iure Naturae esse licitas, nec regulis iusti, honesti & decori eas contrauenire, uolunt. Quid enim, si alter mea utitur pecunia, quam ut eius de utilitate etiam particeps fiam, iustius est aequiisque? Sacrae Scripturae prohibitionem vsurarum ad caerimonialem Iuris Mosaici legem referunt. Iuris Canonici rationem: pecuniam non ferre fructus, ideoque vsuras esse illicitas, merito iure plerique putant explodendam. Nostra quae est sententia, vsuras non contra Ius Naturae, adeoque illius ex principiis deducendas esse, existimamus. Neque obstat: Vsuras dicere Iuris Ciuilis foetum. Certum enim saltem in vsuris obseruandi modum ciuilis praescripsit prudentia, Ius uero Naturale vsuras in totum non improbat. Haut quidem vsura semissi aut quincunce numos nutrire nominatim determinauit: Interim pro publici status ratione Ius Naturae permittit modo modesto iustum petere foenusculum. *conf. FRANC. de ROYE ad L. 4. de Vsur. & fruct. Diss. sing. in ibes. Iur. Rom.*

Rom. To. II. p. 736. Quis ideo decimas centesimae dantem, aut sibi ab alio stipulantem Iure Naturae iniquum quid facere existimet, quum liber partium in paciscendo sit animus. Sic vsurae centesimae & vltra, quae pro pecunia traiectitia soluuntur, naturali non obstant aequitati. L. 26. §. 1. C. de *Vsur. conf.* PAGAN. GAUDENT. *To. III. p. 386.* & ANT. AVGVSTINVS *emendat. Lib. II. c. 10. To. IV. p. 1487.* apud Ill. EV. OTTONEM in *Thef. Iur. Rom.* Quum enim creditor pecuniae in se suscipit periculum, nulla hic subest iniquitas, id quod etiam ostendit STRYK C. C. *Sect. III. c. 5. §. 29.* VOET. *ad tit. π. de naut. foen.* add. HVBER. in *praelect. ad h. t.* IO. CHRISTOPH. SCHAMBOGEN *ad pr. tit. Inst. Quib. mod. re contr. oblig. LOCCEN. de Iur. marit.* Variant autem pro locorum statutis & consuetudinibus vsurarum quantitates. MARQVARD. *de Iur. mercat.* RAVMBVRG. in *adpend. von assecurance und See-Sachen.* SCHOTTELIVS *de diuers. Iur. Germ.* Ignorat sane Ius Naturae vsurariam prauitatem GERH. NOODT *Tr. de foenor. & vsur.* SALMAS. *de modo vsurar. conf.* DETLEV. LANGEBECK *Cap. II. ad L. 5. π. de naut. foen.*

§. XIII.

Iurisprudentiae fundamentum esse Ius Naturae et-
iam hac ratione patescit. Necessum scilicet est, quo le-
ges in bene constituta ciuitate forsitan ferendae eo curatius
ab vno quoque obseruentur, vt tacita quaedam obligatio
vnicuique statim velut in sensus incurrens legibus illis
inmersa reperiatur. Quodsi iam obligatio ea ex Iuris
Naturae principiis promanat, omnes omnino ciues eo
arctius sese sentiunt obstrictos. Bonus itaque legislator
id potissimum, quod sana cuique ratio dicitur, in omni-
bus iis, quaecumque intuitu cuiusuis felicitatis, aut fa-
cienda,

cienda, aut omittenda praescribit, in legibus suis inculcat, ut scilicet subditi quasi conuincantur eoque promtiores reddantur ad felicitatem vtilitatemque tum suam tum publicam obseruandam ac promouendam *uid. Nou. 107. c. 1. Dn. FLEISCH. in I. N. L. III. c. 6. §. 8. & JEAN DOMAT livre preelimin. tit. 1. Sect. 1.* Restringit quidem legis obligatio subditorum libertatem THOMAS. *Jurispr. diu. L. 1. c. 1. §. 134.*, quidpe qui secundum eius iussum actiones suas instituere debent. Quodsi tamen in libera legislatoris uoluntate, tam praecipiente, quam uerante, naturalis quaedam latere uideatur obligatio, tunc subditi ad obedientiam legibus illis praestandam erunt alacriores, nec tam multi legum transgressores inuenientur, siquidem, legis ratione & uilitate sensibus uelut percepta, principem subditorum conmodis studere liquido adparet. Prudens ideo princeps ad circumstantias loci & temporis in lege ferenda bene respicit, eamque ita fert, ut in usum traduci possit. BARBEYRAC *Diff. de Loix Civiles.* Populi porro genio & aliis circumstantiis leges probe sunt adtemperandae. SAM. PUFENDORFF *Diff. de obligat. erga patriam.* Interim quam prudenter monet Dn. GLAFEY im *Vernunft-Recht* p. 409. §. 12. Subditi non esse *au raisonniten* / an lex promulgata sit practicable, an statui conueniat publico, sed ut eam obseruet, quaque ratione id praestare possit. Quum enim leges subditorum ratiocinio subiiceremus, miserrima legum foret conditio. *uid. tamen Dn. GLAFEY c. 1. p. 749. §. 116.*, ubi legislatorem populi genium non plane negligere, adfirmat. NICOL. BERG. *ad consuetud. Flandriae.* Quorsum quoque conlinet B. GVNDLING im *Discours über die Politic. Cap. IV. p. 104-160. §. 5.* De temperamento huc seruando IDEM im *Discours über dem teßigen Zustandt der Europ. Staat. To. 1. C. IV. §. 64.* Tres ideo fontes lex & iuris ratio adgnoscent;

scunt; utputa *aequitatem naturalem, statum reipublicae & mores populi* IO. SCHILT. *c. l. c. XI. §. 17.* Quibus in lege lata a principe sedulo observatis, subditi leges observant & sic felicissima euenit Respublica.

§. XIV.

Itaque, quo omnia optime cedant, non illud tantum, quod trito auditur sermone: Stat pro ratione voluntas, bonus princeps in legibus ferendis observat, sed in primis praeter reipublicae ex legibus nascendam salutem ac felicitatem, publicam quoque securitatem ex observatis legibus sponte quasi fluentem, sicque subditos ad obediendum fortissime adstringentem atque adlicentem exponit ac commendat. Nam felicitas ea externa, qua status publicus conseruatur, nunquam acquiratur, nisi in ipsis legibus media ea, quibus internam adipiscimur, subditis conmonstrentur FLEISCH. *c. l. L. 1. c. 4. §. 91. 92.* KESTNER *Tr. de prudentia legislator.* Prudens ergo princeps hoc sibi incumbere aestimat, ut Iuris Naturae principia ad status publici meliorationem ac conseruationem facientia in legibus diserte exhibeat, in legum uero ad utilitatem reipublicae latorum transgressores acriter animaduertat, mala denique in dies crescentia puniat, bonaque compenset. Sic publica salus bonis legibus promouetur, principis potestas noua capit augmenta & status publicus nunquam non firmiori obedientia erga principem adstringitur.

§. XV.

Quanta Iuris Naturae & aequitatis in Iure Romano sit obseruatio, & quanta ea in caeteris quoque, legum uel constitutionum uel statutorum uel consuetudinum nomen gerentibus esse debeat, partim praesenti capite, partim in praecedentibus.

cedentibus demonstrauius, inſimulque Iuris Naturae ſtudio Iurisprudentiam excolenti quam vtile ſit quamque neceſſarium, edocuimus. Vt enim diſciplinæ reliquæ omnes ex Iure Naturae dependent, ita in primis Iurisprudentiam in eodem fundari, eoque neglecto totam Iuris machinam concidere, perpendimus. Teſtatur hoc ipſum Vir immortalis nominis PVFENDORFF *de O. H. & C.*, quando Iuris Naturae principia ad vniuerſam Iuris diſciplinam magis idonea eſſe putat, quam cuiusuis Iuris Ciuilis elementa. Haut pauci ſane inueniuntur, qui iurium plane omnium Ius Naturae ductorem ſtabiliendo quæuis ſecundum illud conponi poſſe exiſtimant. Quorum etiam opinio prudenti limitatione adhibita, minime gentium reſicienda uidetur. Certe vnicum Iurisprudentiæ Ius Naturae eſſe principium liquido exinde adparet, quia iura naturalia in genere ſi rem reſpicias conrumpi & mutari nequeunt. FERAND. ADVENSIS *To. II. apud III. EV. OTTONEM p. 580.* Addantur, quæ ſupra hac de re latius diſſeruius. Attamen cum otioſis quibusdam, Ius Naturae tanto opere, quaſi in hoc ſolo ratio regnet, ſolumque dignum ſit ingeniis ad maiora natis, extollentibus neutiquam facimus. Infelices illi rerum æſtimatores iuris poſitiui cultorem inſtar mercenarii magiſtri eſſe, ciuilem Iurisprudentiam in vmbriſ & regno opinionum ſerpere, ſed naturae præcepta regnum tenere iuſtitiae & veritatis ſibi habent perſuaſum. Quis u. g. vt ſupra fuit oſenſum, inter eruditos litium foret finis, ſi quiſque ad ſola Iuris Naturae principia, poſitiuo Iure contempto, prouocaret, ex illis omnes caſus decideret propriumque iudicium omnibus obtruderet. Errore illo hi laborant maxime, qui ſecundum ſolum Ius Naturae & ſola aequitatis principia, excluſis reliquis, quaecunq; Ius quoddam poſitiuum redolent, tanquam ad vnum Lydium lapidem in Iurisprudentia

dentia quaeuis diiudicanda sibi sumunt. Iudicem seu ICtum exacta quidem Iuris Naturae cognitione instructum supr. *Cap. I. §. XXIX. Sect. IV.* esse uolumus, quo legis interpretatio feliciter fluat: Interim, quum lex proprie dicta feratur & *hominibus & ab hominibus*, prudens Iuris Naturae ad posituum ius fiat oportet applicatio. Quum enim delictorum seu criminum poenae mero Iure Nat. non constituentur, nec modus eas infligendi in eo sit praescriptus SCHVRTZFLEISCH *Disp. LI. p. 64. seq.* circumspecte satis & adcurate utriusque iuris praecepta concilientur atque conbinentur. Recte ideo B. THOMASIVS *Obseru. Hal. XXVII. §. 50.* adnotauit: *Quod poena nullam connexionem necessariam haberet cum actione turpi & inproprie dicta sit poena, si quis ex scortatione morbum Gallicum sibi contrahat, si quis in facto audaci & periculoso damnum in corpore -- ex illo facto patiatur.*

§. XVI.

In hac autem lite finienda, ne Iuris Naturae excellentiae aequitatisque, quas nobis defendendas sumimus, nec non debitae legibus obedientiae quid detrahamus, distinctione inter *Prudens* *legislatorem & iudicem inferiorem* posita, *circum Ius Nat. § LL.* opus omnino esse ducimus. Superioris iudicis seu legislatoris est solius, leges semel ab ipso latas diiudicare, mutare, nouasque in ueterum locum substituere, l. 1. 8. 9. C. *de legib. l. 17. pr. de lur. patron.* IEAN DOMAT. *T. I. cap. XII. §. 13. 14. 15.* Quum enim Princeps ex iusta causa ius tertio quaesitum auferre ualeat, FERDIN. ARIAS de MESA *Uar. resol. l. II. c. 49. n. 17.* multo magis legum ob utilitatem mutandarum potestate gaudet. Et hoc procedere uel ex dominio, quod Principi conperit, eminenti, uel ex poena, qua delinquentes iuste adfcit, Iuris Naturae docent interpretes, GROT. *de l. B.*

*I. B. & P. Lib. II. c. 14. §. 7. Quare in priori casu, publica id suadente necessitate, subditorum aedes & agros euertere ac destruere ualet. Casum exhibet MYL. ad EHRENB. de Princip. stat. imp. c. 77. §. 3. RHEZ. in Iur. Pub. l. II. tit. 1. §. 2. PVFEND. l. II. c. 4. §. 18. & lib. VIII. c. 2. §. 4. de I. N. & G. Eadem ratione Princeps delinquentium bona fisco interdum addicit, l. 9. w. de Iur. fisc. & tot. tit. D. de his, quae ut indign. auf. uid. supra notata Cap. II. Sect. I. §. IV. circa fin. Legislator sancta Iuris Naturae principia in sua lege libere respicit in tantum quidem, ut rationibus bonae politicae aliud suadentibus a stricta Iuris Naturae regula interdum possit recedere, aut nouis quasi accessionibus eam amplificare. vid. speciem l. 31. D. pr. depos., ubi reo capitalis iudicii, cuius bona publicata, res apud tertium deposita non restituenda legitur, licet res deposita, si Ius Naturae in vniuersum respiciamus, ei, qui dedit, restituenda, si Ciuile ius & ordinem, magis in publicum est deferenda. Huc autem non spectat casus in §. 1. cit. leg. propositus. Nam ICtus ibi Seium inscium de malitia deponentis exempli loco ponit. Quapropter recte decidit: Quodsi uerus dominus ad petenda deposita non ueniat, *nihilominus ei restituenda sunt qui deposuit, quamuis mala fide quaesita deposuerit.* Accedit & illud quoque, quod Principis solius sit de salute reip. iudicare, exclusis priuatorum iudiciis. Haec Principes inter & subditos potissima intercedit differentia, ut illi salutem tueantur communem, hi ea fruuntur. Ille regnat & determinat, hi exequantur. GUNDLING *Obs. Sel. To. III. obs. 16. §. 7. Conspirant huc SENECAE sapienter dicta in ep. 94. Non probo, inquit, quod Platonis legibus adiecta principia sunt. Legem enim breuem esse oportet, quo facilius ab inperitis teneatur. Velut emissa diuinitus uox sit. libeat non disputet. Nihil uidetur mihi frigidius, quam lex*
cum*

cum prologo. STRYK *Diff. de iur. licit. sed non honest. cap. 1.*
 §. 85. ENENCK. *Lib. III. c. 4. n. 4-10.* LEHMANN *Chron. Spir.*
L. II. c. 27. n. 64. Merito itaque seditiosam HOBBSII *de Ciue*
Cap. XII. reuicimus opinionem, quando *cognitionem boni &*
mali, id est, cognitionem eius, quod bonum & malum
 seu vtile & inutile est reipublicae, *pertinere ad singulos*, ad-
 ferit. Ac si singulis de aptitudine mediorum, quae ad
 promouendum bonum publicum vsurpare iubet Prin-
 ceptus, cum hoc effectū, vt ab illo iudicio cuiusque ad ob-
 sequendum, obligatio suspendatur. Hic enim locum ha-
 bent Ottonis apud TACIT. *Hist. l. I. c. 83.* dicta: *Tam ne-*
scire quaedam milites, quam scire oportet. Si, vbi iubean-
tur, quaerere singulis liceat; pereunte obsequio, etiam inpe-
rium intercidit. Simili ratione sese res habet cum subdi-
 tis. Eorum quoque non est, omnia scire. Quoad criti-
 cam consule hic IAC. GRONOVIVM *ad cit. Tac.* locum,
 qui Othonem memoratis in uerbis minime id intendere
 existimat, vt quaedam inperia centurionibus tantum tri-
 bunisque sint indicanda, non in milites spargenda. Ve-
 rum horum uerborum sensum esse sequentem: *vt multa*
etiam centuriones tribunosque tantum inberi expediat. conf.
 B. GVNDLING *im Discours über die Politic Cap. V. p. 180.*
 Porro legislatori etiam permittitur legem suam mutare,
 licet, se illam nunquam mutaturum, promiserit. Sic re-
 cte Caesar & Inperii Ordines Auream Bullam, quam Ca-
 rolus IV. cum Inperii consensu vt *edictalem & perpetuum*
ualituram legem sanciuir, in plurimis mutarunt capitibus.
 Immo, etsi ad legem quandam seruandam legislator iu-
 ramento se obstrinxerit, tuto tamen posse eam mutare,
 statuimus. Iusiurandum negotiis tantum ualidis accedit,
 & per se nullam producit efficaciam. Obligatio autem,
 quum in negotiis non ualidis haut adsit, iusiurandum
 non obligat. Principem certe, cui salus Reipublicae su-
 prema

Q

prema lex & obligatio est, iuramentum de lege quadam seruanda, quae aliquando pro temporis conditione rei-que publicae statui est perniciofa, obligare nequit. Caetera Principis officium nitide adumbrat **JEAN DOMAT** *liv. I. tit. II. Sect. III. §. 13. Tom. IV.*

§. XVII.

*Obferua-
tio.* Iudicis inferioris autem partes is rite obit, qui illud sui reputat esse officii, vt ad Ius quidem Naturae, Gentium & Ciuile conpositum ex illis, *uid. l. 6. §. II. de l. & l.* follicite attendat, & ad haec in meditationibus & interpretationibus suis diligenter respiciat. *conf. L. I. §. I. de l. & l. L. 8. C. de Iudic. l. 51. ad l. Aquil. l. 31. depos.*, in primis tamen iura expresse scripta & leges a Superiore latis prae oculis habeat. Iudex, vt loquitur Imperator in *Inst. pr. de offic. iudic.*, *in primis obseruare debet, ne aliter iudicet, quam legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est.* Icti enim est leges obseruare, non de iis terre iudicium. De legibus posituius iudicare non licet. *uid. Cap. in istis 2. distinct. 4.*, vbi **AVGVSTINVS** inquit: *In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent, quum eas instituunt; tamen quum fuerint institutae, non licebit de ipsis, sed secundum ipsas iudicare.* Iubentur scilicet magistratus inferiores de salute publica quidem esse folliciti, verum hocce officium iustis cancellis coercetur. *uid. Nou. 82. §. pen.* Munus hoc, quantum quantum sit, totum a Principis uoluntate dependet. Haec omnis subordinati regiminis anima est & forma, quae esse & operari tribuit, quaque sublata, corpus vniuersitatis diffluit & euanescit. Subditi omne ius in Principem transtulisse censentur. Laudanda ideo eorum est sententia, qui in iudicem inferiorem in iudicando excedentem sicque a legibus ipsi praescriptis recedentem, animaduerten-

tendum putant. HAHN *de LL. STRVV. Exerc. I. tb. 4.* SCHNOBEL *ad D. Diff. I. tb. 21.* ANT. WINTHER *Tr. de adfessor. P. II. c. 12. n. 40.*, qui adfessorem leuissima culpa peccantem actione L. Aquiliae teneri existimat. *Dissent. FRANCISC. BVRSAT. conf. 193. l. II. n. 55.* PETR. AEROD. *rer. iudic. l. II. tit. 8. c. II.* Quod vt euitetur vitium, Athenienses & Lacedemonii peculiare legum crearunt custodes, qui, vt leges latae quam exactissime obseruarentur, nec contraria eliderentur obseruantia, ualde erant solliciti. Immo in iudicium iureiurando primo loco apud eas gentes legislator sequenti eos inhaerere formula iussit: *Ἐπιθῆμαι κατὰ τὰς νόμους*, secundum leges sententiam feram. AECHIN. *pr. Orat. in Ctesiphont. p. 5.* Excedit profecto priuati uires prudentiaeque limites, si homo priuatus de legum rationabilitate multum fermocinetur; siue, vt III. de LVDWIG *in uit. Iustin. p. 12. §. 9.* loquitur: *nefas esse & instar sacrilegii, Germanicum Ictum aut iudicem de legibus disputare, aut earundem iustitiam suis conuellerere argutiis.* Et paullo ante. Facile, inquit, intellexere Imperator & ordines Imperii exitum non fore cerebrinis litigiis, si Doctoribus aut iudicibus detur facultas disputandi de legum Latii aequitate, & uel adprobare eas suo iudicio, uel refellere & improbare. VLPIANVS ipse idem nobis ostendit, quando in l. 12. *qui & a quib. man.* ait: *Quod quidem perquam durum est, sed lex ita scripta est. uid. l. 4. §. 2. de cens. l. 239. §. 8. de V. S., ibique BRUNN. in Conn. & IEAN DOMAT liv. prélim. To. I. Sect. II. §. 7. c. I.* ait: *Ainsi, il faut juger par la rigueur du droit, si la loy ne souffre point de temperament: ou par le temperament de l'équité, si la loy le souffre.* Accedit maioris momenti ergo expressa quoque Camera Inper. ad iudices & adfessores admonitio in ORD. CAM. *de anno 1553. Part. I. tit. 12. §. 1.* *Es sollen dieselben in keinen Sachen/ sie seyn so gering als sie wollen/*

wollen/ allein auf ihr **Gutdüncken/** oder fürgenommeneu und nicht den **Rechten gemäß** informirten Gewissen/ sondern auf des Reichs gemeine Rechte nach Vermög- und Anweisung ihres Eydes Urthel fassen und aussprechen; ne scilicet sub praetextu & uelamento pessimae saepius conscientiae extra legis mentem, aut uerum iuris fundamentum super dubio quodam statuunt, uel iudicare sibi sumant. *conf. l. 14. de iudic. B. S. O. art. II. nec non FERAND. ADDVENSIS apud Ill. EV. OTTONEM To. II. p. 515. & Tom. III. p. 378. Thes. Iur. Rom. De conscientia in foro TITIVS in Iur. priu. Lib. I. c. 12. per tot.* Vnde prudens ICtus regulariter legem ciuilem cum Iure Naturae conciliat, & defaecato sinceroque iudicio casus obuientes perquirat. Reducit ius ad sua principia, quod est Iurisperitorum munus *l. 17. de legib.* In qua reductione uidenda erit primo legis ratio, quae secundum solidiorem iuris analogiam est ponderanda. Postmodum consideranda determinatio ciuilis, ut in conclusione, quam elicimus, Ius Ciuile fiat. Quod, ut **ISIDORVS in Cap. Ius Ciuile 8. distinct. 1.** adtestatur, *diuina humanaque* causa constituitur, id est, naturali & positua. **GEORG LOPEZ MADERA cap. IV. animaduers.** apud Ill. EV. OTTONEM *To. III. p. 438. thes. Iur. Rom.* Ex artibus & scientiis quaedam procedunt a causis ad effectus, quaedam uero e contrario ab effectibus ad causas, e quibus est Iurisprudencia, quae tum primis fidit, quum eadem ex consequentibus ponderata & aestimata fuerint. Non ergo tanti fiunt regulae, ut mordicus retineantur, si aliquid post ea emergat, quod aliud ius suadere uideatur. Huc etiam conlineant dicta Inperatorum in *l. 7. C. de Constit. princ.*, quando leges & constituta regulam futuris imponere, legimus. Etsi autem ex regulis quandoque argumenta ducantur, ut in *l. ult. C. de hered. instit. l. debitor. 82. §. ult.*

§. ult. *D. de legat. 2.* quin immo sequi regulas iuris, quod dicitur, nihil sit aliud quam producere aliquid ad consequentias & inde argumentari. *Uid. l. 14. iuncta l. sequent. D. de legib.*, id tamen ideo fit, quia regulae pro iure semel receptae sunt, atque ex iure, quod est, desumptae & ipsae rationem iuris habent. Aequitas uero quoniam certis regulis ac praeceptis non continetur *l. 14. D. de diuers. temp. praeser.* ad consequentias minime producitur, etiamsi eadem sit & aequae iusta in aliis ratio, immo etiam quandoque aequior *l. 34. n. mandati l. 14. D. de legib.* Quodsi tamen lex civilis aperte repugnet, non sequitur conscientiam, aut Philosophiae suae principia, sed scriptis inhaeret legibus, easque pro norma, ad quam suam dirigat sententiam, habet. *Norunt*, inquit, *GVNDLING c. l. §. 10.* ubi de *ICTO* est sermo, *se iuris, non facti consultos uocari, quaestionem uero de mediis huius uel illius reip. seruantibus, facti magis esse, quam iuris.* *10. OLDENDORP Diss. de iure & aequitate forensi.* Periculo plenum iudicis officium uiuidis depictum coloribus uidere licet apud *CICERONEM Orat. II. pro Flacc.* Quapropter iusti & iniusti norma in republica nulla est, nisi Principis uoluntas, subditisque obsequii gloria relictæ esse uidetur. Quo etiam pertinent dicta *HOBBSII de Ciu. Iustum & iniustum a definitione legum ciuiliū dependere. Respondendi de iure nobis potestas permissa est,* ait *HARPPRECHT ad Inst., non impugnandi ius, aut abrogandi facultas concessa. Quid malum? Imperatoris officium usurpare temerario ac nefario ausu cupimus? contra l. 3. C. de crim. sacrileg. l. ult. §. 1. C. de legib.*

§. XVIII.

Caeterum non praetereunda ea esse ducimus, quae *Iudicis & ICTI* *de honorib. cap. IX. §. 18. 19.* adfert. Uult ibi iudicem

nis, co-
rumque
excellen-
tia.

dicem triplici illa ἀρχιτεκτονική, βαλεντοική, δυνασική atque sic integra ciuili prudentia esse instructum. JEAN DOMAT *les Loix Civiles dans leur ordre natur. cap. XII. §. 19. To. I.* Quodsi enim iudex legislatoria destitutus est prudentia, ueram ipsiusque legislatoris menti conuenientem interpretationem facere nequit. Certe, si hac orbatus sit facultate, in legum rationes non penetrabit, ideoque earum ignorat sensum, nec eas uel restringere, uel ad alia dilatare, ualet. Vinc. PLACC. de *ICTo perfecto*. ICTus sit legum sciens, quo, si a Principe in consilium adhibetur, prudens det consilium. *l. vlt. D. de iur. fisc. Uid. ORDIN. CAMER P. I. Tit. 3. §. 1. 2. Tit. 13. §. 1. & REC. INP. de anno 1654. §. 105.* Sic Principes olim nulla de re cognoscebant, nil decernebant, nisi ICTos adhiberent *l. 12. D. de offic. adsess. l. 12. pr. D. de distr. pign. l. 5. D. de man. uind.* Quare etiam THEODOSIUS & VALENTINUS sanxerunt, ne qua lex promulgaretur, nisi ex sententia senatus & procerum palatii *l. 8. C. de legib.* Et haec ratio est, ob quam legislatoris titulo ab ipso Imperatore in *l. 2. §. 20. C. de uet. iur. euucl. & l. vlt. C. de cond. indeb.* ICTi insigniuntur, quia nimirum Princeps eorum opera in legibus ferendis utitur. HORN. de *Ciuit. l. II. c. 2. §. 9.* Adposite hoc passu EICHEL. in *praefat. Comm. ad Reg. Iur. §. 8. prudentia, non autem potestas legislatoria ICTis est tribuenda.* Responso prudentium, utilitatis gratia sunt adprobata, siue ut CICERO interpretatur: Eorum ratae ac firmae sententiae in mores & in Ius Continuè transibant; *l. 29. in f. D. de lib. & possib. l. 3. π. de coniung. cum. em. lib.* Eoque sensu prudentes iura condere, componere, constituere dicebantur. *l. 2. §. 5. D. de Orig. Iur. l. 7. D. de l. & l. iung. L. 91. §. 3. seq. D. de Verb. Obl. L. 1. pr. D. de priu. del.* Ex instituto hanc materiam persequitur MICH. HENR. GRIEBNER *Diff. de titulis vet. ICTorum, quum Iuris auctores, conditores, nominantur.*

ICTi

ICTi etiam iustitiae sacerdotes adpellantur, quia VLPIANO scilicet sapientia civilis dicitur: *res sanctissima l. 1. D. §. 5. de uar. & extraord. cognit. PETR. BVRGIVS l. 1. c. 1. Elect. CHRIST. COLERVS parerg. c. 29.*, qui in lege 10. *de l. & l. & in lib. 1. Inst. tit. 1.*, non uirtutem quandam, sed ipsam Diuam iustitiam ab Vlpiano definiri existimat. Quae de causa sacerdotes iustitiae Vlpianus uocat ICTos, quasi sacra illius Deae administrantes. Sacerdotes enim non uirtutibus humanis, sed diis operati uacant. Sacerdotes iustitiae illi dicuntur, non equidem, qui sint consulti iuris, sed iustitiae. Quod innuit CICERO in *Philipp. VIII*. Sulpitium iustitiae magis, quam ICTum praedicans. ICTorum munus est ex habitu prudentiae civilis, potestati & legislatoriae & iudiciariae, quod iustum & utile, quidue statuendum, suggerere. PVFEND. *Elem. I. N. def. 13. §. 4.* Quum ea autem ICTis data sit facultas, adnexis multis aliis immunitatibus GEORG MVND. a RODACH *Vol. II. cons. 18. n. 70.* IAC. BENIVS & WALTHER *de priuileg. DD.*, ut de iure possint respondere: Non inique nos esse facturos arbitramur, si intricatam adhuc quaestionem carptim expendamus: An nimirum ICTo quoque sit permissum Inperii leges, ut Pacem Relligionis, suis adornare interpretationibus? Quae sane res in ipsis Inperii Comitiis est pertracta. Sic illius in conuentu Pacificationis Osnabrugensis facta est mentio. Romano-Catholici in grauaminibus auf die grauamina der Augspurg. Confessions-Verwandten in puncto relligionis *ad grauam. VI. apud LONDORP. ad ann. 1646. To. V. act. publ. p. 1071.* admodum sunt conquesti, daß sich nicht wenig protestirende Doctores, sub praetextu laurea doctoralis sanctiones Inperii zuinterpretiren / ihnen die licentiam beyndessen. Quae tamen facultas, ut nimirum, salua interpretatione authentica, publicas quoque leges inter-

interpretari ualeant, recte iis a Protestantium partibus addictis conceditur. RHEZ in *Iur. Pub. L. I. tit. I. §. 80. & DD. Iur. Publ.* Quid de de Imperii *arcanis*, eorumque occultatione & manifestatione TRAVTMANSDORFIVS senserit, exponit B. GVNDLING *Cap. XV. §. 7. in l. N.*

§. XIX.

Conclusio.

Ne quis uero ualde dura haec a nobis, ipsisque §. XIII. & XIV. contraria existimet, ac si ICTo Iuris Naturae studium omne prohibendum esse uelimus, quod tamen Iurisprudentiae fundamentum supra per totam opusculi tractationem statuimus: Pauca adhuc dicenda ueniunt. ICTum HORN in praeloq. c. V. *de Ciuit.* eum nobis sistit, *qui innotam regulam moralitatis in Iure Naturae positam nouerit a primis caussis deriuare, immediata conclusa rite deducere, tum adtributa & effectus explicare.* Haec igitur uerba conclusionis loco nostra facimus. Abundet enim, quantum lubet, ingenio suo ICTus, tempus Philosophiae argutiis interpungat & disceptationibus, caueat tamen, ne quisquiliis philosophici sui intellectus fori, si quod est, otium magis perturbet. Disputet de Iurisprudentiae emendatione; de Iuris Patrii prae Romano excellentia; de illius sufficientia in schola & cathedra. Animum patiatur distrahi disciplinis umbratilibus. VACVVM MODO SIT A PHILO-

SOPHICIS FORVM MINVTIIS!

INDEX

RERVM ET AVCTORVM.

A.			
A bsolutum J.N. quid	64	iuri stricto est prafer.	104.105
eius requisita	65	quo modo a iure stricto dif-	
superiorem ignorat	67	ferat	<i>ibid.</i>
& incestum in matrimonia-		an illa in iudicando praefe-	
libus	75	ratur	123
Academia, in J. R. tradendo,		ea Jus Rom. nititur	91.92
quae obseruet	11	idque uariis Rom. Legibus	
Jus Publ. modeste explicet		probatur	107-110
	<i>ibid.</i>	& contra <i>Grotium</i> defenditur	114-115
A ctionibus in iure nimium qui-		A equilibrium potentes inter se	
dam indulgent	7	observant	77
in iis fictio male saepius ad-		cuius exempla recensentur	78
hibetur	15.16.	legitima eius defensio	<i>ibid.</i>
A ctus in consuetudine quid o-		caute suscipiatur	80
pererentur	51	eius utilitas est multiplex	84
<i>Adduensis Ferand.</i>	102.108	<i>Aerodius Pet.</i>	123
A dfectus priuatorum reprimi		A lchymystæ Philosophos se fal-	
possunt,	35	so uocant	62
non potentum	82	an in rep. tolerandi	<i>ibid.</i>
iis moderandum in senten-		<i>Alciatus</i>	17
tiis diiudicandis	35	A ntimoniae, an in J. R. admit-	
A dgratiandi ius penes quem	72	tendae, sententiae sunt ua-	
usus eius prudens	73	riae	20.21
A dlegatio J.R. nimia LL. Inp.in-		A nbiguitas in iure unde oria-	
terdicitur	12.13	tur	25
A dapplicatio J. R. ad statum ho-		A nbitionis ergo fures saepius	
diernum	101	suspenduntur	74
JurisNat. ad positium ius	119	<i>Andler</i>	46
<i>Aechinus</i>	12	A rbitrio iudicis, an & quando	
A equitas cerebrina LL. inter-		leges relinquendae	60
pretationi aduersatur	57	eius requisita	<i>ibid.</i>
		R	A rma-

INDEX

Armato militi liber per alienam terram transitus recte in- terdicitur	85	<i>Bibliothec raisonn.</i>	54.91
Arithmetica proportio in poena infigenda non obseruetur	73	<i>Bierling</i>	62
<i>Arumaeus</i>	20	Bilanx caute obseruanda eius utilitas	80 84
Auctoritas J.R. magna	23.24	<i>Boccalinus</i> (Traian)	95
DDrum limitibus est coercen- da	28	<i>Bodinus</i>	63
Auctores quare a J.Ctis adlegan- tur	60	<i>Bonfinius</i>	99
<i>Augustinus</i>	20.121	Boni & mali cognitio ad quem pertineat	121
Aurea Bulla passim recte est mutata	121	Bona & uitam subditorum quan- do princeps postulet	69 - 71
B.		Bonorum possessio & her. pet. ef- fectu non differunt	5
<i>Bachovius</i>	15.26.76	illa hac continetur	4
<i>Baluzius</i>	44	in ea fictio male adhibetur	15
<i>Barbeyrac.</i>	91.116	Bonorum possessor quis	<i>ibid.</i>
<i>Barclaius</i> subditos cum fonte comparat	70	<i>Boehmer</i> (Just Henn.) ab eo dif- sentitur & eius sententia remouetur	50.51.81.111
<i>Bataui</i> aequilibrium respectu <i>Angl. & Gall.</i> obseruant	78	<i>Boeckeln</i>	19
cuius ratio indicatur	<i>ibid.</i>	<i>Boeclerus</i>	63
eorum contra Hispanos rebel- lio adprobatur	79	<i>Brandes</i>	61
quid de foederum dissolutio- ne sentiunt	98	<i>Brunnemann</i>	28.104.108
Bellum, quando iustum	99	<i>Brunquell</i>	27.31
ob nimiam excrefcentem pot- entiam non esse suscipien- dum, falso docetur	83	<i>Buchananus</i>	98
<i>Berger</i>	35.41	<i>Buddaeus</i>	53
<i>Bergius</i>	116	<i>Buddeus</i>	62
<i>Besoldus</i>	62.96	<i>Bynkershoeck</i>	63
<i>Beyerus</i> notatur	41.46	C.	
<i>Bezius</i>	48	Canonici iuris naeui cum iur. Ciu. comparantur	50
		Capitulationis nouiss. Art. II. ex- plicatur	99
		Carolinae Art. 140	
		J.N. absoluto nititur	66
		eius Art. 165. explicatur	32
		<i>Carpzouius</i>	50.69.71.76
			<i>Castro</i>

RERVM ET AVCTORVM.

<i>Castro</i>	75	Conlectarum pensio	70
<i>Catharinus</i>	36	Communis DD. sententia non vbique regnat	30
Cautela in J.N. & positiui aesti- matione adhibenda	118	<i>Conanus</i>	'111
de <i>Cauallos</i>	26	Connexionem necessariam cum actione turpi poena non habet	119
Cellense supr. Adpell. iudicium DD. sententiis quam au- toritatem tribuat	31	<i>Conradi</i>	55.56
<i>Celichius</i>	57	<i>Conring</i>	23.30.103
Certitudo iuris est inmoti ei non officit LL. mutatio	35	Consuetudo a lege non scripta differt	37
nec DD. dissensus	<i>ibid.</i>	eius uis & ualor in omni iure	38.43.48.51
Cerebrina aequitas in LL. Inter- pretatione quid operetur	57	noua differt ab interpretatio- ne vsuali	41
ea reiicitur	124	quando legi scriptae deroget	<i>ibid.</i>
<i>Charondas</i>	21	eius adlegatio sola nil ope- ratur	43
<i>Chrysothomus</i>	112	prudens est adprobanda, cu- ius exempla	<i>ib.</i> 48
<i>Chassaneus</i>	28	inprudens explodenda, ut o- lim apud Germ. in materia probationis	44.45.
Cicero, eius tractandi artes me- thodus	7.8	it. bey den Sünfften und Hand- wercken & in naufragio	46.47
iuris R. conlectionem est me- ditatus	<i>ibid.</i>	eius ratio non est reddenda	49
eius laus in eloquentia & Ju- risprudencia	53. 88.105	omnes in vnum conligi ne- queunt	50
<i>Clericus</i>	82	eius interpretatio	41
Clerus innocentiam probat	45	principis scientiam specialem non requirit	51
eius de maiestate principis in- mediata sententia	68	nec agentium intentionem, nec praescriptionem	<i>ib.</i>
<i>Cotceius</i>	21.73.90	eam iudex ad normam legis redigit	52
<i>Colerus</i>	105.127	R 2	quan-
<i>Collinius</i>	36		
<i>Cominaeus</i>	99		
Conclusio a priuatorum aequi- tate	83		
& ab eorum iure ad princi- pum ius ac vtilitatem non ualet	86		

INDEX

quando legem uincat	<i>ibid.</i>	Disputatio de iuris Rom. apici-	
publica quid	49	bus uana est	89
Constitutio uid. Ordinatio		Dissensus DD. iuris certitudini	
Constitutio principis est medi-		non obest	35
um dirimendi litera inter		Doctorem effata, sententiae a	
DD.	40	quibusdam adorantur	25
<i>Cothmannus</i>	24	eorum auctoritas est limitan-	
<i>Contius</i>	48.76	da	28
Controuersiae inter illustres ex		& in iudicando plane non	
quo iure decidendae	99.	attendenda	31
	100.101	quid operetur	35
<i>Cramerus</i> contra <i>Ludewigium</i> di-		modus eorum dissensum sol-	
sputat	9	uendi	40
Critici studii utilitas	6	<i>Domat</i> (Jean) de J.N. cum Lege	
excessus reicitur	7	Rom. conspiratione	88.94.
<i>Cromerus</i>	69		104. 116. 119. 122. 123
<i>Cuiacius</i>	15	Dominium eminens princi-	
Cultus philosophiae in Jurispr.		piibus competit	70
nimius damnatur	2	in bona subditorum	<i>ibid.</i>
Custodes LL. ubi, & quid obser-		& eorum corpus	72
uent	123.170	<i>Donawerdana</i> informatio	191
D.		<i>Doepler</i>	44
Decisione caussarum quid iu-		<i>Duarenus</i>	20
dex obseruet	124	Duellum ueteribus innocentiae	
Defuncti cadauer ob aes alie-		erat probatio	44
num a sepultura inique		E.	
retinetur	48	Effatis DD. fides imprudens tri-	
Demonstrandis rigor nimius in		buitur	25
rebus ciuilibus	3	ab <i>Ehrentach</i>	120
Demonstratiua methodus, an in		<i>Elenus</i>	61
iure toleranda	9	Eminens principis dominium	70
Differentia iuris Diuini, Romani,		in subditorum bona quodnam	
Germanici & hodierni in			<i>ibid.</i>
poena furum	73.74	& eorundem corpus	72
iuris Nat. absoluti & hypothe-		<i>Enenckel</i>	121
tici	64.66.72-75	<i>Engelbrecht</i>	42.100
iudicis superioris & inferioris	56.57.120.121	<i>Jo. Wilh.</i>	60
		<i>Eru-</i>	

RERVM ET AVCTORVM.

Eruditionis verae indoles	28	<i>Fleischer</i> (<i>Jo. Laur.</i>) eius sententia non adprobatur	75. 70.
Eucharistia olim innocentia est probata	45		104. 114
<i>Eysenbart</i> methodum mathem. in iure non tolerat	8	Fluminis dominium	111
F.		<i>Fornarius</i>	36. 38
<i>Faber</i>	108	<i>Försterus</i>	11. 81
Falcidiae legis aequitas	109	Forum quisquiliis Philosophicis sit purum	128
<i>Farinacius</i>	47. 113	Fœderum iustitia & aequitas 96 controuersiae in iis, quomodo decidendae	96. 97. 98
<i>Feltmann</i>	28	iuramento inita an stringant	97
<i>Ferdinandus III.</i> Inp., eius Ordinatio	24	eorum requisita	98
Feudali lege, an principes exteri in Germ. recipiendi	80	ab iis, quando recedendum	99
Fictionum in J. R. copia	13	<i>Franzkius</i>	31
earum auctor quis	<i>ib.</i>	<i>Freherus</i>	62. 93
in iis aequitas praetenditur	<i>ib.</i>	<i>Freudenberg</i>	28
earum exempla	15. 16	<i>Freysleben</i>	23
& aequitas expectatur vsusque in foro exulat	17	<i>Fritschius</i>	46
falsa earum excusatio	18	Fur ultimo subplico adficitur	73
iusta explicatio	15	quando non	<i>ibid.</i>
ex iure etiam Ecclesiast. extirpandae	17	quomodo hic peccetur	74
in iure Feudali frustra quaeruntur	17. vt in feudo oblato	G.	
<i>ib.</i> in liberis per subsequens matrimonium legitimatis, in feudo, quod praescriptione est adquisitionum	18	Galli respectu Germaniae aequilibrium obseruant	78
Fictionum vsus in circumstantiis, si v. c. de pœna arbitraria quaestio. vid. apud <i>Ill. Pufend.</i> in Proc. B. L. c. 25. p. 266		eorum rex, an inter Inp. Germ. ordines sit recipiendus	81
<i>Finckelthaus</i>	36. 73	<i>Galuanus</i>	5
		<i>Gaudentius</i>	115
		<i>Gailius</i>	30. 47. 52
		<i>Gellius</i>	34. 59
		<i>Gentilis</i>	20. 56
		<i>Gilcken</i>	27. 47
		<i>Glasfey</i>	82. 97. 116
		<i>Gonzalez</i>	5
		<i>Gothofredus</i>	5
		R 3	de

INDEX

<i>de Gæbel</i>	50	<i>Henelius</i>	19
<i>Gæriz</i>	69	<i>Hereditas & Bon. Poss. quomodo differant</i>	5
<i>Grassus</i>	103	<i>Hertius</i>	17. 68. 113
<i>Graulina, eius de I.R. iudicium</i>	19	<i>Hilliger</i>	21
<i>Griebner</i>	24. 37. 39. 81. 101. 126	<i>Hillerus</i>	46
<i>Griuellius</i>	35	<i>Hippocrates</i>	63
<i>Gronovius</i>	83. 121	<i>Hobbesius</i>	65. 125
<i>Grotius contra dissentientes explicatur, vt Lib. II. c. 1. §. 17. 82 uariis locis emendatur, Lib. II. c. 8. §. 8. 10. 16. 21. 23. Lib. II. c. 12. §. 16. 17. 15. III. - 116.</i>		<i>Hoffmann</i>	7. 52
<i>Groenewegen</i>	23	<i>Io. Adolph</i>	98
<i>Grundf. S. R. J.</i>	49	<i>Hoheisel</i>	14
<i>Gryphiander</i>	111	<i>Hommel</i>	15
<i>Gualdricus episc. innocentiam probat</i>	45	<i>Hopperus</i>	2
<i>Gundling</i>	3. 9. 60. 74. 78. 83	<i>Hoppius</i>	4
<i>eius de eruditione non inuidenda effatum</i>	28	<i>ab Hornigk</i>	191
<i>commendat Ius Nat. & Polit. 22 H.</i>		<i>Horn</i>	28. 128
<i>de Hackeman</i>	13. 22	<i>Horror naturalis quoad inestum est non-ens</i>	75
<i>eius de I. N., in iurisprud. applicando, sententia</i>	58	<i>Holsatia bona naufrag. capit</i>	47
<i>Hadrianus pontifex, eius hostia data fert miracula</i>	45	<i>Hostis Inperii non fiat membrum Inperii</i>	81
<i>Hahn</i>	24	<i>Hotomanus</i>	6. 10
<i>ab Hardenberg</i>	105	<i>Hapnerus</i>	33
<i>Harprecht</i>	31. 56	<i>Huberus</i>	15. 18. 35. 47. 53. 61. 90
<i>Hafius (Roy)</i>	32. 43. 71	<i>eius sententia, quod sterilitas mercedem in locatione non mutet, reiicitur</i>	110
<i>Heineccius</i>	8. 10. 64. 56. 113	<i>Hugo</i>	11
<i>eius de praetoriis remediis sententia</i>	4	<i>ab Huldenberg</i>	79
<i>Helueti respectu Germaniae aequilibrium aliquatenus obferuant</i>	78	<i>Husmanus</i>	109
		<i>Hypotheticum I. N. quid eius explicatio illo incestus punitur</i>	66 67 78
		<i>de la Houffaye (Amelot)</i>	98
		<i>I.</i>	
		<i>Icti definitio</i>	12
		<i>Romanorum disputationibus &</i>	

RERVM ET AVCTORVM.

& subtilitatibus forum tur-	<i>litterus</i>	30.125
barunt	<i>Fuch</i>	45
in definitionibus suis Stoicos	Judex, quam subtilitatem cal-	
non semper sunt imitati	leat	7
63	eius arbitrio an, & quando le-	
illis, quae Philosophia sit ne-	ges relinquendae	60.61
cessaria &	an a sententia informatoria	
54.60.63	recedere possit, nec ne	31.32
quae critica	eorum sententiae rite exami-	
7	nentur,	33
ea in LL. explicandis caute v-	ne de earum obscuritate que-	
tantur	ratur	34.35
56	eius officium circa consuetu-	
cur auctorum testimonia ad-	dinem ad Legis normam	
hibent	redigendi	52
60	in iudicando an consuetudi-	
iis LL. Inperii interpretatio	nes primario respiciat	38
frustra in dubium est uo-	eorum iuramentum quam	
cata	contineat formulam	123
127	illius munus	124.125
eorum responsa pluris, quam	inferioris & superioris iudicis	
par est, habentur	differentia	120.121
26	ille de Legibus non iudicet,	
quare sacerdotes iustitiae uo-	sed secundum illas	122.123
cantur	quomodo salutem publ. tnea-	
127	tur	<i>ibid.</i>
quid de immediata principis	illius anima sunt lex & prin-	
maiestate sentiunt	ceps	<i>ibid.</i>
68	leges in iudicando excedens	
Ideis & figmentis in iure non in-	punitur	122.125
dulgeatur	legum fit custos	123
59	an legem strictam, an aequi-	
Inperii Rom. Germ. maiestas	tatem praeferat	<i>ibid.</i>
81	in caussarum decisione quid	
eius leges Jctis interpretari	obseruet	124
licet	quibus artibus sit instructus	
127		126
<i>Jenet</i>		Iudaci
97		
Insulae dominus quis		
111		
Interpretatio Legum vnde hau-		
riatur		
55.56		
& consuetudinum		
41		
quo modo uerba accipiat		
<i>ibid.</i>		
qualis Jcto in dubium sit uo-		
cata		
127		
vsualis & nouae consuetudi-		
nis differentia		
41		
Inuidia litteratos non decet		
28		
<i>Joerber</i> de critica Jcto utili		
7		

INDEX

Judaei in matrimonio contra-
hendo quid olim obserua-
bant 76
patria potestate abutebantur
 91
Jurisprudentia quibus thalis ni-
tatur 29
in ea principiorum rationis
contemptus in maturus 2
uarie accipitur 64
quomodo in caussarum deci-
sione procedat 124
Ius semper certum est 34.35.92
ab eo iustitia differt 127
pro regula esse, quomodo ac-
ciendum 124
strictum aequitate est mode-
randum 105
de eius apicibus disputatio est
inanis 89
permissuum reiicitur 90
redditur incertum ex senten-
tiarum diuersarum mole 25
vt & ex subtili disputatione 59
qua ratione addiscendum 54
proedplas **novas cepit vires** 27
uitae & necis penes quem 72
Ius Naturae pro Philosophia ac-
cipitur 63
quotuplex 64
ad LL. explicandas facit 58
omnes animat leges 59
plus ad iurisprud. facit, quam
cuiusuis iur. ciu. elem. 118
eius & positi. iur. aestimatio *ib.*
decidit qu. inter illustres 99.
 100.101

nec non qu. de foederib. 96-98
est iurisprudentiae funda-
mentum, quod probatur
 88. 118

- a) ex communi scientiarum
omnium uinculo *ibid.*
 - b) ex singulari & proprio
eius fundamento, *ibid.*
 - c) ex auctoribus ueteris &
hodierni aevi *ibid.* 9. 104
 - d) ex ipsa lege Romana 107
 - e) ex iurisprud. definitione *ib.*
 - f) ex LL. Rom. aequitate 89
 - g) ex iudicis religione, ad
quam in illis legibus remit-
titur. *ibid.*
 - h) ex ipsa LL., quae J.N. fun-
dantur, in praxi ad applica-
tione 89.122
 - i) ex iuris certitudine 92
 - k) ex utilitate publica 118
quae in lege Rom. & Con-
stitutionibus pro funda-
mento ponitur 93.94
 - l) ex obligatione naturali,
quae in legibus latet 115.116
- Jus Rom. fundatur J.N.** 88.91-103
lites hodie ex cerebrina ae-
quitate ortas praecidit 89.118
nec obstat dissensus iudican-
tium 92
nec crebra LL. mutatio *ibid.*
ei non est adscribendum
quod Juris est Naturae 111.115
interdum Juri Nat. ob utilita-
tem publ. quid detrahit & ab
eo deflectit 103. 104 91
 ex

RERVM ET AVCTORVM.

<p>ex eo quinquam casus non decidendi 11.97.99.100.101. & quando decidi possint 102 ad German. statum in genere non est adplicabile §.6.101 vtriusque regni facies 6 superstitiose a quibusdam adoratur 10 naeus vindicatur purissimum 19 pro ipsa ratione habetur <i>ibid.</i> a Deo Jctis inditum putatur 20 vndique cohaerens praedicatur 19 frustra saepius adlegatur & ex illo deciditur 10.12 scatet fictionibus 13 & antinomiis 20.21 eius amor nimius praeiudicia & absurda gignit princip. 22 eius vtilitas, laus & in Germ. receptio adprobatur 22.24.124 praescriptionem & 75 incestus poenam adgnoscat 76 illud Cicero conligere est menditatus 53 eius & Juris Can. naevi inter se comparantur 50 Jus Criminale Jure Nat. fundatur <i>ibid.</i> Jus Ecclesiasticum, nec 17 Jus Feud. fictiones adprobant 17 Jus Publicum in Academiis quomodo tradendum 11 Jus Saxon. in terris B. L. abrogatum 40.41 eius uestigia in Statutis <i>ibid.</i></p>	<p>abrogationis causa 42 differentia a iure Elect. intuitu interuentionis <i>ibid.</i> Jus Weichbildicum 40 Justinianus Inp. errantes J. R. compilatores excusat 19 K. Kerckrad 91 <i>Kestneri</i> sententia examinatur & remouetur 60.100.103.104 <i>Kleinus</i> 95 <i>Klock</i> 113 <i>Koch</i> 14 <i>Koenig</i> 46 <i>Koeppenius</i> notatur 108 <i>Knipschild</i> 46 <i>Kress</i> (Jo. Paul) 11.33.74.113 <i>Kulpifius</i> 34 L. Landius 89 <i>Langebeck</i> 633 <i>Lansius</i> 11 <i>Lactantius</i> 34.56 <i>Langguth</i> 33 <i>Lauterbach</i> 18.56 <i>Lautensack</i> 100 <i>Lehmann</i> 85.100.121 <i>Leibnitius</i> 102 <i>Lersnerus</i> 36 Lex, eius requisita 117 a principe prudenter ferenda 117 & quomodo a iud. infer. 126 quomodo ferenda & obseruanda 116 mutatio iuris certitudinem non tollit 92 S priuata</p>
--	--

INDEX

privata mutatio auctoritate		ex qua ratione	120
defuitur	56	differentia a subditis	120.121
eiusque iudicium excluditur	116	eius prudentia iudex sit instructus	126
positiva omnis aequitate nitatur	88	Legitimatione per subseq. matrimonium an fictio recte adhibeatur	15
eius permissio	90	Leyser (<i>Aug</i>) ab eo dissentit auctor	20.28.31.63
qua princeps fit solutus	102.103	Limnaeus	102
ad eam intelligendam & explicandam Philosophia facit	52.53.55	Lincke	100
obscuritas eius unde	49	Locatione sterilitas mercedem non mutat	110.114
an periculosa, si iudicis arbitrio quid relinquit	60	Lockius	35
eius custodes ubi, & eorum officium	123	Landorp	127
eam in iudicando excedens punitur	122.125	Lotharius Inp. innocentiam demonstrat	45
ea, non DD. sententia, adtendatur	31	Ludolph	71
ab ea consuetudo non scripta differt	37	Ludwig (I.P.)	9.18.24.55.59.76.123
consuetudini quando deroget	41	Lünig	18
Inperii a Jctis interpret.	127	Lutherus	50
Romanae amor nimius errores & praeiudicia gignit	3	Lyncker	24.70.90.103.
nimia eiusdem adlegatio interdicitur	15	M.	
& perversa in foro adplicatio reicitur	4	Machiauellus, eius de religione doctrina	69
Falcidiae aequitas	109	Madera	89.129
L. 31. pr. <i>depos.</i> explicatur.	120	Maestas principum an immediate a Deo sit	68
Romana I. N. nitur	107-110	Malebranchius	34
Legislator legem mutat	119	Mali & boni cognitio ad singulos non spectat	121
licet in contrarium iuramento se obstrinxerit &	121	Manzius	20
		Mariae, Scotiae reginae, resp.	98
		Marquardus	115
		Matthaei	20
		Megapolitanorum defensio	71
		Medicina, quae eius mater	62
			<i>Mencke</i>

RERVM ET AVCTORVM.

<i>Mencke</i>	43	<i>Naudaeus</i>	68
<i>Menochius</i>	32. 46	<i>Necessitas</i> quid ea principi in	
<i>Mercerius</i>	44	rep. permittat	69. 71. 129
<i>Merillius</i>	61	<i>Nerius</i>	15. 25. 31
<i>Merenda</i>	20	<i>Noodt</i>	52. 69
<i>de Mesa</i>	119	<i>Nouatio</i> , quo modo fiat	51
<i>Methodus</i> demonstratiua, ei in		<i>Nouitatis</i> studium odio non	
iure nimium indulgetur	8	semper prosequamur	29
qua ratione sit toleranda <i>ibid.</i>		<i>Nuptiae</i> , nefariarum & incesta-	
eius defensio	9	rum discrimen	76
<i>Meurer</i>	111	O.	
<i>Meuius</i>	9. 32. 49. 50. 52. 59. 63.	<i>Obrecht</i>	6
	66. 70. 89. 109. 115	<i>Obscuritas</i> in iure vnde	59
<i>Militi</i> armato transitus per alte-		<i>Observantia</i> Inperii	49
rius regionem recte inter-		eius definitio	<i>ib.</i>
dicitur	85	de ea quinam scripsere	50
<i>Minister</i> status, eum quae stu-		<i>Oldendorpius</i>	125
dia commendent	22	<i>Opificum</i> consuetudines ueter.	
sit instructus I. N.	58. 96	Ordin. noua reiiciuntur	46
<i>Molina</i>	107	<i>Ordinatio</i> Cameralis	28. 39. 57. 126
<i>Monopolia</i> non sunt cont. I. N.	113	adseffores, ut secundum leges	
in iis, quis modus	<i>ib.</i>	iudicent, adstringit	123
<i>Mopha</i>	21	<i>Criminalis</i>	74. 66. 124
<i>Moralis</i> possibilitas certum non		<i>Politica</i>	113
producit principium.	75	<i>Saxonica</i>	<i>ibid.</i>
<i>Mores</i> locorum & collegiorum		<i>Prussica</i>	94
multum ualent	37	<i>Cellensis</i> aulica	38
<i>Mosheim</i> , eius de stud. crit. sent.	7	<i>Prouincialis</i>	40
<i>Mottanus</i>	20	<i>Stadensis</i> aulica	44
<i>Müller</i> (Pet.)	97. 104	<i>Adpellationis</i> Supr.	40
<i>Myusinger</i>	76	<i>Guelferbytana</i> aulica	43
est Iur. Sax. compiler	42	<i>D. D. Henrici, Virici, Georgii</i>	
N.		<i>Wilh., Henrici iun.</i>	42
<i>Naturalis</i> libertas ex I. N. ab-		<i>Salzthalensis</i>	40
soluto uenit	65. 67	<i>Hildefensis</i> aulica	43
eo horror respectu incestus		<i>d' Offac</i>	99
non datur	75	<i>Ostermann</i>	5
		S 2	Otto

INDEX

<p><i>Otto II.</i> Inp. duellum adprobat 45</p> <p><i>Otto (Ev.)</i> 6. 13. 19. 20. 21. 28. 31. 36. 44. 53. 54. 61. 62. 89. 93. 105. 107. 109. 115. 118</p> <p>eius de LL. Rom. aequitate & sapientia iudicium 91</p> <p style="text-align: center;">P.</p> <p><i>Pagenstecher</i> 50</p> <p><i>Paullus (Apostolus)</i> 93</p> <p><i>Panzirollus</i> 20</p> <p>Permittere, quo modo in legi- bus accipiatur 90</p> <p><i>Perrononius</i> 19. 21. 28</p> <p><i>Pestel (Frid. Vir.)</i> ab eo uarie dissentitur 82. 83. 85. 86</p> <p>Philosophia artes olim omnes est complexa 62</p> <p>quo sensu nobis ueniat 63</p> <p>eius neglectus omnis iuris- prudentiae noxius 2</p> <p>non uulgarem iurisprudentia desiderat 30. 60. 62</p> <p>ea modice utendum 59</p> <p>quos homines efficiat 61</p> <p>facit ad LL. intelligendas 52.</p> <p>eius uirtutes in LL. explica- tione 55. 58</p> <p>non mutet leges aut tollat 128</p> <p>eius quisquiliae e foro extir- pentur 128</p> <p>Philosophus explosus 60</p> <p><i>Placcius</i> 2</p> <p><i>Plinius</i> 61</p> <p><i>Plutarchus</i> 34</p> <p>Politica uita absque superiore non consistit 69</p>	<p><i>Polybius</i> 69</p> <p>Pontifex Rom. respectu Hispa- niae & Galliae aequilibri- um obseruat 78. 79</p> <p>Populorum securitas aequilibrio nititur 79</p> <p>Possessoris b. f. intra ex aequita- te naturali defendunt 113</p> <p>Possibilitas moralis quid inuol- uat 75</p> <p>Postliminii fictio est iniqua 13</p> <p>Potentia excrescens nimium est temperanda 79</p> <p>est iusta belli causa 78</p> <p>Poenae metus horrorem ergain- cestum efficit 76</p> <p>ea connexionem necessariam cum actione turpi non ha- bet 119</p> <p>cum proportione infigatur 73</p> <p>Praeiuudicia sunt extirpanda 28</p> <p>commodum inde proueniens 29</p> <p>iis obnoxii in sententiis & re- sponsis examinandis sunt in pares 33</p> <p>Praescriptio iure ciuili, non na- turali obtinet 75</p> <p>Praesumptionem DD. sententia communis operatur 36</p> <p>Praetoris remedio hodie non in- digemus 4</p> <p>nec eius integumento 9</p> <p>eius fictiones e iure sunt eli- minandae ob usum in pra- xi nullum 13-17</p> <p style="text-align: right;">Princi-</p>
---	--

RERVM ET AVCTORVM.

Principiorum rationis in iuris-
 prudentia contemptus im-
 maturus 2
 Princeps, eius in rep. circa reli-
 gionem, statum politi-
 cum, bona & uitam subdi-
 torum ac legum transgres-
 sores officium 69. 70. 71
 quid in LL. ferendis obseruet
 117
 a subditis in LL. mutatione
 inprimis differt 120. 121
 exterus in Inperii Germ. fo-
 cietatem non est recipien-
 dus 80. 81
 Priuatus, eius in LL. obserua-
 tione officium 116
 de poenis non iudicet 73
 Priuilegia, an sint contra I. N.
 109
 προεδρίας ius tollendum 27
 Prouinciales status, eorum iura
 in tributorum distributio-
 ne 71
 Pruckmann 17
 Publicis inperii LL. princeps
 non est solutus 103
 Publica consuetudo quid 49
 Pufendorffius (Sam.) 67. 70. 72. 97.
 99. 111. 116. 118. 120.
 (Esaias) 31. 41

Q

Querela inofficiosi fictione in-
 iusta nititur 15

R.

Ratio, an in consuetudine rec-
 denda 49
 Raumburger 115
 Recessus Inp. 24. 71
 Salzthalensis 40. 42
 Relligio est salus reip. 64
 eius facies absque principe
ibid.
 eius cum iuris prudentia con-
 nexio *ibid.*
 non reprimat potentum ad-
 fectus 82
 Respublica, eius salus suprema
 est lex 121
 huius doctrinae consecraria
 119. 122
 eius norma 125
 Responsa prudentum cur ad-
 probata 126
 RDrum, quo modo aesti-
 manda 27
 Rhetius 13. 57
 Richter 47
 Rinck 66
 a Rodach 127
 Rohan 82
 Rosenthal 18
 de Roye 114

S.

Salmasius 48. 115
 Salus publica quo modo a
 iudice inferiori tuetur
 122. 123.
 Saxonicum ius. iud. iur.

INDEX

<i>Schacher</i>	15	Statuta prouincialia, vrbica in	
<i>Scaliger</i>	29	causarum decisione iuri	
<i>Schambogen</i>	5.109.115	exotico praeferenda	39
<i>Schilter</i>	63. 89.99.	adtentantur, si specialis con-	
notatur	108	suetudo deficit	40
<i>Schmid</i>	46	adiuncto exemplo	41
<i>Schnobel</i>	123	Cellensia	<i>ibid.</i>
<i>Schottanus</i>	63	Brunsuicensia	46
<i>Schoen.</i>	3.4	<i>Steckius</i>	107
<i>Schottelius</i>	115	<i>Stephani</i>	46
<i>Schrader</i>	101	Sterilitas mercedem mutat	114
<i>Schulting</i>	53. 97	<i>de Stofch</i>	28
<i>Schulzius</i>	2	<i>StrandK.</i> ubi	47
<i>Schurzfleisch</i>	119	<i>Strauch</i>	20
Seotarum in iure multitudo est		<i>Struu</i>	6.24.35.41.72
antinomiarum causa	19	<i>Stryck</i>	4.5.17.22.23.30.32.39.48
<i>Seluachius</i>	89	<i>Stuckius</i>	38
Senatus C, ut Vell. & Maced. ae-		Studia ruinam reip. procuran-	
quitate fundantur	109	tia	54
<i>Seneca</i>	59	iuridica quomodo tractanda	54
eius de Legib. iudicium	120	nouitatis, qua cautione tole-	
Sententia ab infortoria quan-		randa	29
do iudex recedit	31.32	<i>Sturm</i>	64
DDrum sententiis quae fides	20.27.59	<i>Stypmann</i>	31
habenda	<i>ibid.</i>	Subditus, eius bona & uita prin-	
in praxi magna		cipi quando sint subiecta	69-71.129
in iudicio Trib. Cell. eorum		eius in principem officium	70
auctoritas est nulla	31	Subtilitas Jctor. Rom.	6
Seruitus inani subtilitate exa-		<i>Sullius</i>	79
minata.	6	Sueci respectu Poloniae & Da-	
<i>Sirius</i>	22	niae aequilibrium obser-	
<i>Speckhan</i>	20	uent	78
Spurius ab honesta tribu nec v-			
bique olim, nec hodie ex-			
cluditur	46		

Sum-

RERVM ET AVCTORVM.

Summorum in dilatando inpe-
rio indoles 78

Superior I. N. absoluto ignora-
tur 76

eius in rep. necessitas 68

an eius maiestas immediate
fit a Deo *ibid.*

legem latam mutat 119

eius a subditis differentia ex-
stantior 120. 121

T.

Tabor 23

Tacitus 92

explicatur 121

Tenzell (Ern. Im.) 28

Theologia, quae eius mater 62

Titius 3. 10. 13. 74. 124

Tituli ICtorum 126. 127

Thomafius (Jac.) 44

Christ. 10. 12. 28. 48. 75. 89. 107.

109. 112. 119.

quid sentiat de praetoris re-
mediis 4

& arte critica 7

Thuanus, eius de I. N. iudicium

ieiunum 22

Traditio I. N. ad dominii trans-
lationem requiritur 113

Trautmansdorfius 128

Treutberga 45

Tributa a subditis pendenda 70

modus in iis indicendis 71

Tuscbius (Card.) 33

U.

*Vnio prolium non vbiuis ob-
tinet* 48

*Vnus potentum prae alio non
excellat* 80

*Vsualis interpretatio a consue-
tudine noua differt* 41

Vsurae Iure N. adprobantur 114
quis earum modus *ibid.*

Vtilitas reip. quid postulet 119.
120

eius vox crucem fixit ICtis
Rom. 6

V.

Vallius 109

Vasquius 75

*Ventrem sequi partum regula
est I. N.* 112

*Verba, quo modo in interpreta-
tione accipienda* 55

Verulamius 80

Vinnius 109

Vita subditorum principi subest
69-71. 129

Vitalis 52

*Virtutes Philosophiae
eius uitae* *ibid.*

Voetius 25. 109. 115

(*Pauhus*) 37

Vulceius 102

W.

Waldrada 43

Waltber 127

Weccius 25

Weich-

INDEX RERVM ET AVCTORVM.

<i>Weichbildicum ius</i>	40		
<i>Weissenborn</i>	45	Z.	
<i>Werlhoff</i>	75	<i>Zahn</i>	46
<i>Wesenbecius</i>	48.66	<i>Zaunschliffer</i>	32
<i>Westenberg</i>	19	<i>Zafius</i>	20.56
<i>Winther</i>	123	<i>Ziegler</i>	70
<i>Wissenbach</i>	20	eius ad docentes & discentes	
<i>Wiestner</i>	125	in academiis monitum	11
		<i>Zafius</i>	44

Pag. 26. lin. 10. lege: *Radulphus* pag. 54. lin. 22. scribe: *aux Maitres.* pag. 75. lin. 29. repone: *contrahantur.* pag. 86. lin. 31. emenda: *dolos.*

